

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

II РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 97

София, четвъртък, 1 юний

1933 г.

105. заседание

Вторникъ, 30 май 1933 година.

(Открито отъ подпредседателя Н. Захариевъ въ 16 ч. 50 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.	Стр.	
Отпуски, разрешени на народни представители	2225	до 12 октомврий с. г. включително, зданията на които сж били опожарени на 19 юний 1930 г. и на 12 октомврий 1932 г. (Съобщение)	2226
Предложение за отпущане месечно парично пособие на нѣкои руски ветерани, взели участие въ Освободителната война. (Съобщение)	2226	3) за допълнение на чл. 1 отъ закона за разрешаване на Дръновската община да сключи заемъ, публикуванъ въ „Държавенъ вестникъ“ бр. 89/1932 г. (Съобщение)	2226
Законопроекти: 1) за допълнение на забележката къмъ чл. 257 отъ закона за народното здраве. (Предложение отъ народнитѣ представители Д. Тотевъ и Г. Калъповъ) (Съобщение)	2226	Бюджетпроекти за разходитѣ презъ 1933/1934 финансова година по: Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството:	
2) за освобождаване гаранциитѣ на отчетницитѣ, служили при Павликенското мирово сѣдилище и V Павликенски сѣдебенъ участъкъ при В. Търновския окръженъ сѣдъ, за времето отъ 1 априль 1929 г. до 19 юний 1930 г. включително и при Ескиджумайското мирово сѣдилище и Ескиджумайския сѣдебенъ изпълнителенъ участъкъ за времето отъ 1 априль 1932 г.		1) Главна дирекция на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството. (Докладване и приемане)	2226
		2) Главна дирекция на трудовата повинность. (Докладване и приемане)	2253
		Дневенъ редъ за следващото заседание	2256

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Откривамъ заседанието. Присѣствуватъ нужното число народни представители. Заседанието е законно.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ г. г. народни представители: Алексиевъ Никола, Арабаджиевъ Петко, Бончевъ Тодоръ, Бошнаковъ Тодоръ, Бъчваровъ Василь, Василевъ Василь, Василевъ Григоръ, Велчевъ Иванъ, Гавриловъ Никола, Георгиевъ Георги, Гуревъ Василь, Даскаловъ Стефанъ, Дилянковъ Минчо, Димитровъ д-ръ Георги, Димитровъ Захари, Дичевъ Петко, Докумовъ Борисъ, Думановъ д-ръ Никола, Запряновъ Петко, п. Захариевъ Захари, Попивановъ Петъръ, Икономовъ Андрей, Илиевъ Стойко, Каракашевъ Никола, Киселички Христо, Косачевъ Йорданъ, Кулевъ д-ръ Тодоръ, Куртевъ Иванъ, х. Лековъ х. Андрей, Лъкарски Иванъ, Мечкарски Тончо, Милевъ Мило, Митовъ Генко, Мошановъ Стойчо, Ненчевъ Илия, Пентиевъ Антонъ, Пиронковъ Александъръ, Поповъ Стоянъ, Пупешковъ Цвѣтанъ, Радоловъ Александъръ, Родевъ Христо, Савовъ Николай, Савовъ Сава, Синигерски Младенъ, Таслаковъ Цвѣтко, Тошевъ Никола, Христовъ Александъръ, Цановъ д-ръ Асенъ, Цацевъ Цачо, Чернооковъ Георги и Чирпанлиевъ д-ръ Никола)

Председателството е разрешило отпускъ на следнитѣ народни представители:

На г. Христо Статевъ — 3 дни;

На г. Мило Милевъ — 3 дни;

На г. Димитъръ Джанкардашлийски — 2 дена;

На г. Николай Алексиевъ — 2 дена и

На г. Антонъ Пентиевъ — 2 дена.

Народниятъ представител г. Сава Савовъ иска 1 день отпускъ. Ползува се е досега съ 20 дни отпускъ. Които сж съгласни да се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представител г. Димитъръ Влаховъ иска 1 день отпускъ. Ползува се е досега съ 40 дни отпускъ. Които сж съгласни да се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представител г. д-ръ Тодоръ Кулевъ иска 2 дена отпускъ. Ползува се е досега съ 28 дни отпускъ. Които сж съгласни да се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представител г. д-ръ Никола Думановъ иска 2 дена отпускъ. Ползува се е досега съ 20 дни отпускъ. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представител г. Андрей Икономовъ иска 4 дни отпускъ. Ползува се е досега съ 17 дни отпускъ. Които сж съгласни да се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представител г. Стефанъ Доброволски иска 2 дена отпускъ. Ползува се е досега съ 22 дни отпускъ. Които сж съгласни да се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представител г. Петко Запряновъ иска 4 дни отпускъ. Ползува се е досега съ 26 дни отпускъ. Които сж съгласни, да се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народният представител х. Андрей х. Лековъ иска 15 дни отпускъ. Ползувалъ се е досега съ 16 дни отпускъ. Прилага медицинско свидетелство. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Народният представител г. Тодоръ Бошнаковъ иска 20 дни отпускъ по болестъ на жена му. Ползувалъ се е досега съ 26 дни отпускъ. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Народният представител г. Стефанъ Даскаловъ иска 30 дни отпускъ по болестъ. Прилага медицинско свидетелство. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Народният представител г. д-ръ Георги Димитровъ иска 10 дни отпускъ по болестъ на жена му. Ползувалъ се е досега съ 19 дни отпускъ. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

И. Драгойски (д): Да му дадемъ 20 дни!

Председателстващъ Н. Захариевъ: Постъпило е отъ Министерството на финанситъ предложение за отпущане месечно парично пособие на нѣкои руски ветерани, взели участие въ Освободителната война 1877/1878 г. (Вж. прил. Т. I, № 77)

Това предложение ще се отпечати и ще се раздаде на народнитъ представители.

Постъпило е законодателно предложение отъ народнитъ представители Деню Тотевъ и Георги Калъповъ, подписано отъ нужното число народни представители, за допълнение на забележката къмъ чл. 257 отъ закона за народното здраве. (Вж. прил. Т. I, № 78)

Ще се напечати и ще се раздаде на народнитъ представители.

Постъпилъ е отъ Министерството на финанситъ законопроектъ за освобождаване гаранциитъ на отчетниците, служили при Павликенското мирово съдилище и V Павликенски съдебенъ изпълнителенъ участъкъ при Велико-търновския окръженъ съдъ, за времето отъ 1 априлъ 1929 г. до 19 юний 1930 г. включително и при Ескиджумайското мирово съдилище и Ескиджумайския съдебенъ изпълнителенъ участъкъ за времето отъ 1 априлъ 1932 г. до 12 октомврий с. г. включително, зданията на които сж били опожарени на 19 юний 1930 г. и на 12 октомврий 1932 г. (Вж. прил. Т. I, № 79)

Ще се напечати и ще се раздаде на г. г. народнитъ представители.

Постъпилъ е отъ Министерството, на вътрешнитъ работи и народното здраве законопроектъ за допълнение на чл. 1 отъ закона за разрешаване на Дръновската община да сключи заемъ, публикуванъ въ „Държавенъ вестникъ“ бр. 89/1932 г. (Вж. прил. Т. I, № 80)

Ще се напечати и ще се раздаде на г. г. народнитъ представители.

Пристъпваме къмъ точка първа отъ дневния редъ.

Г. Кръстевъ (д. сг): Г. председателю! Имамъ една молба къмъ бюрото. Отъ преди единъ месецъ съмъ подавалъ писане до министъра на вътрешнитъ работи за отлагането нѣколкократно вече на избора въ с. Княжа, Орѣховска околия, обаче не ми се отговори. И онзи денъ изборътъ бѣ отложенъ още единъ път. Моля Ви се, помолете г. министъра на вътрешнитъ работи да ми отговори на писането.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Председателството си взема актъ.

Н. Пъларевъ (д. сг. Ц): Следъ като се произведатъ изборитъ, ще Ви се отговори!

Председателстващъ Н. Захариевъ: Пристъпваме къмъ първа точка отъ дневния редъ — второ четене бюджетопроекта на Министерството на външнитъ работи и изповѣданията.

Понеже г. министър-председателътъ е боленъ, ще пристъпимъ къмъ второ четене бюджетопроекта на Министерството на благоустройството.

Моля г. докладчика да го докладва.

Докладчикъ Н. Велчевъ (з): (Чете)

„Б Ю Д Ж Е Т Ъ“)

за разходитъ по Министерството на общественитъ сгради, пътищата и благоустройството — Главна дирекция на общественитъ сгради, пътищата и благоустройството — за 1933/1934 финансова година“

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата на родниятъ представител г. Славейко Василевъ.

С. Василевъ (д. сг. Ц): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Не бѣше отдавна, едва преди 4—5 дни, когато се разглеждаше бюджетопроектътъ на Върховното правителство, отъ тази трибуна се изредиха нѣколко души народни представители, въ числото на които бѣше и г. проф. Геновъ, да защищаватъ парламентаризма, обяснявайки причинитъ на апатията на българското обществено мнение и на българския народъ къмъ нашия Парламентъ. Всичко това имаше за целъ да докаже необходимостта отъ парламентъ за нашата държава. Всички ние сме парламентаристи, всички ние ще защищаваме Парламента, но азъ считамъ, че не е много етично ние, народнитъ представители, които сме тукъ, вътре въ тази сграда, да защищаваме Парламента съ думи, а трѣбва съ дѣла да го защищаваме. Нека погледнемъ колко души пристъпватъ сега, когато се разглежда бюджетътъ на Министерството на благоустройството. А бюджетитъ, много добре ви е известно, сж огледало на политиката на самото правителство. Следователно, за да се създаде това обществено мнение срещу Парламента, на първо мѣсто, безспорно е — никой това не може да отрече — виновни сме ние, самитъ народни представители.

Разглежда се бюджетопроектътъ на Министерството на благоустройството, неважно министерство, както нѣкои мислятъ, турено споредъ конституцията на девето мѣсто. Но това е едно министерство отъ голѣмо значение за нашия стопански, за нашия икономически животъ; това е едно министерство, което е много близко до интереситъ на народа, а по-специално и предимно до интереситъ на селския народъ. Бѣше време — нека господата се заинтересуватъ и прочетатъ въ дневниците на Народното събрание — когато въ Парламента къмъ Министерството на благоустройството сж се отнасяли съ известно пренебрежение. Днесъ мисля, че това мнение за Министерството на благоустройството е коренно промѣнено. Имаше въ нашата политическа история времена, когато онзи министър-президентъ, който не желаше да се занимава съ собствения си ресорть, обикновено вземаше Министерството на благоустройството. Имаше и случаи въ нашата политическа история, когато на единъ министъръ, който трѣбваше да получи наказание за своята служебна дейностъ, се даваше Министерството на благоустройството. А имаше и случаи въ нашата политическа история, при които, за да се отнесатъ пренебрежително къмъ известна обществена групировка, която иначе имаше влияние въ широкитъ народни маси, даваше ѝ се Министерството на благоустройството.

Днесъ, обаче, Министерството на благоустройството е галеното дете на българската нация, особено на селския народъ. Вие всички ще засвидетелствувате симпатиитъ си къмъ това министерство. Вие всички сте имали възможностъ да наблюдавате съ каква радостъ, съ каква готовностъ българското население посрѣща органитъ на Министерството на благоустройството, когато тѣ, по силата на своята функция се явятъ между този народъ. Азъ съмъ виждалъ картини, каквито съмъ наблюдавалъ само въ епохалнитъ борби за нашето национално освобождение, въ смисълъ, населението да посрѣща трудоваци, да посрѣща кондуктори, да посрѣща пикьори, да посрѣща трудови групи съ хлѣбъ и солъ, да ги награждава съ жърпички и пр. и пр. Следователно, днесъ това Министерство вече извоюва една по-добра позиция въ общото управление на държавата. Съ това, г. г. народни представители, не искамъ да кажа, че другитъ министерства сж безъ значение. Искамъ само да подчертая оная промѣна, оная еволюция, която настъпи въ съзнанието на българското общество относително ролята на Министерството на благоустройството.

Министерството на благоустройството непосредствено следъ войната доби още по-голѣмо значение, защото къмъ това министерство се придаде една нова дирекция — Дирекцията на трудовата повинностъ, която бѣше повикана на животъ веднага следъ катастрофитъ отъ нашитъ национални борби. По този въпросъ се върши политика; съ

*) За текста на бюджетопроекта вж. прил. Т. I, № 75.

трудова повинност се върши и партизанлъкът въ нѣкои случаи. Нека ми бѣде позволено да кажа нѣколко думи, въ много едъръ масщабъ да дамъ малки сведения, малки индикации, какъ се разви този въпросъ, за да се създаде Трудовата дирекция. Безспорно, заслугата е на правителството, въ чието време се създаде тя.

Е. Шидерски (з): Кажете, кои я създадоха?

С. Омарчевски (з): Александъръ Стамболийски.

С. Василевъ (д. сг. Ц): Това бѣше първото управление на Земледѣлския съюзъ.

Е. Шидерски (з): Поменете името на създателя ѝ. (Глъчка)

Председателстващъ Н. Захариевъ (Звѣни)

С. Василевъ (д. сг. Ц): Азъ не желая Вие да ми давате указания. Моля да бѣдете лоялни и коректни.

Е. Шидерски (з): Азъ не съмъ недоволенъ. Защо не му споменете името?

А. Аврамовъ (з): Срамъ го е, защото му отрѣзаха главата. (Смѣхъ всрѣдъ земледѣлците)

С. Василевъ (д. сг. Ц): Още когато въ Нюйорк се разбира, че победителитъ ще създаватъ условията на мирнитъ договори не съ разумъ, не при едно душевно равновесие, а съ злоба, съ мѣстъ; още тогавъ, когато се разбира, че въ клаузитъ на мирнитъ договори ще има нѣщо, което никога въ историята, следъ никоя война не е имало — именно унищожението на нашата въоръжена сила — щабътъ на армията ни, знаейки много добре, че при този численъ съставъ на българския народъ, 5 и половина до 6 милиона население, обикновено ще има за наборъ къмъ 60—65 хиляди младежи, знаейки сжщо така, че за нашата армия, включително пограничната служба и жандармерията, нѣма да се допусте единъ ефективъ по-голямъ отъ 30 хиляди души, още тогава се замисли, какъ да се използва трудътъ на тѣзи младежи, които ще останатъ вънъ отъ казармата, но да се използва не вече съ оръжие въ ржка, а да се използва съ кирка въ ржка, т. е. да се организира физическия трудъ на тѣзи младежи. Ние нѣма да отречемъ, и лично азъ нѣма да отрека, че тогавашниятъ министъръ на войната и министъръ-президентъ, Стамболийски, макаръ и много набързо, схвана, че тая идея ще бѣде полезна за народа.

С. Омарчевски (з): Той не я схвана, а я внесе въ Щаба на армията.

С. Василевъ (д. сг. Ц): Вие така ще кажете, когато излѣзете тукъ (Сочи трибуната), а азъ ви казвамъ тѣй, както азъ зная. Азъ съжалявамъ, че генералъ Нерезовъ не е живъ, съжалявамъ, че генералъ Георгиевъ не е живъ, че полковникъ Нойковъ не е живъ — да не ви изброявамъ и другитъ генералъ-щабни офицери — за да потвърдятъ казаното отъ менъ.

С. Омарчевски (з): Това е резултатъ на проучване. Има книги писани по това. Ти хаберъ нѣмашъ!

И. Велчевъ (з): Идеята е на Стамболийски, а тѣ бѣха назначени като комисиия, за да проучатъ въпроса.

Д. Влаховъ (з): (Къмъ С. Василевъ) Не е голѣмъ позоръ да признаете една истина.

С. Василевъ (д. сг. Ц): Тази идея, обаче, трѣбваше да се оформи въ дѣло. Правителството оформи тази идея въ дѣло. Когато се оформяваше въ дѣло, идеята не бѣше популярна. Тукъ, въ Народното събрание, станаха интересни дебати. Ония, които сж изучавали au fond въпроса, ще се съгласятъ съ менъ, че тукъ, въ Парламента, солидни държавни мъже се отнесоха съ голѣма резерва къмъ тази идея.

С. Омарчевски (з): Не съ резерва, а бѣха противъ нея.

С. Василевъ (д. сг. Ц): Вие ще кажете противъ, а азъ ще кажа съ резерва. Какво е това прекъсване? Вие не чакате да завърши мисълта си.

С. Омарчевски (з): „Съ резерва“ е едно, а „противъ“ е друго.

С. Василевъ (д. сг. Ц): Малко по-голѣмо търпение имайте.

Н. Стамболиевъ (з): Тогава казваха, че българския народъ го каратъ да работи ангария.

С. Василевъ (д. сг. Ц): Изказаха се съ резерва. Защо? Защото, както знаете, споредъ законопроекта тогава, се повикваха на трудова повинностъ всички младежи безъ изключение, отъ двата пола — отъ женски полъ и отъ мъжки полъ. Понеже картината не бѣше още ясна, не бѣше добре представена, затова известни хора въ България тогава се обявиха противъ.

Н. Стамболиевъ (з): Отъ гледна точка на морала — че момичетата щѣли да се развалятъ!

С. Василевъ (д. сг. Ц): Но, г-да, нищо нѣма, което да е тѣй полезно за нашата нация и за нашата държава, отколкото създаването на трудова повинностъ, която, както знаете, изигра и играе извънредно важна роля при възпитанието на младежитъ и при организирането на труда имъ.

Но както всѣко начало е мъчно, така и тази идея, когато се реализираше, срещна редъ мъжнотии. Трѣбва да признаемъ, че въ първо време трудова повинностъ не бѣше поставена на солидни начала, не защото не се желаше това, а защото бѣше свършено ново нѣщо въ нашата държава, въ нашия общественъ животъ. Вънъ отъ това, въ другитъ държави нѣмаше такава повинностъ, за да можемъ да използваме тѣхния опитъ. Тя излѣзе като наше родно цѣтѣ, като наше саморасто дърво. Прочее, нѣма въ какво да обвиняваме инициаторитъ, които я създадоха, че не сж я поставили на солидна база. Вие знаете много добре, че първиятъ човѣкъ, който бѣше повиканъ да даде въгрешната конструкция, да даде техниката, бѣше онзи, името на който, ако спомена, може би, пакъ ще протестираме. Това бѣше г. Иванъ Русевъ. Той бѣше първиятъ човѣкъ, който съ своитъ познания дойде да допринесе за организирането на този институтъ.

С. Омарчевски (з): Никакви познания! Законъ имаше!

С. Василевъ (д. сг. Ц): Азъ се спрѣхъ съ нѣколко думи върху Дирекцията на трудова повинностъ, за да подчертая значението на този институтъ.

Г. г. народни прелтачители! Намъ ни предстои да разгледаме бюджета на Министерството на благоустройството. Ние всички, отъ крайната лѣвица до крайната дѣсна, сме готови да дадемъ най-голѣма подкрепа на министра на благоустройството, когато той ще поиска кредити. Азъ не вървамъ никой да откаже кредити за Министерството на благоустройството, защото всички сме съ съзнанието, че въ това министерство има известни служби, които не разбиратъ нито отъ литература, нито отъ поезия, нито отъ изкуство, а искатъ парични срѣдства. Но и министърътъ на благоустройството се намира въ ония условия, въ които се намира цѣлата наша държава. И въ тазгодишния бюджетъ, г-да, азъ не виждамъ почти никакво увеличение на кредититъ въ сравнение съ миналогодишния бюджетъ. Напротивъ, има намалени кредити както въ бюджетъ на Главната дирекция на общественитъ сгради, пжтищата и благоустройството, така сжщо и въ бюджета на Главната дирекция на трудова повинностъ.

Само съ две-три думи ще подчертая намалението на кредититъ въ бюджетитъ на дветѣ дирекции.

Въ бюджета на Главната дирекция на общественитъ сгради, пжтищата и благоустройството има едно увеличение отъ 7—8 милиона лева въ параграфа за заплати на личния съставъ въ сравнение съ миналогодишния бюджетъ. Това се дължи на обстоятелството, че къмъ тази дирекция сж придадени нови служби въ всѣки окръгъ, които се прехвърлятъ отъ окръжнитъ съвети поради закриването на последнитъ. Тия служби сж: служба снимки, регулации и нивелации и служба водоснабдяване и канализация. Досега тия служби се изпълняваха отъ инженерствата на постояннитъ комисиии; сега сж вмъкнати въ този бюджетъ и затова се явява това увеличение въ кредита за заплати на личния съставъ.

Обаче въ глобалната сума по бюджета на Главната дирекция на общественитъ сгради, пжтищата и благоустройството има едно намаление отъ 15.638.000 л. Това намаление откъде иде? То иде главно отъ това, че миналата година по § 34 — „За погасяване на издаденитъ сѣкровищни

бонове и за изплащане окончателните ситуации за доставяните чрез търгът тръби, фасонни части и арматури за водоснабдяването и пр. — сж били предвидени 19.000.000 л., а тази година се предвиждат 8.200.000 л. Вънз отъ туй, има намаление и на кредититъ въ глава VI — за разходитъ по държавните здания — отъ 8½ милиона лева. Има и нѣкои по-малки намаления на кредититъ по други параграфи. Едно благоприятно обстоятелство има, че по § 14 — „направа на нови пѣтища, мостове, кантонерски домове“ и пр. — по който миналата година сж били предвидени 8.000.000 л., тази година кредитътъ се увеличава на 10.000.000 л. Обаче всички други веществени разходи, безъ изключение, сж намалени.

Министъръ В. Димовъ: Има още едно увеличение.

С. Василевъ (д. сг. Ц): Има едно увеличение отъ 5.000.000 л. и по § 15 — за поправка и поддържане на готовитъ пѣтища. Въ замѣна на това, обаче, намаленъ е кредитътъ по § 17 — „За покупка, поддържка и поправка на всички видове шосейни инструменти, уреди, машини, валици, резервни части, превозни сръдства“ и пр. — отъ 15.000.000 л. на 5.000.000 л. Общо взето по Главната дирекция на общественитъ сгради, пѣтищата и благоустройството намалението е, както казахъ, 15.638.000 л.

Има също така и едно намаление общо въ кредита за Главната дирекция на трудовата повинность крѣгло отъ 5 милиона лева.

Министъръ В. Димовъ: Нѣма 5 милиона намаление.

С. Василевъ (д. сг. Ц): Миналата година сж били предвидени 143.545.800 л., а тая година се предвиждатъ 138.616.800 л.

Министъръ В. Димовъ: Миналата година сж били 141.000.000 л. Двата милиона сж отъ свръхсметнитъ кредитъ.

С. Василевъ (д. сг. Ц): Ако махнете свръхсметнитъ кредитъ, ще имате едно намаление отъ 3 милиона лева.

Азъ бихъ пожелалъ г. министърътъ на благоустройството, когато ще отговаря на критиката, нека спре вниманието си върху цифритъ, които засѣгатъ материалната издрѣжка на трудовата повинность. Ние желаемъ трудовациътъ да достигнатъ една по-голяма цифра. Миналата година тѣ сж били 22.300, а тая година достигатъ цифрата 24.500 — увеличени сж съ 2.200. Азъ бихъ пожелалъ, ако сръдствата на държавата позволяватъ, трудовациътъ да стигнатъ 30—35 хиляди души. Азъ бихъ единъ отъ ония, които изпитвахъ радостъ отъ изявленията на бившия министъръ на благоустройството г. Георги Йордановъ въ в. „Време“, че той ще направи възможното да се увеличатъ трудовациътъ до 35.000 души. Азъ бихъ първиятъ, който се зарадвахъ, защото зная какво значи трудовиятъ институтъ при Министерството на благоустройството да разполага съ 35.000 трудоваци. Това значи една голяма материална придобивка за самата държава. За съжаление, тия изявления останаха само изявления: броятъ на трудовациътъ не само че не се увеличи до 35.000, но, напротивъ, се намали до 21.000.

Министъръ В. Димовъ: Точно 20.000.

С. Василевъ (д. сг. Ц): Нека пожелаемъ, следователно, да се увеличи тѣхниятъ брой.

Азъ искамъ г. министърътъ на благоустройството да спре вниманието си върху двата параграфа: за обѣкло и за храна на трудовациътъ. Защото, г-да, за да се увеличатъ трудовациътъ съ 2.200 души, ясно е за всички ви, че за тѣхъ ще сж нуждни и толкова костюми, ще трѣбва и да се хранятъ, докато служатъ. Миналата година за храна на трудовациътъ сж били предвидени 56 милиона лева. Тая година кредитътъ за тая целъ се увеличава само съ 1 милионъ лева. Може-би този милионъ ще бѣде достатъченъ, юради спадане ценитъ на хранителнитъ продукти — ако това е съображението. Азъ не зная какви цени сж получени на търговетъ, за да мога да направя едно правилно заключение. Ще моля г. министра да даде тукъ своитъ обяснения.

Що се касае до набавяне обѣкло и обуца на трудовациътъ, кредитътъ по § 14 за тая целъ остава същиятъ, какъвто е билъ миналата година — 10.000.000 л., въпреки че броятъ имъ се увеличава съ 2.200 души. Донѣкъде това може да се оправдае само ако чуемъ отъ г. министра, че въ складовѣтъ има въ резерва дрехи и обуца.

Повдигамъ тѣзи въпроси, защото гледамъ извънредно сериозно на трудовата служба и бихъ желалъ трудовациътъ,

тия млади момчета, които се привикватъ въ трудовитъ казарми, да бѣдатъ добре облѣчени, да бѣдатъ зачетени въ тѣхното достоинство, да нѣма трудовакъ босъ, да нѣма трудовакъ съ скжсани царвули — съ една дума младитъ синове на нацията да бѣдатъ стегнати и добре облѣчени. Ние трѣбва да дадемъ на трудовака една похубава външна форма.

Г. г. народни представители! Нѣма по-трудна проблема въ нашата държава отъ проблемата за пѣтищата. Тази проблема по своята трудность за разрешение, може-би, конкурира на проблемата за нашето горско дѣло. Не защото е сложна материята, не защото представлява комплексъ отъ редъ въпроси, но защото се изискватъ сръдства. Вие знаете, че още миналия въкъ Наполеонъ, който разнасяше знамето на французката нация по цѣла Европа, казваше: „Пари, пари и пари“. Днесъ министърътъ на благоустройството сжщо може да каже: нуждни ми сж пари, пари и пари. За да се постави въ добро състояние нашата пѣтна мрежа, която днесъ е около 20 хиляди километра приблизително, отъ крѣто 4—5 хиляди километра сж въ добро състояние, по-големата частъ сж въ сръдно състояние, а останалитъ сж въ лошо състояние, ще сж нуждни 7—8 милиарда лева, а не зная дали и тѣ биха стигнали. Такава колосална сума ние сега и за дълго време не можемъ да набѣримъ. Ето защо, въ желанието си да поддържаме въ добро състояние пѣтната мрежа, ние ще трѣбва да прибѣгнемъ до други сръдства; ще трѣбва да прибѣгнемъ, г-да, може-би, до мобилизация на народа. Азъ не зная дали вече не е дошло времето да се постави въпросътъ за пѣтната проблема отъ всички, безъ изключение — и отъ тия, които управлѣватъ днесъ, и отъ ония, които ще управлѣватъ утре — като масово се организира трудътъ на българския народъ за строежъ на пѣтища, безъ да считаме, че това е уни-зително или ангария, защото нѣмаме абсолютно никаква друга възможность да изпълнимъ тая задача, да разрешимъ тая проблема. А вие знаете значението на пѣтищата; неутжно е азъ да повтарямъ ясно и очевидни нѣща, защото съ това може-би измънно ще се разпростра. Та, казвамъ, освенъ тия институти и сръдства, които сега имаме и използваме при строе на пѣтища, т. е. Трудовата дирекция, редовната пѣтна-тегоба и временната пѣтна те-гоба, ве е ли дошло време да се пристѣпимъ къмъ мобилизация на българския народъ за същата целъ? Тѣй както преди години ние избирахме моментъ, когато народътъ е по-свободенъ отъ работа и събирахме съ десетки хиляди хора, за да ги готвимъ за разрешаване на националнитъ ни идеали, не е ли време сега пъкъ да отидемъ къмъ една трудова мобилизация, за да можемъ действително да организираме и използваме труда на българския народъ за създаване пѣтища въ нашата страна?

Г. г. народни представители! Онова, което съществува у насъ като пѣтища, колкото и да е незначително, не трѣбва да ни отчайва, ако се сравняваме съ нашитъ съседи. Но ако искаме да сравнимъ онова, което съществува у насъ като пѣтища, съ пѣтищата на западъ отъ Бѣлградъ, можемъ да кажемъ, че ние нищо нѣмаме. Нашитъ пѣтища се работятъ по единъ много примитивенъ начинъ, съ една слаба настилка, която единъ по-силенъ проливенъ дъждъ измива, която единъ по-силенъ камьонъ съ изрѣбени коледа може да изрови. Толкова е слаба настилката по нашитъ пѣтища, правена по системата макадамъ. Ние нѣмаме сръдства да отидемъ къмъ гудрона, да отидемъ къмъ бетона, да отидемъ къмъ асфалта, по простата причина, че това сж материали, които трѣбва да се внасятъ отъ вънъ и сж много скжпи, а ние трѣбва да си служимъ съ материали, които имаме въ нашата държава — камъкъ, пѣськъ, циментъ, доколкото могатъ да се използватъ. Това сж нашитъ възможности, съ които разполагаме въ страната ни.

Та, казвамъ, сравнение на нашитъ пѣтища съ пѣтната мрежа въ западнитъ държави не може и да става. Но затова, г-да, има специални, обективни и оправдателни причини. Ние сме една нова държава, само съ 55-годишенъ самостоятелъ животъ. Преди освобождението ни ние работѣхме ангария; чрезъ нашия трудъ създавахме златнитъ кубета на цариградскитъ джамии, създавахме разкоша на пашовскитъ и бейски палати, но нищо не работѣхме за насъ. И освобождението ни завари въ едно окаяно положение. Тогавъ България нѣмаше повече отъ 2.000, максимумъ 2.500 километра пѣтища, които, знаете, служеха на турската държава да прѣдвижва по тѣхъ войскитъ си и за пощата и.

Най-голяма заслуга за постройка на пѣтища въ Европейска Турция има Митхадъ паша. И нека ми бѣде позволено да се спра за малко на дейността въ това отношение на тоя голѣмъ турски държавникъ. Ще ви приведа единъ

типичен примѣръ отъ тая негова дейностъ. Дали това е легенда, или анекдотъ, или пъкъ е действителенъ фактъ, не зная, но сѣ ми разправяли, че Митхадъ паша, когато е строилъ пѣтица, е последвалъ примѣра на Фридрихъ Велики, само че по единъ по-примитивенъ и по-жестокъ начинъ. Фридрихъ Велики, за да създаде отъ пруската земя една благоустроена страна, обръщалъ е внимание на горското дѣло. Така, на никой младежъ, безразлично отъ мъжки или женски полъ, който не е засадилъ поне 20 дръвчета и нѣма за това удостоверение отъ общината, не е било позволено да встъпи въ бракъ. Митхадъ паша, разказватъ, когато е правилъ шосето Русе—София, заповѣдалъ нѣкъде къмъ Ябланица да се насадятъ дръвчета по шосето. И понеже нашитѣ българи сѣ имали обичай, за да изпитватъ силата на ножоветѣ си, да си правятъ остени или нѣщо друго отъ дръвчетата и сѣ посегнали да сѣчатъ тия дръвчета, той далъ заповѣдъ да обесятъ двама души, които сѣ сѣкли такива дръвчета, и да ги държатъ 10 дни обесени, за да се чуе изъ цѣла България, че много строго се постѣзва сѣ ония, които сѣчатъ дръвчетата. И действително отъ времето на Митхадъ паша има по шосетата много стари върви, които и до днесъ още стоятъ.

Ние работимъ въ това отношение. Не мога да кажа кой е правилъ повече, кой по-малко, но въ всѣки случай е работено, и днесъ имаме вече околии, въ които шосетата правятъ много добро впечатление въ това отношение. Ако отидете въ Казанлъшката околия, ако отидете въ Карловската околия, ще видите великолепно пѣтица и покрай тѣхъ дръвчета, повечето орѣхи. Ако отидете въ Троянската околия, ако отидете въ Тревненската околия, ще видите покрай шосетата сивии. И тѣй нататъкъ. Народътъ колека лека почва да се възпитаватъ въ това направление, но има още много да желаемъ.

Не знамъ днешниятъ министъръ на благоустройството какво прави въ това направление, но мога да ви кажа, че въ мое време не минаваше седмица да не налагаме потѣжки глоби на ония, които безцеремонно сѣ си позволявали да сѣчатъ дръвта покрай шосетата. Нека въ това отношение се вземе съответната бележка, да се пазятъ тия дръвчета, защото тѣ крепятъ почвата, пазятъ сѣнка и сѣ защитници единъ видъ на пѣтицата.

И. Велчевъ (з): Съ доходитѣ отъ плодоветѣ на тия дръвчета може да се поддържа персоналетъ по шосетата.

С. Василевъ (д. ст. II): Г. г. народни представители! Ние нѣмаме нужнитѣ срѣдства както за поддържане и разширение на нашата пѣтна мрежа, така и за нашитѣ държавни постройки. Само две министерства въ миналото сѣ постигнали по единъ рационаленъ начинъ въ строителната си политика, като сѣ се снабдили съ собствени постройки: Министерството на желѣзницитѣ и Министерството на войната, а така сѣщо и нѣкои автономни институти, като Народната банка и Земледѣлската банка. Министерството на желѣзницитѣ, Министерството на войната, Народната банка и Земледѣлската банка сѣ вече поставили на поздрава база строителната си политика. Разбира се, че това се дължи и на специфичния характеръ на постройкитѣ — казарми и др. Останалитѣ министерства до преди известно време се помѣщаватъ повечето въ частни здания, включително и Министерството на благоустройството. До преди 3—4 години то се помѣщаваше въ зданието на така нареченитѣ „Златнитѣ вдовици“ и плащаше колосаленъ вземъ — надъ милионъ лева годишно, но сега вече има собствено здание. Това стана затуй, защото Министерството на благоустройството възприе друга строителна политика. И днесъ въ това здание, което е една гордостъ за насъ, действително службата може да върви по-добре, съ по-голъма експедитивностъ, а отъ друга страна облекчаватъ държавата отъ голѣми наеми.

Министерството на благоустройството се грижи и за друга една голѣма обществена и културна работа, която се заключава въ водоснабдяването на нашата страна. Водоснабдяването е сѣщо така единъ много важенъ въпросъ. На водоснабдяването се тури едно добро начало. Най-затрудненитѣ въ това отношение краища на България, като Дели-Ормана, днесъ вече постепенно-постепенно се водоснабдяватъ. Вънъ отъ туй, нашата столица, която е сѣщпоценниятъ камѣкъ отъ короната на цѣлата държава, сѣщо така вече е добре водоснабдена. Днесъ за днесъ, по моитѣ сведения, въ България трѣбва да има вече около 400 населени пункта, снабдени съ чиста, доброкачествена вода.

Освенъ тѣзи служби, които изброихъ — трудовата повинностъ, пѣтната тегоба, водоснабдяването, държавнитѣ постройки — Министерството на благоустройството сѣщевременно има още редъ други грижи. Една отъ тѣхъ е

електрифицирането на нашата страна. Електрифицирането на нашата страна въ този моментъ не е обединено. Редъ министерства се занимаватъ съ този въпросъ. Най-походящо министерство за тази работа е Министерството на благоустройството, защото тамъ сѣ специалиститѣ по електрифицирането. Въ желанието си да дадемъ единъ гласъкъ на този въпросъ преди 3 или 4 години, ако се не лъжа, когато се създаде органическиятъ законъ за Министерството на благоустройството, ние предвидѣхме едно ново отделение за техническа контрола, съ специалната задача да убеждава и отговорнитѣ хора, и общественото мнение, че електрифицирането на страната ще трѣбва да отиде въ едно ведомство и да се ръководи отъ единъ центъръ. Всѣко разчленение по този въпросъ може да докара до лоши резултати, какъвто е случаятъ въ „Въжа“ и съ нѣкои други инсталации за електричество.

Азъ, г-да, ще пристѣпя къмъ единъ другъ въпросъ и съ него ще завърша.

Нуждитѣ сѣ голѣми, срѣдствата сѣ малки. Ще трѣбва да възприемемъ максимата, която е казалъ единъ философъ: „И отъ най-малкия орѣхъ може да се извади масло, само трѣбва търпение и умение“. Следователно, ние ще трѣбва да ограничимъ нашата дейностъ въ тѣзи срѣдства, които имаме, но трѣбва да ги използваме най-разумно, най-рационално, най-целесъобразно. Ако изобщо стабилитетъ на българския чиновникъ, на българския държавенъ служител е необходимъ за интереситѣ на нашата държава, за прогреса на нашата страна и за спокойствието на нацията, то тукъ, въ това министерство, стабилитетъ на държавния служител трѣбва да бѣде нѣщо много трайно, много силно. Държавниятъ служител тукъ трѣбва да бѣде всецѣло гарантиранъ за своето положение, като, разбира се, трѣбва да бѣде и подготвенъ и да има съответния цензъ. Само тогава той може да се предаде съ енергия на дѣлото си и само така той може да удесотвори своитѣ духовни и физически сили, за да даде повече отъ това, което човѣкъ въ нормално време може да даде. Ето защо азъ апелирамъ за единъ стабилитетъ на държавния служител въ Министерството на благоустройството, защото, споредъ моитѣ сведения, стабилитетъ тамъ сега не е гарантиранъ. Азъ ще желая г. министърътъ да отхвърли всичко онова, което ще изнеса, за да си остана съ онова убеждение, което е сложено у мене. Упрѣци могатъ да се правятъ. Най-лесно се правятъ упрѣци на онѣзи, които управляватъ. Но азъ излизамъ предъ васъ съ вдигнато чело, защото въ това време, когато управлявахъ този ресоръ, азъ бѣхъ само български гражданинъ. При мене партизанство въ Министерството на благоустройството не бѣше допустливо; то бѣше гонено съ желѣзенъ камшикъ. И ако ония мои противници, които не вѣрватъ на тѣзи ми думи, се заинтересуватъ, ще потвърдятъ това, което ви казвамъ. Азъ отидохъ дотамъ, че станахъ неприятенъ на известни партийни приятели, защото директорътъ и юрисконсултътъ въ министерството не бѣха сговористи. Тѣ не бѣха сговористи, но бѣха българи, бѣха добри държавни служители. Азъ не се интересувахъ къмъ кое политическо течение принадлежатъ. Само така може действително да се гарантира стабилитетъ въ едно министерство. Тукъ стабилитетътъ е свършено необходимъ; той е нѣщо, безъ което не може.

Може нѣкой да каже: „Дайте данни да разберемъ; може Вие да се заблуждавате“. Азъ ще премина къмъ тѣзи данни. Първо, съгласете се, г-да, че честитѣ смѣни на държавнитѣ служители внасятъ смущение въ духа на сѣщитѣ. Азъ имамъ сведения, че въ продължение на две години всички началници на окръжни трудови бюра, безъ изключение — нѣма да говоря за централата горе — сѣ смѣнени. По-нататъкъ за по-малкитѣ промѣни не ще споменавамъ, затуй защото началницитѣ на трудовитѣ бюра сѣ голѣмитѣ фактори, отъ тѣхъ много зависи какъ ще се извърши полската работа презъ сезона — дали като частна работа или като царска работа; дали държавниятъ служител ще каже: „Царската работа нѣма свършване“ или ще каже: „Това е моя частна работа, азъ ще вложа въ нея максимални усилия, за да мога да дамъ едни добри резултати“.

Не казвамъ нищо лошо за тѣзи, които сѣ замѣстили уволненитѣ. Искамъ само да има едно постоянство, да нѣма такова голѣмо смѣняване. Не ще искамъ да се ограничи властта на министра. Българскиятъ министъръ има голѣма власт; той има може би най-голъма власт, по-голъма, отколкото властта на министра въ коя да е друга държава — толкова голѣма е неговата власт! Казвамъ, не искамъ да се ограничи тая власт. Азъ искамъ само да предупредя: когато ще се упражнява тази властъ нека това упражняване бѣде законно, справедливо и човѣшко.

Сега, въ избора на новите длъжностни лица се изпада въ грѣшки. Назначи се за началникъ на трудово бюро единъ човѣкъ, който при управлението на Сговора бѣше сговористъ — ползуваше се поне съ симпатии като такъвъ — и лично при мене е дохождалъ да иска да го назнача за околийски началникъ. Открито му казахъ: „Не си годенъ за околийски началникъ“. Назначихме го на една полицейска служба — командантъ на гарата — и той действително изпълняваше тая служба 3, 4, 5 години, докато съществуваха команданствата. Въ послѣдствие, кога е станалъ земледѣлецъ, не зная, но при промѣната, при идването на „Народния блокъ“, на „народната властъ“, която идѣше на мѣстото на старата властъ, за да даде нѣщо по-свежо, по-способно, по-енергично, азъ имавъ случай да го заваря като началникъ на окръжно трудово бюро.

С. Таковъ (з): Голѣма работа станала!

С. Василевъ (д. сг. Ц): По този въпросъ може би г. министърътъ да знае нѣкои сведения, които мене ми е неудобно да съобщавамъ тукъ. (Възражения отъ земледѣлцитѣ) Азъ чувамъ отъ тамъ, (Сочи земледѣлцитѣ) че било по решение на дружбашитѣ.

С. Таковъ (з): А-а, не!

П. Дековъ (з): Това е инсинуация!

С. Василевъ (д. сг. Ц): Азъ ви съветвамъ: недейте слушати дружи!

К. Караджовъ (з): Дойде пакъ единъ честенъ човѣкъ.

С. Василевъ (д. сг. Ц): Име не споменавамъ. Вземете си бележка, г. министре!

Второ, смѣната на персонала въ Техническото училище сѣщо така е една индикация, че нѣма необходимиятъ стабилитетъ. Техническото училище, г-да, има едно голѣмо предназначение. Преди 3 години то се помѣщаваше въ три помѣщения въ София. Трѣбваше да се дадатъ колосални сръдства отъ Министерството на благоустройството, за да се създаде едно монументално здание — което, знаете, е къмъ Семинарията — за да се поставятъ тия млади български синове при едни великолепно хигиенични и учебни условия, за да можемъ ние пъкъ да искаме отъ тѣхъ нѣщо повече. И действително, направи се това здание.

Азъ бѣхъ най-много изненаданъ, когато се каза, че избухнала стачка въ Техническото училище. Азъ не допускахъ, че е възможна стачка въ Техническото училище, затуй защото познавахъ и преподавателския персоналъ, познавахъ и самитѣ ученици. Всѣка седмица съмъ бивалъ между тѣхъ.

Министъръ В. Димовъ: Кога е била стачката?

С. Василевъ (д. сг. Ц): Въ началото.

Министъръ В. Димовъ: То бѣше при миналия бюджетъ.

С. Василевъ (д. сг. Ц): Азъ говоря за стабилитета на чиновницитѣ.

Министъръ В. Димовъ: Вие говорите за работи, отнасящи се до миналогодишния бюджетъ.

С. Василевъ (д. сг. Ц): Когато говоря за цифри, азъ говоря за цифритѣ въ Вашия бюджетъ; но когато говоря за стабилитетъ въ едно министерство, азъ ще говоря за управлението. Азъ не визирамъ Васъ. За стачката въ Техническото училище всички граждани сѣ известни. Азъ искамъ само да съобща едно обстоятелство — за което, ако обичате, съберете сведеніе отъ бившия министъръ на благоустройството г. Георги Йордановъ, и ме опровергайте! На мене се каза, че стачката се поощрява отгоре; на мене се каза, че когато бившиятъ министъръ на благоустройството Георги Йордановъ произнесе евангелското слово: „Пустнете децата да дойдатъ при мене“, вътрешнитѣ помощници на министра сѣ казвали на нѣкои отъ ученицитѣ: „Продължавайте стачката, ние ще уволнимъ учителитѣ“. И вие знаете каква комедия се разыгра съ тия учители: виновни, невиновни, строги, лоши — въ края на краищата ги уволниха. Стачката си е фактъ.

Азъ мога да посоча още единъ фактъ въ стопанството „Тича“. Тамъ се смѣни първиятъ директоръ. Той стоя доста; следъ като дойде Народниятъ блокъ, наложи се смѣната.

И. Велчевъ (з): Смѣниха го, защото въ стопанството има една печатница, въ която той е печатилъ бюлетини на Демократическия сговоръ.

С. Василевъ (д. сг. Ц): Което вие знаете, изтъкнете го.

И. Велчевъ (з): Да, това е фактъ.

С. Василевъ (д. сг. Ц): Следъ туй вие пратихте вторъ директоръ. Този вторъ директоръ пакъ напуска, и сега сте пратили трети. Вие, г. Велчевъ, сте отъ тоя край и знаете каква роля играе тамъ стопанството „Тича“ за стопанския животъ на самото население: то създава поминѣкъ за населението; млади хора тамъ школуватъ; то е една образцова школа за възпитание на младежитѣ, за подготовка къмъ единъ интензивенъ и организиранъ трудъ. Не е ли по-добре да има едно постоянство въ персонала? Ами Вие, г. Велчевъ, сте посветени въ това, че тамъ и сега има борба; Вие сте посветени въ онѣзи опити, които отидоха до границата на единъ малъкъ бунтъ, когато подчинени организираха трудоваци да биятъ други.

На мене е неудобно да разкривамъ всички тѣзи работи, обаче азъ апелирамъ къмъ васъ: изберете си достойни хора и ги дръжете на служба повече! Честага смѣна на лица въ трудовия институтъ ще ви разстрои службитѣ. Когато ще говорите за стабилитетъ на персонала, азъ ви посочвамъ тѣзи факти. По-нататъкъ. Вие знаете, че Техническото училище въ едно непродължително време — 2 години — смѣни 5 директори: първиятъ директоръ, инженеръ Димитровъ, е смѣненъ; вториятъ — Конярски — е смѣненъ; третиятъ директоръ — Петровъ — е смѣненъ; четвъртиятъ — Перфановъ — е смѣненъ; сега е петиятъ директоръ — Абаджиевъ.

Министъръ В. Димовъ: Този последниятъ, откакто е назначенъ, директорствува цѣла година и не е смѣненъ.

С. Василевъ (д. сг. Ц): Г. министре! Азъ ви казвамъ, че той е петиятъ човѣкъ. Дай, Боже, да стои 3—5—10 години! Но виждате какъ се развиватъ работитѣ. Г. г. народни представители! Вие всички сте ходили на училище и ще се съгласите, че когато въ едно учебно заведение директоритѣ се смѣняватъ 5 пѣти въ две години, тамъ не може да има нужното спокойствие, не може да има една твърдостъ въ самата учебна система и пр.

Преди време ние създадохме законъ за благоустройството. Азъ зная, че г. Панайотъ Деневъ бѣше единъ отъ най-активнитѣ сътрудници. Когато създавахме тоя законъ тукъ, ние свикахме единъ стопански парламентъ: заседавахме тукъ единъ месецъ съ представителитѣ на стопанскитѣ съсловия. Помните, г. Деневъ, че тукъ присѣдствуваша представители на всички стопански съсловия. Въ тоя законъ, между другото, предвидѣхме — за сигурностъ и стабилитетъ на държавнитѣ служители — два ценза: образователенъ и служебенъ. Служебниятъ е: не може да бѣде участъковъ инженеръ лице, което не е прослужило 5 години на самостоятелна частна практика, което не е проектирало по-слаби предприятия, което не е екзекутирало по-голѣми предприятия, което не е школувало; не може да бѣде окръженъ инженеръ лице, което нѣма минимумъ 10-годишна служба; за да стане пъкъ едно лице инспекторъ, трѣбва да има вече 14-годишна служба; началникъ на отдѣление не може да стане лице, което не е школувало като окръженъ инженеръ и като инспекторъ.

На мене ми се съобщава, обаче, и азъ съмъ изненаданъ — бихъ желалъ г. министърътъ да ме опровергае — че е назначенъ за началникъ на едно отъ важнитѣ отдѣления, което ще обединява електрифицирането, отдѣление за контрола, едно лице, което е било само 2—3 години въ една частна фабрика — нищо повече: нито е било участъковъ инженеръ, нито е било окръженъ инженеръ, нито е било инспекторъ; назначаватъ го началникъ на отдѣление, а неговитѣ помощници сѣ съ старша служба. Той е билъ инженеръ 2—3 години въ една фабрика, следъ като е свършилъ въ Прага.

Съгласете се, г. г. народни представители, че тукъ вече става единъ хаосъ, че тукъ се нарушава равновесието въ преценката на хората. Ами тия, които сѣ подчинени, тѣ си поставятъ въпроса: „Нѣма нужда отъ образователенъ цензъ — ще се запиша въ тая партия, която има изгледи да дойде на властъ“. И азъ взехъ да се опасявамъ — нека да си кажа откровенно — дето много взеха да идватъ при насъ! Само че ние ще ги предупредимъ, че ние сме по-друга школа!

А. Аврамовъ (з): Еша ви нѣма!

С. Василевъ (д. сг. II): Вие, господине, да си курдисате часовника, защото имате часовникъ по западно време! Кажете ми колко ви е часовникътъ?

А. Аврамовъ (з): Азъ имамъ часовникъ — азъ съмъ инвалидъ.

С. Василевъ (д. сг. II): Неговиятъ часовникъ е съ единъ часъ назадъ, защото е по западно време, а ние сме единъ часъ напредъ, защото сме на изтокъ. Азъ Ви говоря факти, а Вие възразявате.

А. Аврамовъ (з): Недейте толкова заповѣдва!

С. Василевъ (д. сг. II): Азъ не посочвамъ имена, азъ посочвамъ факти и моля както г. министъра на благоустройството, така и господата отъ болшинството, да си взематъ бележка.

А. Аврамовъ (з): Вие да нѣмате часовникъ отъ Стамбулски?

Нѣкой отъ сговориститѣ: Отъ Коста Тодоровъ!

С. Василевъ (д. сг. II): Единъ списъкъ на неправилно назначени участъкови инженери, който притежавамъ, мога да го дамъ на г. министъра, ако той желае.

С. Таковъ (з): Нѣма нужда.

С. Василевъ (д. сг. II): Освободете ме отъ това задължение да чета тукъ имена, защото тукъ има хора, които слушатъ.

С. Таковъ (з): Освобождаваме те.

С. Василевъ (д. сг. II): Азъ избѣгвамъ да посоча едно име, но съмъ готовъ да дамъ на г. министъра този списъкъ, защото може и мене да ме заблуждаватъ ония, които съмъ дали тия сведения. И тъй, неправилно назначени участъкови инженери, безъ служебенъ цензъ, ...

С. Таковъ (з): Какъ ще ги класиратъ тогава?

С. Василевъ (д. сг. II): ... т. е. които нѣматъ 5-годишна служба — 16 души. Като имате предъ видъ, че общо участъковитѣ инженери сѫ около 75—76 души, отъ които 16 души сѫ назначени безъ да отговарятъ на служебния цензъ, това значи, че 25% отъ участъковитѣ инженери нѣматъ служебенъ цензъ.

А. Буковъ (з): Цензътъ ви е много погрѣшенъ. Нѣма голямо значение числото на прослуженитѣ години. Азъ разбирамъ конкурсъ. Може нѣкой да стои 15 години и да върши по-малка работа отъ онзи, който е служилъ само 2 години.

С. Василевъ (д. сг. II): Напълно съгласенъ. Може да имаме инженери съ 10-годишна служба и да бждатъ негодни; но ако имате годни инженери съ служебенъ цензъ, ще трѣбва да изберете измежду тѣхъ, а следъ това ще приемете ония, които нѣматъ цензъ.

С. Таковъ (з): Така правимъ и ние.

А. Буковъ (з): Ние правимъ конкурсъ.

С. Василевъ (д. сг. II): Но, г-да, има и 6—7 души окръжни инженери — отъ всичко 16 — които сѫщо така не отговарятъ на служебния цензъ. Има и друго нѣщо, което може би е канцеларска грѣшка — ако нѣма нѣкакъвъ умисълъ. Има, г-да, такива случаи: назначенъ е Х господинъ за окръженъ инженеръ; приема окръжното инженерство, управлява го единъ месецъ, но последва заповѣдъ, съ която го назначаватъ за участъковъ инженеръ — т. е. понижаватъ го. Има два такива случая. Ако този човѣкъ, който е поелъ вече окръжното инженерство, ангажиралъ е своето достоинство предъ цѣлия персоналъ, предъ гражданството и пр., е приелъ впоследствие да бжде деградиранъ — такава санкция нѣма никѣде въ закона — безъ да протестира, това показва, че може би нѣмотията, мизерията го е накарала да пречупи съвѣстта си и да отиде участъковъ инженеръ. Но азъ не допускамъ, че той ще бжде вече полезенъ за службата — той ще отиде безъ авторитетъ, той ще отиде съ понижено достоинство, той ще отиде като туберкулозенъ човѣкъ, безъ духъ, безъ инициатива, защото и той е съ човѣшки качества, както

всички други хора. Нека г. министърътъ си вземе бележка и за този случай.

Азъ заявихъ и ще повторя: стѣснително ми е повече да се спирамъ на тия въпроси. Азъ искахъ да посоча нѣколко факти, за да подкрепя моята мисълъ, че стабилитетътъ на държавнитѣ служители въ Министерството на благоустройството не е запазенъ. Съ това азъ искамъ да отида и до едно логично заключение — че ние, които сме за стегнатостъ въ това министерство, които сме готови да дадемъ максимални сръдства на това министерство — ние, казвамъ, нашата парламентарна група, отъ която азъ изхождамъ — нѣма да гласуваме този бюджетпроектъ, защото виждаме, че стабилитетътъ на служителитѣ е нарушенъ, защото виждаме въ много широкъ размахъ да вирѣе партизанщината въ това министерство.

Е. Шидерски (з): Както бѣше въ времето на Сговора

С. Василевъ (д. сг. II): Непосрѣдствено следъ идването на Народния блокъ на властъ станаха промѣни. На известни мѣста тѣ се налагаха. Нѣкои, които свързаха своята съдба съ политиката на падналото правителство, си отидоха доброволно. Но това, което стана тогава въ Министерството на благоустройството, нито въ едно министерство не стана: 70% отъ низшия персоналъ — надзиратели, пикьори и кантонери — бѣха съ единъ замахъ уволнени. И понеже сѫ наплива на новитѣ хора — като партизани добри, като граждани, може би, сѫщо добри, но още неподготвени за службата — имаше опасностъ да се разстроятъ службитѣ. Дирекцията на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството, сѫ подписа на тогавашния директоръ, се обърна съ едно окръжно къмъ инженеритѣ и архитектитѣ да не възлагатъ никаква работа на новоназначенитѣ надзиратели, кантонери и пикьори, докато не се подготвятъ. Тѣхъ министърътъ ги назначи, а дирекцията ги отстрани да не работятъ; обаче старитѣ служители бѣха уволнени.

П. Дековъ (з): Дирекцията тогава саботираше разпорежданията на министъра.

С. Василевъ (д. сг. II): Г. Дековъ! Дайте данни за това, че дирекцията е саботирала.

С. Ризовъ (з): Вие ги уволнявахте безъ заповѣдъ, а просто по искането на нѣкой силенъ на деня. Най-малко Вие имате право да протестираете за това.

С. Василевъ (д. сг. II): Г. Ризовъ! Въ 4½-годишно управление азъ съмъ уволнилъ 4 пикьори.

С. Ризовъ (з): Не е въпросъ само за пикьори. Общински съветници, кметове и депутати изхвърляхте.

И. Велчевъ (з): 20 души, споредъ официалнитѣ сведения; това е истината.

С. Василевъ (д. сг. II): Ще проверимъ. — Инженерно-архитектното дружество, което не може да бжде обвинено — както отъ нѣкои сръди може да бжде обвиненъ Славейко Василевъ — въ партизанлъкъ, защото стои надъ нашитѣ партизански страсти — то е единъ наученъ институтъ, обективно разглежда въпроситѣ — разпрати до всички васъ едно изложение и вървамъ, че всички сте го получили. Вие може би много добре помните, какво бѣше казано въ изложението на Инженерно-архитектното дружество: „Г. г. общественици: привличаме ви вниманието“....

Министъръ В. Димовъ: Въ кое време, г. Василевъ?

С. Василевъ (д. сг. II): Много време преди Васъ, г. министре! Въ времето на Народния блокъ.

Министъръ В. Димовъ: Вие миналата година сѫщото сте цитирали въ Вашата речъ.

С. Василевъ (д. сг. II): Това е изложение на Инженерно-архитектното дружество.

П. Дековъ (з): Оказа се, че не Инженерно-архитектното дружество го е направило, ами Вие сте го направили.

С. Василевъ (д. сг. II): Тамъ е казано: „Г-да! Благодарение на това разстройство, тази година нашата държава ще изгуби отъ пѣтната тежба, обърната въ материални сръдства, 200 милиона лева“.

П. Дековъ (з): На книга!

С. Василевъ (д. сг. Ц): Тази цифра е казана. Това е мнение на Инженерното дружество.

Министъръ В. Димовъ: Нищо подобно!

С. Василевъ (д. сг. Ц): Г-да! Като имате предъ видъ всичко това, недейте възразява, когато се посочватъ нѣкои факти. Вие ще имате възможност да се изкажете, ще излъже ораторъ отъ вашата срѣда, министърътъ има последенъ думата, той ще даде, ако желае, обяснения. Защо не запазите нужното спокойствие?

Азъ искахъ да оправдая нашия вотъ, защо ние нѣма да гласуваме бюджетопроекта на Министерството на благоустройството: не защото ние по принципъ сме противъ разходитъ по Министерството на благоустройството — ние сме за по-голъми разходи, защото ние отдаваме голѣмо значение на това министерство за стопанския животъ на нашата държава — но защото ние не можемъ да одобримъ вашата система на управление, защото не можемъ да се съгласимъ съ нарушението на онова спокойствие, което трѣбва да царува тамъ. (Възражения отъ земеделците) Вие сте нарушили stabilitetа на чиновническия персоналъ въ това министерство. Завършвайки, азъ трѣбва да декларирамъ: вземете бележка, г-да, създайте stabilitetъ въ това министерство! Ние не можемъ да гласуваме този бюджетопроектъ. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ, крило Цанковъ)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Аврамъ Аврамовъ.

А. Аврамовъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Сложенъ е на разглеждане бюджетопроектъ на Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството за 1933/1934 финансова година. Ще трѣбва да се върнемъ известни години назадъ, за да видимъ кои сѣ били навремето мотивитѣ и съображенията на тогавашното правителство да създаде тъй наречения законъ за трудовата повинностъ. Евентуално следъ последвалата българския народъ катастрофа и следъ всичкото оный нещастие, което сполетѣ тая нещастна страна — не по желанието на този народъ, а по желанието на нѣколцина ългари — тя биде окастрена въ всички краища, на нея ѝ се отнѣха ценни територии, на нея се отне и наборната армия. И тогавашното правителство, следъ войната, трѣбваше да помисли не вече да се дрънкатъ сабли, револвери и пушки, а трѣбваше да помисли какъ най-лесно би изкарало България на добъръ край, какъ да пресъздаде българскитѣ младежи, които при наборната армия отбиваха военната си повинностъ въ казармата и които сега наново трѣбваше пакъ да се викатъ, но не вече за целта, за която по-рано бѣха викани, а да благоустрояватъ страната; защото, ако останѣше да се благоустрояваме съ оскѣднитѣ срѣдства на българската държава, ние не можехме да сторимъ това.

Г. г. народни представители! Мислѣше се, казвамъ, не вече съ авантюри да се управлява България, а се мислѣше да се трѣгне по единъ пѣтъ миролюбивъ, който бѣ налучканъ, за да се покаже на свѣта, че ние не сме размирненъ елементъ на Балканския полуостровъ, а че ние мислимъ за благоустройството на нашата страна. И тия подбуди накараха тогавашното управление, во главе съ своя министъръ-председателъ, да замисли закона за трудовата повинностъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Българитѣ никога не сѣ били размирненъ елементъ — и по-рано, и сега.

А. Аврамовъ (з): За да опровергая всичко казано отъ г. Славейко Василевъ — съжалявамъ, че той избѣга, защото знае каква критика може да му се направи. . . .

С. Василевъ (д. сг. Ц): Тукъ съмъ.

А. Аврамовъ (з): А, да, благодаря, че сте тукъ. . . . азъ считамъ за нужно да ви прочета известни извадки отъ мотивитѣ на тогавашния законопроектъ, понастоящемъ законъ: (Чете) „Считамъ за неизлишно да ви спомена, че законопроектътъ за трудовата повинностъ, написанъ набързо лично отъ менъ, бѣ предаденъ за по-добра обработка на една комисия, състояща се отъ главнитѣ секретари на министерствата, следъ това той бѣ прегледанъ отъ Министерския съветъ и наново изпратенъ на една друга комисия, състояща се отъ около 25 чиновника и общественици. Най-после той бѣ окончателно преработенъ

отъ самия Министерски съветъ. Едвамъ следъ такава една щателна изработка азъ ви го предлагамъ“.

Това сѣ мотивитѣ къмъ законопроекта отъ 1920/1921 г. Отъ тѣзи мотиви се вижда, че законопроектътъ не е дѣло на никого, а е дѣло лично на покойния Стамболийски. Той самъ го е работилъ, той самъ го е редактиралъ и той, както виждате, го е далъ на комисии да го преработятъ. Обаче колкото и да сѣ го преработили, все пакъ той не е оставилъ този законопроектъ изключително въ чиновнически рѣце, а всичко въ него е работено отъ Министерския съветъ.

Г. Славейко Василевъ се спрѣ на обстоятелството, че въ тогавашния законопроектъ се е предвиждало да бждатъ повикани младежитѣ отъ двата пола. Азъ не знаа дали г. Василевъ иска да се закрие да ни каже истината. Или пъкъ не му отърва да каже истината. Въ онуй време, когато България бѣше окастрена, когато надъ България се виеха черни облаци, когато външниятъ свѣтъ нѣмаше абсолютно никакво довѣрие въ насъ, тогавашното правителство трѣбваше по тактически съображения да помѣсти въ закона за трудовата повинностъ и женския елементъ. Но това бѣше не за да бжде повиканъ той въ казармитѣ, както тогавашната опозиция отъ буржоазнитѣ партии казваше: „Ето, г-да, какво ще направятъ земеделцитѣ; ще повикатъ девицитѣ отъ 18—19 годишна възраст въ казармитѣ, офицери ще ги занимаватъ и на деветия месецъ знае се какво ще стане“.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг.): Никой не е казвалъ това. Недейте оскѣрбява българското Народно събрание!

А. Аврамовъ (з): Вие мълчете. Подиръ малко ще дойда да кажа, какво сте говорили Вие по този въпросъ.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг.): Ако сте разбрали, какво съмъ говорилъ!

А. Аврамовъ (з): Азъ ще Ви кажа, какво сте говорили. Г. г. народни представители! Новата инициатива, която се пое отъ тогавашното правителство, не се харесваше на чорбаджиитѣ, които дотогава управляваха България, и тѣ искаха да спънатъ това управление въ неговия размахъ за реформи. Женскитѣ полъ се помѣсти въ законопроекта не за да се вика въ казармитѣ. То имаше другъ смисълъ. Съ този законопроектъ, който въ последствие стана законъ, се искаше на селянкитѣ-девици да имъ се изпращатъ инструктори въ селата, за да ги обучаватъ не да биятъ и убиватъ, а да работятъ, да шиятъ, да готвятъ и т. н. Ето, г-да, смисълътъ; но той бѣше изкривенъ.

С. Ризовъ (з): Г. Аврамовъ! Извинете за малко по този въпросъ. Най-главниятъ мотивъ бѣше този — тогава не можеше да се каже, а сега вече може да се каже — че другитѣ държави, победителитѣ, имаха съмнение въ този законъ. И затова вмъкнахме женския полъ, за който вие (Сочи сговориститѣ) най-много агитирахте тогава, че сме щѣли да го вкараме въ казармитѣ. Сега се убеди цѣлиятъ свѣтъ, че този законъ е полезенъ, и взе теркъ отъ него.

А. Аврамовъ (з): Не знаа, г. г. народни представители, дали бѣше известенъ този законопроектъ на буржоазията, която не следъ много години направи превратъ и искаше да си играе съ сждбата на българския народъ тъй, както си знае. Вѣрно е, че ние нѣмахме абсолютно никакво довѣрие предъ външния свѣтъ, насъ ни подозираха въ всѣко отношение, на насъ ни опредѣлиха колко войници и колко стражари трѣбва да имаме. И когато се заговори за трудовата повинностъ, вие, буржоазията, знаете какво сте писали и какво е отстоявало тогавашното земеделско правителство. Вие атакувахте този законопроектъ, като казахте, че се връщаме къмъ Митхадъ-пашовата ангария. И какво ли още не говорѣхте! Но дсѣде време да се опровергаятъ всичкитѣ ваши твърдения. И преди малко азъ чухъ отъ преждеговорившия да се казва, че това било нова реформа и не би следвало да се въвежда, защото не се знаело какъвъ резултатъ ще даде тя. А г. проф. Данаиловъ казва на тогавашното правителство: „Азъ ви съветвамъ да оттеглите законопроекта, защото е ненавремененъ“. На единъ професоръ, който уби българската младежъ, не му стигналъ акълътъ да разбере какво би се създадо съ тоя законъ!

Г. Т. Данаиловъ (д. сг.): Ха!

А. Аврамовъ (з): Той съветваше тогавашното правителство да оттегли законопроекта за дълги, дълги години. Защо? Докато на г. професора дойде акълътъ!

Г. Т. Данаилов (д. сг): Вие не разбирате какво говорите!

А. Аврамов (з): Разбирамъ, разбирамъ.

Г. Т. Данаилов (д. сг): Моля, изслушайте ме — малко съм по-старъ отъ Васъ. И вчера въ Женева тоя институтъ се разпъва на кръстъ. Не разбирате какво говорите, г. Аврамовъ, ако сте българинъ.

А. Аврамов (з): Азъ много добре разбирамъ. Може да се разпъва на кръстъ, г. професоре, но въ Женева нѣма да ни кажатъ: защо имате трудова повинностъ? Отъ много европейски държави дойдоха у насъ, знаете, да копиратъ тоя законъ, за да го приложатъ и тѣ. Но вие, българи ужъ, които се тупате въ гърди, че сте патриоти, отидохте и донесохте на европейски правителства, че съ тоя законопроектъ сме имали задкулисни цели.

Г. Т. Данаилов (д. сг): А, това не е било никога. Протестирамъ.

С. Таков (з): Имаше такова нѣщо.

А. Аврамов (з): Азъ не зная какъ можа бившиятъ министъръ г. Славейко Василевъ да излѣзе тукъ, на трибуна, да плаче за закона за трудовата повинностъ. Г. Василевъ! Единъ апелъ къмъ Васъ: имайте доблестта, като български офицеръ и като българинъ, да мълчите по този въпросъ! Спрете да приказвате! Недейте разравя ранитѣ!

С. Василев (д. сг. Ц): Да говорятъ чужденцитѣ въ нашата страна!

А. Аврамов (з): Нѣма да говорятъ чужденцитѣ. — Вие отидохте да отплатите на оня, който създаде този законъ, и не сте дали отчетъ предъ българския народъ какъ стана тая работа. Вие нѣмате моралното право да излизате отъ тая трибуна и да възхвалявате закона, който навремето той създаде. Азъ Ви питамъ: Вие ли трѣбваше да излѣзете тукъ да плачете за закона за трудовата повинностъ? Азъ разбирамъ да критикувате бюджетопроекта, но не мога да разбера защо вие, които направихте преврата на 9 юний, толкозъ сте благосклонни въ настоящия моментъ къмъ тая реформа, на която навремето бѣхте противници, и защо чакъ сега, следъ 9—10 години, всички казвате: „Славата се пада на онова правителство, което създаде тоя законъ“. Но веднага прибавяте: „Идеята за закона за трудовата повинностъ е на другъ“ — на Русевъ била идеята!

С. Василев (д. сг. Ц): Ти не разбирашъ какво говоришъ.

А. Аврамов (з): Туй, което се казва отъ тази трибуна за васъ, главорѣзитѣ, ще бѣде неистина. Азъ разбирамъ какво говоря. Слава Богу, ние не сме направили това, което вие направихте!

Г. г. народни представители! Тѣжно е, но е фактъ, гледало се е съ известно пренебрежение къмъ Министерството на благоустройството. Всички гледахте съ пренебрежение на него, и трѣбваше да дойде войната, да отвори очитъ на управницитѣ, да видятъ, че наистина Министерството на благоустройството би следвало да се тачи и да се постави на своята висота — а не да бѣде на девети нумеръ, както казахте вие, г. Василевъ — за да се даде благосъстояние и благоустройство въ тая страна.

Ето какъ тогава се свъществуваше нуждата отъ създаването на законъ за трудовата повинностъ, ето какъ тогава се съзна нуждата, че Министерството на благоустройството ще трѣбва да се държи на първа линия, защото, както казахъ и по-рано, невъзможно е България да се благоустрои по старитѣ начини, по старитѣ пѣтици.

Вие, г. г. сговористи, изпаднахте въ едно противоречие. Навремето вие бѣхте противъ закона не само по тия съображения: Вие мислѣхте и казахте: „Какъ мене, професорътъ, ще ме вземете и ще ме накарате да отида да копая и да работя пѣтъ! Отъ мене никаква файда нѣма да имате“.

Г. Т. Данаилов (д. сг): Нѣмаше такова нѣщо въ закона.

А. Аврамов (з): Вие сте говорили такова нѣщо.

П. Деков (з): Имаше, имаше въ първоначалния проектъ.

А. Аврамов (з): Вие сте говорили: „Какъ мене, професорътъ, ще ме вземете отъ Университета, за да прави пѣтъ?“ Та нима вие, г. професоре, сте богопомазанъ, та все на дебела сѣнка трѣбва да стоите? Ще отидете да се научите, ще отидете да видите какъ се труди българскиятъ народъ.

Г. Т. Данаилов (д. сг): Азъ много, много повече съмъ работилъ за българския народъ, отколкото вие можете да си представите.

А. Аврамов (з): Може да сте работили, но трудовата повинностъ не сте съгласни да работите. Вие говорите, че само народътъ трѣбва да работи трудова повинностъ, а не и професоритѣ. На друго мѣсто въ критиката казвате: „Какъ ще вземете моя синъ да го изпратите да работи трудова повинностъ?“

Г. Т. Данаилов (д. сг): Той бѣше тогава на 12 години. Какъ ще го вземете?

А. Аврамов (з): Може Вашиятъ синъ да е билъ на 12 години. Азъ лично за Васъ не говоря. Говоря за всички онѣзи, които сѣбѣ противъ трудовата повинностъ.

Създаде се между маситѣ легенда, че съ трудовата повинностъ се възстановявала турската ангария. И въ онѣзи времена трѣбваше ние да ходимъ да проагитиравме между населението, че всичко, което се върши, е за доброто на населението. Съ голѣми усилия ние заставихме населението да отиде да работи и да види плодетѣ на своя трудъ. Въ нашия край той бѣше първата година. На втората година вече въпросъ не ставаше за трудова повинностъ. Тогава се казваше: „На семейство определете колко да изработи; азъ лично ли ще работя, жената или децата ли ще работятъ, то е другъ въпросъ“. И днесъ въ нашия край тѣй се работи трудова повинностъ; мжжътъ може да отиде нѣкъде на друга работа, но семейството му отработва неговата трудова повинностъ.

Можете ли да отречете ползата отъ трудовата повинностъ? Азъ зная, че въ моята околия почти всички села се свързаха съ шосейна мрежа. Ето ви ползата отъ трудовата повинностъ. И трѣбваше селянинътъ да каже какъвъ законопроектъ да се създаде, за да се благоустрои България, а тукъ, чорбаджитѣ отъ София съ хубавитѣ улици, не разбираха!

Г. Т. Данаилов (д. сг): Ела да видишъ каква е улицата предъ моята къща — отъ каъ не може да се мине. 7.000 л. ми взематъ за улицата и за сметъ. Викаме кмета да мине съ автомобилъ да види.

А. Аврамов (з): Г. г. народни представители! Говори се много и продължава да се говори за трудовата повинностъ. Азъ бихъ съветвалъ г. Славейко Василевъ, който дава тукъ голѣми напѣтствия — не му отричамъ това — да каже какъ той можъ да построи въ София на общинско мѣсто къща — единъ голѣмъ палатъ. Бездомникъ ли бѣше този господинъ, Славейко Василевъ, малоимотенъ софийски гражданинъ ли бѣше? (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ)

С. Василев (д. сг. Ц): Това е неприлично, което говоришъ! Не те е срамъ!

Д. Влахов (з): Той (Сочи С. Василевъ) не е знаелъ закона за благоустройството!

А. Аврамов (з): Менъ не ме е срамъ затуй, защото говоря истината. Но тебъ какъ не те е срамъ, бившъ български министъръ, да отидешъ да строишъ на общинско мѣсто палатъ?

С. Василев (д. сг. Ц): Лъжешъ!

А. Аврамов (з): Азъ не лъжа.

С. Василев (д. сг. Ц): Когато слѣзешъ отъ трибуна, тогава ще ти обясня. Сега считамъ за унизително да ти обяснявамъ, защото отначало и докрай лъжешъ.

А. Аврамов (з): Азъ не лъжа. — Азъ искамъ отъ него (Сочи С. Василевъ), щомъ много знае, да даде отговоръ на българския народъ: когато на 9 юний покойниятъ Стамболийски се бѣше предалъ въ неговитѣ рѣце, какво направи съ него? Нека каже къде е Стамболийски.

С. Василевъ (д. сг. Ц): Много добре знаеш кои го убиха.

А. Аврамовъ (з): Нека каже за Харлаковъ. Разправате, г. Славейко Василевъ, да видимъ какъ стана тази работа. Какъ имате доблестта да излъзете на трибуната да говорите! Не сте стъпвали въ новото здание на Министерството на благоустройството и нѣма и да стъпите, защото съвѣстта Ви гони, съвѣстта Ви тормози.

С. Василевъ (д. сг. Ц): Много по-скоро ще стѣпя тамъ, отколкото ти.

А. Аврамовъ (з): Можете да стъпите въ него, можете 10 пѣти да станете министъръ, но Васъ Ви е страхъ, защото духътъ на Стамболийски витае въ това здание, на което той е сложилъ основитѣ. Затова нѣма да стъпите, а не отъ нежелание. (Оживление всрѣдъ земледѣлцитѣ)

С. Василевъ (д. сг. Ц): Не знаешъ какво приказвашъ!

А. Аврамовъ (з): Г. г. народни представители! Приказва се, че следъ идването на власт на Народния блокъ били уволнени почти всички кантонери. Безспорно, може да има уволнени, но защо плаче г. Славейко Василевъ съ крокодильски сълзи на чужди гробъ? Той не може да проумѣе всичко онуй, което тѣ направиха, а дохожда да плаче за кантонеритѣ!

С. Василевъ (д. сг. Ц): За единъ принципъ се говори тукъ, а не за единъ кантонеръ. Ти си малко обърканъ човѣкъ!

А. Аврамовъ (з): Азъ се чужда на Вашия акълъ! Вие безъ да се съвѣстите, безъ да имате суратъ, безъ да имате акълъ въ главата си, направихте превратъ и цѣлия Парламентъ закарахте въ казармата! Общинскитѣ светници съ стражари ги смѣнихте!

С. Василевъ (д. сг. Ц): Кой докара преврата?

А. Аврамовъ (з): И Пилсудски направи превратъ, но колко души уби? Вие колко убихте? Вие казвате, че реформата за трудовата повинностъ не била нова. И преврата отъ другате ли чакахте да дойде? Защо вие направихте този превратъ и избихте 30.000 души?

С. Василевъ (д. сг. Ц): Глупости!

А. Аврамовъ (з): Това е истината. Когато ви казватъ истината, тогава наричате човѣка глупавъ! Азъ не се сърдя на такива глупави думи.

Г. Кръстевъ (д. сг.): Не разбираме какво общо има това съ бюджета на Министерството на благоустройството!

А. Аврамовъ (з): Азъ говоря за благоустройството, говоря за порядкитѣ въ него, говоря за всичко онуй, което стана тамъ.

Г. г. народни представители! Въ Министерството на благоустройството до 9 юний, когато стана превратътъ — нека се запомни добре — въ този ресоръ нѣмаше мѣсто нито за единъ надничаръ. Обаче следъ 9 юний, за да задоволятъ амбицитѣ на отдѣлни свои партизани и шпицкоманди, които избиха мирнитѣ български граждани, Сговорътъ създаде тѣй наречения надничарски институтъ и трѣбваше да се плаща отъ това министерство. Става такава една разгласеностъ, изразходваха се толкова много сръдства и то за кого? — За ония, които гонѣха, които биеха, които колѣха! Това продължаваше презъ цѣлия режимъ на Сговора. И днесъ още, макаръ да е унищожено, все още има малко отъ него. Нека г. министърътъ вземе бележка и за надничарския институтъ. Ако има нужда, нека бждатъ назначени постоянни чиновници, защото надничарството, каквото и да е, знае се, че разяжда основитѣ на всѣки институтъ.

Вижда се тукъ въ бюджета една цифра отъ 945.350 л. за командировачни. Тая цифра мене ми се вижда много голѣма.

Въ сѣщия бюджетъ се вижда кредитъ отъ 1 милионъ и нѣщо за превознитѣ сръдства. Тази цифра сѣщо ми се вижда много голѣма. Тия суми би следвало да бждатъ намалени.

Д. Влаховъ (з): То е общо за всички министерства.

А. Аврамовъ (з): Макаръ да е общо, ние ще трѣбва да премахнемъ тия превозни сръдства, затуй защото държавата сс намира въ безизходно положение. Не съмъ противъ изразходването на тѣзи сръдства, но не сега, а когато дойде времето му, тогава да се изразходватъ, сега трѣбва да се премахнатъ.

Трудовата повинностъ, г. г. народни представители, представлява единъ инструментъ въ рѣцетѣ на кое да е правителство. Ако благоразумно и благоприятно се използва отъ всички, вие ще видите, че тя дава извънредно добри резултати. Навремето се говорѣше, че противъ трудовата повинностъ ще вѣстане цѣлиятъ български народъ. Това за сега и за вѣкове може би се отхвърли. Народътъ всецѣло прие трудовата повинностъ като свое собствено дѣло, за да може да се благоустрои. Защото, кждето и да отидете, по села, паланки и градове, ще видите мостове, чешми, кладенци, църкви, училища и т. н. — всичко това се е създаде съ трудовата повинностъ.

Една грѣшка, която е допустната и която би следвало да се поправи, е, че следъ като трудовакътъ служи 8 месеца и се уволни, нему се налага и воененъ данѣкъ. Несправедливо и нечовѣшко е 8 месеца да служи трудовакътъ и следъ туй да му се взема и воененъ данѣкъ. Тая неправда, която навремето е била допустната, нека сега се премахне, защото не бива отъ една овца да деремъ две кожи.

Друга неправда има при случай, когато младежъ се освобождава отъ трудовата повинностъ, като глава на семейство. Вдовица, наприкладъ, има нѣколко сина и най-големиятъ се освобождава отъ трудовата повинностъ, за да храни, да гледа семейството. Обаче следъ като малолѣтнитѣ израстнатъ и станатъ вече работоспособни и следъ като тѣ си изслужатъ трудовата или военната повинностъ, наново, когато тѣ бждатъ уволнени, главата на семейството бива повиканъ и той да си изслужи трудовата повинностъ. И това е една неправда, защото направете смѣтка: когато тоя човѣкъ е билъ гледанъ за трудовакъ, той е билъ на 20 години; докато малолѣтнитѣ му братя порастнатъ и станатъ работоспособни и отслужатъ повинността, той става 27—30 годишенъ, оженилъ се е, той е домакинъ, той има многочленно семейство; тогава именно вие го отдѣляте отъ семейството му и го пращате да изслужва трудовата повинностъ. И туй е, — разбира се, една неправда въ закона и ще трѣбва и тя да се поправи.

Противъ трудовата повинностъ не може да бжде никой, затуй защото безъ нея ние ще сме държава такава, каквато бѣхме преди да се създаде трудовата повинностъ. Азъ ще изтъкна на почитаемото Народно събрание единъ фактъ: въ моето село, до създаването трудовата повинностъ, на стопански начала бѣхме създали едно шосе, което, обаче, по-нататкъ отъ края на селото не отиде. 25—30 години наредъ плащаме данѣци, плащаме пѣтна повинностъ, работѣхме пѣтна повинностъ, но шосето стигна до края на селото и единъ метъръ по-нататкъ не мръдна. Благодарение трудовата повинностъ, още на следната година следъ като се създаде законътъ, презъ пролѣтътъ се доизработи шосето. Оная частъ отъ него, която бѣше останена неизработена, бѣше непроходима и ние трѣбваше съ двойки и тройки добитѣкъ да изкарваме колата си, въ 7—8 дни бѣше изработена и сега имаме хубаво шосе; сега и 1.000 кгр. да натоваримъ кола, можешъ навсѣкжде да отидешъ. Както е случаятъ съ нашето село, така ще бжде за въ бждеще и съ всички села.

На трудовата повинностъ трѣбва да се обърне по-големо внимание. Когато трудовацитъ ще отиватъ да отбиятъ своята трудовата повинностъ, азъ желая тѣ да бждатъ добре нахранени и добре облѣчени, а сѣщо така да имъ се опредѣли и работата, която има да свършватъ. Защото, както сега се прилага законътъ за трудовата повинностъ, миналата година азъ поне бѣхъ свидетелъ какъ неправилно се отработва трудовата повинностъ. Каза се нѣкъжде въ закона, че ако трудовацитъ изкаратъ нѣщо повече, награждава се началникътъ имъ. Не бива така да бжде. Всѣки единъ началникъ на трудовацитъ, който заслужава да получи награда или повишение, ще трѣбва то да му се даде мимо онуй, което се иска отъ трудовацитъ. На трудовака ще трѣбва да се опредѣли какво да изработи; и то съобразно неговитѣ сили. Защото иначе се получаватъ резултати често пѣти обратни на туй, което се очаква. Пращаме синоветъ си здрави и читави, а се връщатъ — каквито случаи има нѣрѣдко, наприкладъ, въ трудовото стопанство въ Лонгоза — нѣкои съ кила, други съ строшенъ кракъ или рѣзка, а нѣкъжде ставатъ убийства. Трѣбва да се обърне сериозно внимание, за да се запази здравето и животътъ на синоветъ на българския на-

родъ, които отиват да отбиват своята трудова повинност. Не трябва да продължи досегашният начин на отбиване, за да не отворим младежа от трудова повинност, а той съ с удоволствие да отива да я отбива, като разбере, че тя не е ангария, както се казва, ами е за благоустройство, което е нужно и на самия него. Иначе, ако речемъ да пресилваме трудовацитъ, ако речемъ да заставимъ трудовацитъ да работятъ повече, ние въ утрешния денъ ще бъдемъ свидетели на това, че ще почне да се отрича трудовата повинност, особено отъ младежитъ, които работятъ по шосетата, защото имъ се дава да отработватъ прѣкомѣрна работа, прѣкомѣрна кубатура.

Азъ обръщамъ сериозно внимание на тия работи и мисля, че ще трябва непременно да се взематъ подъ внимание. За въ бъдеще непременно ще трябва да се определи кубатурата — да се определи колко кубика би следвало да изработи единъ трудовакъ за единъ денъ. И ние сме били работници, и ние познаваме тая черна работа. Знаемъ колко тя е изморителна и колко кубатура може да се изработи отъ единъ работникъ. Затова ще трябва да се фиксира точно колко трябва да изработва единъ трудовакъ за единъ денъ. Както се работи днесъ, мене не ми се харесва, защото и човѣшката душа трае, трае, но трае до известно време и следъ туй сама по себе си ще падне.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Отлита!

А. Аврамовъ (з): Не бива да се заставя трудовакътъ да работи колкото се може повече кубатура. Трябва непременно да му се определи кубатурата за единъ денъ, за да знае какво ще трябва да изработи.

Азъ завършвамъ, като казвамъ, че трудовата повинност ще трябва да се крепи и да се поддържа. Тамъ, където се явяватъ известни неправди, ще трябва отъ денъ на денъ да се поправятъ, да се премахватъ, за да може България да се благоустрои, защото, ако остане да я благоустрояваме съ срѣдства отъ бюджета, каквито съвсемъ нѣмаме днесъ, нѣма да можемъ да я благоустроимъ. Който е ходилъ въ Бургаския окръгъ, особено зимно време, ще знае, че тамъ пѣтищата сѣ непроходими, защото тамъ като-че-ли трудовата повинност още не е приложена така, както трябва. Ще трябва да се обърне по-сериозно внимание на пѣтищата изъ тия мѣста тамъ. Тамъ има голѣма нужда отъ шосета. Шосетата сѣ голѣма необходимостъ за селянина въ моменти, когато на пазара се повиши цената на земеделскитъ произведения. А въ такива мѣста, като въ Бургаския окръгъ, и въ много други мѣста на България, където нѣма шосета, селянитъ не могатъ да изнасятъ своитъ произведения навреме, за да ги продадатъ на добра цена. Докато селянинътъ занесе своитъ произведения на пазара, цената имъ вече е спаднала и въ такива случаи народното стопанство страда много.

Съ тия нѣколко думи привършвамъ, като казвамъ, че трудовата повинност трябва да се поддържа.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Рашко Маджаровъ.

Р. Маджаровъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Не искамъ да смѣсамъ двата въпроса — въпросътъ за бюджета на Министерството на благоустройството и този за трудовата повинност. Трудовата повинност е една специална областъ отъ нашето строителство, отъ нашето народно стопанство, една област, която е отъ общъ характеръ и засѣга по-сѣщтината си и други министерства. Затова тя трябва да бѣде разглеждана отдѣлно. Даже мога да кажа, че мѣстото на трудовата повинност е въ друго министерство. Фактътъ, че една частъ отъ трудовата повинност се прилага за строежи въ селото или въ града, за строежи на общински или на държавни пѣтища, не трябва да ни кара да се спираме само на тая страна на трудовата повинност и да забравяме главния въпросъ, който е сложенъ за разглеждане съ токущо докладвания бюджетопроектъ на Министерството на благоустройството. Нѣма да се спираме въ подробности върху отдѣлнитъ пера на бюджета, защото това го правихме въ бюджетарната комисиия и защото, споредъ моето разбиране, предметъ на нашето разглеждане не може да бѣде вдаванетоъ ни по всѣко перо на този бюджетъ. Ще засегна въпроси около благоустройството въ България, които не търпятъ отлагане. За тѣхъ и въ бюджетарната комисиия, и тукъ взехъ думата.

Днесъ тѣй бързо се промѣняватъ условията въ цѣлия свѣтъ, въ това число и България; тѣй много изпѣкватъ нови принципи по отношение уредбата на домашното жилище въ селата, въ малкитъ градове и въ голѣмитъ гра-

дове; толкова много нововѣдения има въ съобщенията на странитъ; толкова много промѣни станаха въ техническо отношение за начина, по който трябва да бѣдатъ строени малкитъ и голѣми постройки, като почнете отъ най-голѣмитъ постройки въ градоветъ и отидете до най-малкитъ колиби въ селата; и тѣй бързо, отъ друга страна, върви у насъ застрояването, че загубването на времето, което лети, ще ни докара утрешния денъ да бъдемъ въ много по-тежко положение при поправката на грѣшкитъ, които сѣ били допустнати. Това ни налага да обърнемъ внимание днесъ на този въпросъ.

Г. г. народни представители! По отношение градо-строителството и селското строителство, въпрѣки закона, който гласувахме за организацията на министерството, бюджетопроектътъ на което се докладва, ние стоимъ още на идеитъ, които сѣ господствували въ времето на Наполеонъ I презъ 1812 г., когато той въ Москва е подписалъ закона за благоустройството на Франция. Това нѣщо продължава и до днесъ, въпрѣки всичкитъ гласуванни у насъ закони. То се предава и на органитъ, които продължаватъ да се развиватъ по единъ шаблонъ, независимо отъ промѣненитъ условия. Милиарди се хвърлятъ всѣка година, безъ да можемъ утрешния денъ да се приспособимъ къмъ новитъ условия на живота, безъ да увредимъ частни интереси и безъ да можемъ съ срѣдствата, които имаме, да поправимъ грѣшкитъ, които вършимъ днесъ.

Въ Европа, още преди войнитъ, когато се въведоха новитъ съобщителни срѣдства въ градоветъ, когато трамваятъ започна да се измѣства отъ камιονетката и автомобилътъ започна да става обикновено превозно срѣдство, голѣмитъ европейски градове изработиха набързо планове, които почнаха да се прилагатъ. И ако днесъ отиде човѣкъ да наблюдава движението въ Берлинъ, който си изработи планъ съобразно съ промѣненитъ условия и се приложи, ще види, че въ 4-милионния градъ, гдето има стотици хиляди автомобили, тия автомобили никъде не се натрупватъ тѣй, както се натрупватъ, напр., въ Champs-Élysées въ Парижъ, защото Берлинъ усвои основния принципъ, който международниятъ конгресъ, станалъ тамъ, установи: да не ставатъ претрупвания на движението, като улицитъ се пресѣкоха по такъвъ начинъ, че по която и улица да вървишъ, да можешъ да се отдѣлишъ въ друга. Азъ го съобщавамъ това, само за да ви обърна вниманието. Прескокнете до Бѣлградъ. Тамъ още въ 1919 г. и 1920 г., поради жилищната криза, която се яви и у тѣхъ, попаднаха въ една грѣшка, отъ която страдатъ и до днешенъ денъ, но бързо я поправятъ. И днесъ Бѣлградъ постепенно измѣства Буда-Пеща не само по своето географическо и стратегическо положение, но и по своето благоустройство, красота и хигиена. Норвежкия градъ Осло недавна, обяви международенъ конкурсъ и повика специалисти отъ Европа да поправятъ идеалния, на споредъ българскитъ условия, планъ на този градъ. Неотдавна се публикува едно съобщение, че Шоколомъ, който по благоустройството се счита царица на Северна Европа — мѣсто, където туристътъ трябва да отиде да види съчетанието на природата и това, което човѣшката ръка е направила за хубостъ и хигиена — при всѣ това е обявилъ международенъ конкурсъ съ награда 600.000 л. за този, който ще изработи планъ, за да може центрътъ на града да бѣде поправенъ, съгласно новоизмѣненитъ се условия на живота, чрезъ разширяване на улицитъ, чрезъ прегрупирването имъ, чрезъ даванетоъ имъ такова направление, което да позволи сегашнитъ съобщителни срѣдства — коли и други — да могатъ да се движатъ въ търговската частъ, безъ да се уврежда на търговския характеръ на града. И Швеция, която има едни отъ най-добритъ инженери и ги праща като специалисти по цѣлия свѣтъ, по подобие на Берлинъ, който вика французи, по подобие на Бѣлградъ, който вика нѣмци, между другитъ, вика двама капациети — Пенитъръ отъ Лондонъ и прочутия професоръ отъ Берлинъ Янсенъ, който е давалъ мнения по построяването на градоветъ и.

Г. г. народни представители! Ето единъ отъ мотивитъ, който ме кара днесъ да взема думата. Ние стоимъ, баткаме се и не искаме да видимъ, че предъ насъ стои за разрешение единъ проблемъ, който е оставенъ въ миналото и въ днешно време; ние имаме цѣла редица градове, на които трябва да обърнемъ внимание, а въ това време азъ чета въ вестницитъ — толкова пѣти сѣмъ говорилъ по това отъ тая трубуна — че г. военниятъ министъръ още не е вдигналъ Погребитъ, който сѣ на три-четири километра отъ тукъ по посока на Драгалевци.

А общинскитъ съветъ не мисли за организирането на тоя градъ; той определя парцелитъ и почва да ги раздава, за да се строятъ върху тѣхъ колиби, които ще направятъ София единъ градъ, който никога не ще може да се благоустрои. Днесъ общинскитъ мѣста въ София

продължават да се заграбват и въ всеки един жгълт изниква тъй наречената кооперация; а ако попитате нашите архитекти, ще ви кажат — а и ние, колкото и малко да сме компетентни, можем да кажем същото — че когато София, както се развива, стане един град от 500—600 хиляди жители, движението въ центъра на града ще бъде невъзможно, поради тесните и криви улици. Па и отъ гигиеническа гледна точка високите кооперативни сгради ще пречат на свѣтлината и на слънцето да прониква въ тях.

Вземете също така гр. Пловдив, въ който най-хубавата част на града — тепетата — се разрушава и градският съвет най-сетне се сѣти да воюва срещу държавата, която иска да ги използва за кариери и да ги унищожи. Раздават се и тамъ мѣста и почнаха да кажат по тепетата — които иматъ свършено друго предназначение — колиби; и по този начинъ тоя хубав градъ въ долината на Марина, съ едно отъ най-хубавите мѣстоположения на Балканския полуостровъ, се изхабява, а ние не обръщаме внимание на това, защото сме навикнали да се занимаваме съ партийно-политически формули, безъ да виждаме, че има да разрешаваме едни такива голѣми въпроси.

Завчера азъ бѣхъ въ Созополъ. Крайбрежието отъ Созополъ до Кюприя рано или късно ще стане едно голѣмо курортно мѣсто, и то специално за софиянци и нѣколко европейци, които ще искатъ да се радватъ специално на южна природа. Следъ Варна, този пунктъ е, който върви. Той е нечистъ градъ, но ценното въ него е специалната му стара архитектура. Отъ преди 20—25 години се прокарва единъ шаблоненъ планъ на града: правятъ се едни безформени здания, които ще почнатъ да отблъсватъ хората. А въ Европа обичатъ оригиналното. Ако отидете на брѣга на Атлантическия океанъ въ Франция, ще видите, че никому не е минало презъ ума да модернизира старите нормандски жилища, които се намиратъ тамъ, и че новите жилища се правятъ въ същата форма, както старите, които сѣмъ построени преди 10 столѣтия.

Това е, което ме кара днесъ да взема думата, както я взехъ и въ бюджетарната комисия, и да кажа, че е време да се взематъ мѣрки, да се изработи специаленъ планъ за благоустройството на градовете.

Г-да! Азъ ще мина и къмъ третия въпросъ — за благоустройството на селата. Идете въ германската книжарница и кажете да ви дадатъ книжките съ планове за селска кѣща въ Северо-западна Европа, която представлява образецъ на чистота, удобство и красота, и вие ще видите какъ хората грижливо създаватъ модерни кѣщи съ дворъ 400, 1.000, 2.000 до 3.000 кв. метра. Макаръ и 300 метра да е дворътъ, има благоустройственъ планъ, по който трѣбва да бъдатъ посадени даже дръвчетата. Ние за българското село говоримъ, ние върху българското село градимъ нашата политическа сила и тамъ простираме своето политическо влияние, но на това, което е важно за селото — да повдигнемъ неговата култура, чрезъ повдигане основата на неговата материална култура, жилището — не обръщаме внимание и считаме, че то е предметъ за несериозни политически хора.

У насъ по отношение на селото се слага другъ въпросъ. Ами земището полека-лека се губи. Когато дойде въпросътъ за благоустройството на селата, азъ ще цитирамъ и друго, което виждаме да става въ Европа. И затуй ние искахме въ бюджетарната комисия на г. министра да му дадемъ кредити. Не е въпросъ само за улиците и кѣщите. Единъ недостатъкъ се забелязва въ планове на европейските градове отъ 100 години насамъ и въ България отъ 50 години насамъ, а именно шаблонътъ и рутината. Ами когато хората организиратъ съвременния градъ днесъ, тѣ го организиратъ съ пѣлото негово земище; а когато е столица — и съ околните нейни селища. Когато ще организирате едно село, вие ще трѣбва да организирате не само селото, но и неговата непосредствена околностъ и ще трѣбва да му дадете и всички условия за правилно развитие, каквито има въ западноевропейските държави, където нѣма разлика между селяни и граждани. Вие можете да излѣзете отъ Берлинъ да пжувате чакъ до Вестфалия и Хамбургъ, но село нѣма да видите. Тамъ има земледѣлци, които работятъ земята, но организирането на кѣщите, пжтищата и парковете е направено по такъвъ начинъ, че животътъ е еднакъвъ за селянина и гражданина. Азъ имахъ честта да пропжтувамъ като членъ на интерпарламентарната комисия цѣла Германия.

С. Ризовъ (з): Г. Маджаровъ! Това е пожелание само. Тия пожелания колко години сѣмъ се изказвали!

Р. Маджаровъ (д. сг): Тамъ гледатъ всѣка кѣща да не стои на улицата, за да не се праши. Когато кѣщата е на

шосе или улица, задължително е тя да бъде вътре въ двора, за да може отпредъ да има зеленина. Това става съ законъ. Е добре, въ България законътъ забранява да поставятъ вътре въ двора зданията, когато е на две улици, а трѣбва да се постави на жгѣла, за да не бъде осакатенъ видътъ на улицата. И затова ще трѣбва да се обърне внимание на този въпросъ.

Г. министре! Не е важно колко кредити отпущаме днесъ — важно е да се взематъ необходимите мѣрки, за да може действително бързо и ефикасно да се действува за премахване глупостта, която съществува при благоустройството на градове и села, да се прекъсне тая рутина и невежество въ благоустройството на нашите села и да се премине къмъ типа, който европейците сѣмъ създали, защото вече отдавна е време за това.

Това е, г. г. народни представители, най-важниятъ въпросъ, който възбуждамъ. Ако е необходимо, азъ съмъ готовъ, макаръ да съмъ оппозиция и да зная моята роля, да гласувамъ съ две рѣше всѣки кредитъ, който се иска за тая целъ. Защо споменавамъ това между другото? Защото въ България съществува ересь, че ние, българите, знаемъ всичко. Азъ, който съмъ управлявалъ техническо министерство, зная какъ поставятъ въпроса нашите техници; тѣ казватъ: „Ние сме подготвените, ние можемъ да вършимъ тази работа“. А най-голѣмото доказателство за нашата некомпетентностъ е туй, което представлява днесъ София.

Ако единъ Българдъ е викалъ професоръ отъ вѣнъ; ако едно градче съ 3.000 жители, каквото е Княжеванъ, е викало същия професоръ въ 1913 г., следъ Балканската война, за да имъ изработи плана, който се прилага, азъ обръщамъ вашето внимание, г-да, както и вниманието на г. министра върху това, че, за да можемъ да тръгнемъ изъ правия пътъ, ние трѣбва да вървимъ по пътя на класифицирането на градовете по тяхната ръстъ, като почнемъ отъ Столицата, и трѣбва да чуемъ компетентното мнение и на европейските капатитети, които познаватъ условията по-добре.

Г-да! Другъ въпросъ, който се засѣга тукъ, е въпросътъ за пжтищата. Вѣрно е, че срѣдствата за пжтищата у насъ, тъй както се предвиждатъ, не сѣмъ достатъчни. Ние не можемъ днесъ да направимъ въ България европейски пжтища. Ако искаме да построимъ пжтищата си тъй, както сѣмъ определени по нашата мрежа, трѣбватъ ни милиарди, които не можемъ да намеримъ. При все туй и съ това, съ което днесъ разполагаме, пакъ можемъ да извършимъ известна работа, стига трудътъ и организацията по постройката на пжтищата да бъдатъ рационализирани.

Ако при разглеждането на тѣзи кредити, които ни се предлагатъ тукъ, вземемъ предъ видъ и общинските фондове, които имаме и които често отъ много години насамъ се разходватъ за цели, за които не сѣмъ предназначени, ако организираме пжтната повинностъ въ натура и временната трудова повинностъ, ние ще имаме, върху голѣмата криза, достатъчно резултати, които ще бъдатъ благотворни за продължаването на благоустройственото дѣло въ България.

Азъ казахъ въ комисията, ще потвърдя и тукъ, че бихъ намалилъ кредита за поддръжка на пжтищата съ нѣколко милиона лева. Въпросътъ къде да се употребяватъ кредитите е технически. Отъ опитъ е доказано, че шосе, по което не се прокарва валякъ, много по-бързо се разрушава. Значи, не е важно само да има основа отъ 8 см., каквато се допуска — макаръ че ние трѣбва да правимъ шосетата си по европейски, съ 30—40 см. настилка, да има добъръ баластъ и той да се натѣче добре — а трѣбва и валякътъ да мине, защото безъ валякътъ шосето се разрушава. Затова много съжалявамъ, че кредитътъ за валяци е намаленъ тази година до минимална сума, ако се не лъжа, отъ 5.000.000 л. Поради това ние ще имаме абсолютно недостатъчно количество валяци, за да можемъ да потегнемъ, да заздравимъ шосето, построено отъ трудова или отъ населението, за да трае то нѣколко години, макаръ да не е направено по най-новите технически изисквания.

Но азъ ще обърна вниманието ви и на друго — пакъ дребенъ фактъ. Постройката на шосетата у насъ вървѣше добре до преди нѣколко години. Войната ни накара да кажемъ, че е скъпо и ние попаднахме въ грѣшка. Ако сте наблюдавали старите мостове, ще сте видели, че въ продължение на цѣли 40 години тѣ сѣмъ били стресени широки, а тъймо когато се въведе новото съобщително сръдство — автомобилътъ — ние почнахме да стѣсняваме мостове; и като виждаме сега, че по тоя начинъ не може да

се строи, почваме да разрушаваме камъка отгоре, за да разширяваме чрез дървено платно. Има курйози: на едно шосе мостовите още едва построени и неприети, а горната страна се разрушава, понеже движението се е засилило! На тази работа ще трябва г. министърът на благоустройството да обърне внимание и да минем към това, което новите технически условия изискват.

Друг въпрос. Един шаблон, който струва — пакът опитът ме е научил на това — много разходи на държавата, е следният. Въ Европа, поради новите съобщителни срѣдства, височината на шосето вече не играе тази голяма роля, както по-рано. Днес е важен въпросът за завозът. Това, което днес въ Европа се избѣгва, ние още го следваме. Ние все още вървим по стари пътища и имаме шосета, по които отгоре се заповѣдва на секционните инженери да допускат 5% наклон и по такъв начин се получават зигзази. Ако наклонът би бил само с 1%, въ такъв случай шосето би вървѣло по-направо и би представлявало такъв път и такова шосе, към което днес се стремят въ Европа.

Това е по отношение на пътищата. Задачата на министерството трябва да бъде да излѣзе отъ влиянието на бюрократията, да проучи условията и да въведе новъ начин на планиране и на трасиране на междуселските пътища и шосетата въ България.

Сега, г. г. народни представители, ще засегна още един малък въпрос и съ него мисля да свърша. Когато ставаше въпрос за отмиряването и унищожаването на окръжните съвети, на насъ се правеше възражението, че окръжните съвети иматъ голѣмъ персоналъ и на много мѣста той е излишенъ. Ние тогава искахме да се реорганизируютъ окръжните съвети въ България и окръжитъ да се намалятъ отъ 16 на 10 и като се намали броятъ на съответните институти, да се получатъ икономии. Тази работа, обаче, не мина, окръжните съвети бѣха закрити и службите имъ минаватъ къмъ респективните министерства.

Е добре, когато става това — азъ казахъ сѣщото и въ своята рѣчь по законопроекта за закриване окръжните съвети — преминаването на службите не трябва да става по шаблонъ. Затуй, че известни служби съществували къмъ нѣкои окръжните съвети или постоянна комисия, същитѣ служби и същитѣ институти сега непремѣнно трябва да бъдатъ запазени въ съответното министерство! Извинете ме, г-да, но Пашмаклийскиятъ окръгъ не може да има същитѣ органи, каквито има единъ Бургаски, единъ Софийски, единъ Пловдивски окръгъ. Ако може това да го направимъ съ едно постановление въ смисълъ министерството да има право въ течение на годината да си реорганизира службите, това ще бъде по-добре, отколкото да се откриватъ нѣкои служби, които после мѣчно може да се закриятъ. Миналата година, когато новото правителство оповести реформата за намаляване на разходите въ България чрезъ съкращаване на окръжитъ, то капитулира предъ мѣстнитѣ партизански нужди. Когато дойде въпросъ въ утрешния денъ пакъ да сложите тази реформа, вие ще можете окръжните управители да ги намалите отъ 16 на 12 или на 10, ако подъ тѣхъ нѣма създадени толкова много учреждения, които всички солидарно, заедно събрали, ще дойдатъ тукъ да влияятъ и върху министри, и върху народно представителство.

Думата ми е за всичките тѣзи бюра, които се придаватъ сега къмъ министерствата. Азъ нѣма да кажа бюрата за планосимане, напримеръ, да бъдатъ 8 или 7. Предъ видъ на факта, че ще трябва едно коренно преобразуване на благоустройствената политика въ България, предъ видъ на грамадитѣ строежи, които ставатъ, намъ е необходимо при всѣки единъ окръгъ, при всѣка една околия да има определена служба, за да може тази работа да бъде прокарвана и да обслужва общественитѣ, държавнитѣ и частнитѣ интереси. Тамъ има работа.

Но днесъ, когато въпросътъ за водопроводитѣ се дръжда съ сравнително толкова малко кредити, когато г. министърътъ на финанситѣ си запази съ закона за премахването на окръжните съвети правото да прибере приходитѣ на окръжните съвети въ държавата, по такъвъ начинъ главниятъ стимулъ за прокарването на водопроводи въ България, за водоснабдяването на България е пресѣченъ. Поне да бѣха оставени на отдѣлни общини пособията, които имъ даваха постоянните комисии и които за Софийския окръгъ възлизатъ само на 4 милиона лева годишно! И когато вие имате предъ видъ и условията, че за да се платятъ, напр., чиновническите заплати, посѣга се даже и на частнитѣ фондове — каквото е посѣгането на частния фондъ на българскитѣ сѣдии отъ 2—3 милиона лева, които тѣ събрали отъ своитѣ заплати — азъ съмъ отъ скептицитѣ, че тая година кредититѣ за водо-

снабдяването ще бъдатъ рационално използвани. Въ всѣки случай като резултатъ ще имаме — колкото и да бъде голѣмо усърдието на респективния министъръ на благоустройството — едно спиране на строителната работа.

И ако е тъй; ако, отъ друга страна, имаме окръжи които вече сѣ много напреднали, а въ други окръжи имаме цѣла редица организирани служби — както е, напр., въ Русенския и Шуменския окръжи, които сѣ си организирани чрезъ единъ специаленъ законъ, съ фондове и т. н. по-голямата частъ отъ работата по водоснабдяването — пита се: защо, г. г. народни представители, ще създаваме поотдѣлно служби въ всѣки единъ окръгъ? Дано се лъжа — но въ тия работи азъ не се лъжа. Идущата година, когато ще разглеждаме новия бюджетъ и когато ще говоримъ по въпроса за резултатитѣ, ще имаме въ резултатъ само плащани чиновници съ сравнително много малко водопроводи. Министерството днесъ, когато организира службитѣ, е свободенъ да напусне административния принципъ, който често ни души, и да установи водоснабдителната география на България споредъ пунктветѣ и нуждитѣ, които засага, при сегашнитѣ кредити, напълно могатъ да бъдатъ задоволени отъ 8 или 9 бюра, които азъ считамъ, че сѣ необходими. Нека ми бъде позволено малко да познавамъ и азъ нашето отечество — както често го назовавамъ.

Г. г. народни представители! Това е последната бележка, която имамъ да направя. Азъ зная, че не мога да правя предложения, защото нѣма да бъдатъ послушани въ тая работа. Но при все това азъ ще апелирамъ да се вземе предъ видъ това и при третото четене на съответното мѣсто да се даде възможностъ да се реорганизира тая служба. Защото иначе, пакъ повтарямъ да кажа, ще имаме много чиновници и малко водопроводи. Ще живѣемъ — ще видимъ.

Това сѣ бележитѣ, които имамъ да направя по предложението бюджетпроектъ.

Г-да! Бюджетътъ е временната работа — за една година; политиката на правителството е постоянната работа — за много години. Върху нея малко внимание сме обръщали. Излѣзохъ на трибуната, за да обърна внимание и да се разбере, че когато България влага милиарди въ строителство, когато народътъ ще ни дава стотици милиони съ физически трудъ чрезъ временната трудова повинност и пѣтната повинност, ние не трябва да допускаме тия срѣдства напразно да бъдатъ изразходвани чрезъ продължаването на една рутинна, която, по силата на нѣщата, утре ще трябва да премахнемъ.

Г. министърътъ ни каза, че той вижда тази работа и бърза. Г-да! Когато ще дойде законопроектътъ, азъ тогава ще искамъ да говоря по това. Нека се определатъ въ него колко ягли ще има да засегне новиятъ планъ. А вие ще видите въ миналогодишния и въ тазгодишния сезонъ какво се направи въ това отношение и колко десетки милиона се вложиха, за да се прѣчи на изработването на плана.

Последната ми молба, значи, е да се свикатъ бързо отъ административнитѣ власти компетентнитѣ лица, за да определятъ политиката за бързото приготвяне на условията, едни отъ които да бъдатъ приложени чрезъ правителствени разпорѣждания, а други — съ закона, който трябва частъ по-скоро да дойде, за да не бъдемъ поставяни всѣка година въ по-лошо положение по отношение на общото благоустройство на България. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ, крило Ляпчевъ)

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представител г. Георги Данаиловъ.

Г. Т. Данаиловъ (д. ср.): Г. г. народни представители! Искамъ да направя само нѣколко бележки върху отдѣлни материи на бюджета, които разглеждаме и гласуваме сега.

Първото нѣщо, върху което искамъ да обърна вашето внимание, това е въпросътъ за тѣ наречената у насъ трудова повинност. Азъ бѣхъ щастливъ тукъ да бъда похваленъ отъ г. Аврамъ Аврамовъ, че съмъ билъ неинъ противникъ. Г. Аврамъ Аврамовъ е добъръ човекъ — така поне забелязвамъ — има желание да се взира въ грѣшкитѣ на държавната машина. И действително на много мѣста той показва такива грѣшки. Но естествено е, че когато човекъ иска да се взира въ грѣшкитѣ и иска да критикува, неговата задача е да вникне по-внимателно въ въпроситѣ, които засѣга. Едно мога да кажа, и то е, че моето име тукъ отъ г. Аврамовъ съвсемъ неправилно се помена въ смисълъ на единъ отчаянъ противникъ на трудовата повинност. Вѣрно е, че като представител на Демократи-

ческата партия, по нейно искане и упътване, азъ излъзохъ единъ видъ като опозиция на тази институция.

И. Велчевъ (з): И сте говорили въ Камарата противъ трудовата повинност, когато се гласуваше законътъ.

Г. Т. Данаиловъ (д. ср): Не единъ пътъ съмъ говорилъ, а нѣколко пъти — три пъти говорихъ.

Ц. Стоянчевъ (з): Отегчаваще вината обстоятелство!

Г. Т. Данаиловъ (д. ср): Критикувайки института, обаче, искамъ да обърна вниманието ви, че това бѣше не една дребна политика, както добриятъ г. Аврамовъ иска да го представи.

А. Аврамовъ (з): Вие казахте: какъ ще ме вземете мене отъ Университета да ме карате да работя! Азъ се чуда на Васъ, професора, да не искате да работите и да казвате, че законопроектътъ трѣбва да се оттегли!

Г. Т. Данаиловъ (д. ср): Не сте чули още какво искамъ да кажа. Въпросътъ бѣше много по-голямъ, отколкото единъ дребнавъ партиенъ въпросъ. И мене лично г. Аврамовъ никѣде не ме е чулъ между населението да го говоря по тоя въпросъ, а не да критикувамъ. Въпросътъ бѣше — той казва сега, че можемъ да кажемъ, а азъ съмъ тамъ, че и сега не можемъ да го кажемъ, но понеже той ме предизвиква да го кажа, ще го кажа — въпросътъ бѣше, че трѣбваше да се създаде въобще опозиция срещу института. Ако ме разбирате — добре; ако не желаете да ме разберете, ваша работа е! Казвамъ, трѣбваше да се създаде опозиция. И ако вашитъ другари Райко Даскаловъ и Стамболийски бѣха живи, тѣ щѣха да ви кажатъ, че сж ме викали въ Министерския съветъ по тази работа. Г. Рашко Маджаровъ знае нѣкои работи по този въпросъ.

Р. Маджаровъ (д. ср): Зная и какъ се писа.

Г. Т. Данаиловъ (д. ср): Толкова мога да ви кажа.

А. Аврамовъ (з): Като ги избихме, сега можемъ да приказваме какво сж правила!

С. Кирчевъ (з. Ст): Но тази опозиция отиде много далечъ — да внушава даже и вѣнъ!

Г. Т. Данаиловъ (д. ср): По-нататъкъ отъ тукъ не съмъ излизалъ съ моята опозиция. Но тогава имаше нужда да се представи институтътъ като противенъ на националното стопанство. Ако разбирате — добре. Азъ зная, че и вчера, и днесъ въ Женева сж се противопоставили на нашия полковникъ или генералъ Мариновъ, като сж казали, че този институтъ е едно допълнение на войската повинностъ.

С. Таковъ (з): Не е вѣрно.

Ц. Стоянчевъ (з): Но, за съжаление, наши политици тогава направиха тази констатация.

Г. Т. Данаиловъ (д. ср): Всички знаете по въпроса, но оставете ме и мене да кажа поне малкото, което зная! Вѣрно е, че това се каза, но фактически не е вѣрно, защото тази институция гонѣше съвършено други цели. Наистина тя засѣгаше младежта. Но държавата има задача не да остави младежта да се скита по бозаджийници и кафенета, следъ като излѣзе отъ училището, въ онази възраст, когато тя още не се е оформила, а да ѝ даде едно социално възпитание; да ѝ обърне внимание на задачитъ ѝ по отношение на държавата и на обществото; да събере тая младежъ въ една общностъ, да я научи на социално сътрудничество и да ѝ каже, че държавниятъ интересъ е и нейнъ интересъ. Това бѣше задачата, когато се говорѣше въ смисълъ на една опозиция на този институтъ — да се покаже на външния свѣтъ, че той не е воененъ институтъ, но че е чисто стопански държавенъ институтъ, на който трѣбва да се даде направление, да дойде въ помощъ изобщо на възпитанието на младежта, а същевременно на помощъ и на държавниятъ стопански нужди. А колкото до женската войнска повинностъ, азъ зная защо е турена, но никога не ми е идвало на умъ да кажа такива мръсотии, каквито изказа г. Аврамъ Аврамовъ. Азъ съмъ противъ такъвъ начинъ на опониране. Всѣки знае защо се предвидѣ тая повинностъ — защото трѣбваше да се даде една общностъ на института, за да не се каже, че вземаме само момчетата, а момичетата оста-

вяме настрана. Вие, г. Аврамовъ, сте малко по-младъ отъ мене и ще доживѣете момента, когато и момичетата ще бждатъ повикани да служатъ на държавата по единъ рекрентъ, по единъ правиленъ начинъ. Това се опитаха да направятъ въ Франция. Такава е държавата — нейнитѣ нужди сж широки, не можете да ги обгърнете; тѣ ще предизвикатъ съдействието на всички, които съставляватъ тая държава.

Това сж общитѣ положения на тази институция. Азъ мисля, че е време да се прекрати всѣкаквъ споръ и всѣкакво наричание по нея. Който е измислилъ тази институция, негова заслуга е, но който я прилага, неговата заслуга е още по-голяма. Защото позволете да забележа тукъ, че трудовата повинностъ е единъ институтъ теоритически и ако не бѣ почнала да се прилага правилно, рационално, както казваме ние, тя можеше да даде действително отрицателни резултати. Но благодарение на онѣзи хора — които и да сж тѣ, това не ме интересува въ случая — които сж се поставили въ служба на трудовата повинностъ подъ покровителството на държавата, трудовата повинностъ израстна до единъ институтъ съ културно, стопанско и възпитателно значение. Така трѣбва да го ценимъ.

Върху едно искамъ да обърна вниманието на г. министра, като му пожелавамъ успѣхъ въ туй отношение. Трудовата повинностъ, тѣй или иначе, се е развила у насъ само въ едно направление — направа на пѣтица. Нѣма защо да говоря тукъ, какви голѣми предприятия станаха въ туй отношение. И азъ малко съмъ виновенъ въ смисълъ на идеи, които съмъ могълъ да дамъ. Азъ съмъ тамъ, че пѣтиятъ Карлово—Кърнаре—Троянъ, за който, може би, ще каже нѣколко думи и г. министърътъ на благоустройството — единъ исторически пътъ, който за насъ има не само национално, но и стопанско значение, защото съединява Македония съ Дунава — тоя пътъ почна да се прави именно по моя инициатива. Макаръ да не бѣха готови никакви проекти, азъ помолихъ, настояхъ, заповѣдахъ на г. г. техницитѣ, инженеритѣ и въ нѣколко месеца се приготвиха проектитѣ. И още когато падахъ като министъръ — асжъ такова бѣше положението, че никога не вѣрвахъ, че ще остана и следъ изборитѣ — пѣтиятъ бѣше въ постройка и днесъ тя се продължава. И азъ съмъ убеденъ, че г. министърътъ схваща значението му така же, както и азъ, за да го изкара докрай.

Значи, могатъ много нѣща да се направятъ съ трудовата повинностъ, както се и направиха.

Но азъ искамъ да обърна вниманието на г. министра въ друга посока: не само въ постройка на пѣтица трѣбва да бжде насочена трудовата повинностъ; има и много други технически области, въ които тоже трѣбва да бжде използвана трудовата повинностъ, а именно въ постройка на телефони и телеграфи, а тѣй сжщо и селско-стопанското възпитание трѣбва да бжде вмѣкнато въ организацията на тази трудова повинностъ.

Много отъ господата отъ опозицията, особено отъ Земледѣлския съюзъ, сж ми прашали презъ време на министерствуването ми телеграми и сж се оплаквали отъ нѣкой порядки въ трудовата повинностъ. Бѣхме дали една група трудоваци въ завода „Клементина“ край Пльзень. Момчетата били приети като единъ видъ ратаи, като роби: поставяли ги да спятъ кждето и да било, смѣтали ги, че тѣ изпѣлняватъ — тѣй, както каза и г. Аврамовъ — единъ видъ ангария. Азъ бѣхъ този, който имъ отнехъ трудовацийтѣ, щомъ тѣ постѣиватъ съ българскитѣ момчета тѣй. Вие можете да вземете момчето, за да го подгответе въ обработката на зсленчукъ, въ отглеждане добитѣкъ — това разбирамъ; но да го поставите въ условия невъзможни — да ходи босъ и да спи съ добитѣка — това не може, това не е задача на трудовата повинностъ. Възпитателната задача на трудовата повинностъ е благородна; тя е второ училище, по-голямо, отколкото е казармата. Защото трудовата повинностъ трѣбва да образова вече младото момче, да го направи гражданинъ и да му даде направление въ живота: да уважава и почита своитѣ другари и своя началникъ, да обича своето отечество; да знае, че въ живота се живѣе съ дисциплина и да има известни познания — когато напустне своята служба, да може да направи правилно поне единъ изкопъ.

Ето защо въ бюджетарната комисия повдигнахъ въпросъ и тукъ накратко го повдигамъ — не искамъ да влизамъ въ подробности; г. министърътъ има достатъчно познания и възможностъ да разбере всичко това; затова нѣма нужда отъ законъ — г. министърътъ трѣбва да отидѣ частъ отъ трудовациитѣ и да ги подложи на едно техническо-земледѣлско образование и възпитание. Ясно е. Тия трудоваци ще бждатъ известно време подъ дисципли-

лина, ще се намиратъ подъ заповѣдитѣ на началника си — ученъ агрономъ; той сега ще имъ стане началникъ въ тая областъ. Трудовакътъ трѣбва да се научи да обработва по-правилно земята, да си разпредѣля своето време. Защото не е така лесно да се каже, че селянинътъ знае да си работи земята; той я обработва, но нерационално. Той трѣбва да си начертае единъ планъ, да си измѣрва времето и да действува резултатно. Има много условия, за да може г. министърътъ да приложи това нѣщо: и въ Южна България, и въ Северна България държавата има своитѣ земеделѣтски институти. Даже — нека това не се смѣтне, че азъ имамъ нѣкаква симпатия къмъ тия хора — има единъ голѣмъ чифликъ, който стопанитѣ не знаятъ какво да го правятъ и за който постоянно правимъ въпросъ държавата да го откупи. Собственицитѣ му, братя Харитови, сѣ добри хора, но не можаха да постигнатъ успѣхъ поради това, че сѣ трѣгнали да работятъ въ голѣмъ масшабъ. Чифликътъ имъ е асѣл и тѣй продаденъ на Земеделѣтската банка.

Ц. Стояничевъ (з): Да, стопанството „Минкова махала“.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Държавата би могла да вземе тоя чифликъ и да устрои единъ централенъ институтъ за трудовациѣ, където тѣ да учатъ градинарство, лозарство, овощарство, зеленчукарство — всички ония отрасли, които сѣ свързани съ земеделѣтското производство. По тоя начинъ младежътъ ще излѣзе отъ тамъ възпитанъ и въ туй отношение. Горски стопанства, разработка на гори, кооперации, министерство, други организации — държавата трѣбва да излѣзе съ една своя организация. Поне примѣрътъ съ „Тича“ показва, че действително въ туй отношение може да се направи нѣщо. Азъ не зная, какъ стои въпросътъ, но въ мое време азъ бѣхъ насочилъ г. директора на трудовата повинность къмъ горитѣ въ Малко-Търново, които искаха да ги продаватъ и т. н. И тамъ може да се нареди едно стопанство за експлоатацията на гори съ помощта на трудоваци.

Г-да! Азъ не разбирамъ да се използва трудътъ на младежитѣ за нѣкаква декоративна целъ на държавата. Азъ разбирамъ, чрезъ тѣхния трудъ да се възпитатъ и да излѣзатъ съ повече знания. Разбира се, че при Малко-Търново и другде, където държавата ще започне една редовна експлоатация на горитѣ, ще се дава повече обучение на младежитѣ, отколкото да се събиратъ нѣкакви печалби. И въ много други отношения би могла да се разшири трудовата повинность въ своитѣ задачи. А тя трѣбва да се разшири. Тя не може да остане само съ постройката на пѣтица, защото тогава нѣкой критици могатъ да кажатъ, че това е по-скоро ангария. Тя трѣбва да излѣзе отъ това положение и да стои на базата, че тукъ се дава техническо възпитание на младежта, която се научава и на една обща, държавна, народна, социална солидарность. И когато отъ нѣмско дохождаха много хора да изучаватъ нашата трудова повинность и когато казваха: „Вие употребявате трудовациѣ за пѣтица, но нашитѣ пѣтица сѣ тѣй свършени, че не знаемъ какво да правимъ“, азъ имъ казахъ: не е това смисълътъ на трудовата повинность; смисълътъ на трудовата повинность е, да се събератъ младежитѣ, да почувствуватъ, че тѣ сѣ синове на една и сѣща държава, на едно и сѣщо отечество; да разбератъ, че могатъ да бждатъ полезни на своето отечество; да почувствуватъ и гордость, че сѣ поработили за това отечество; когато излѣзатъ отъ трудовата повинность, да сѣ получили нѣкои познания, които могатъ да имъ помогнатъ въ живота и да бждатъ полезни изобщо на своето отечество.

Тѣзи нѣколко бележки имахъ да направя по отношение трудовата повинность.

И. Велчевъ (з): Фактически се прави това — залесяватъ се гори, пресушаватъ се блата, коригиратъ се рѣки и пр.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Азъ зная това. И г. министърътъ ще го каже. Но азъ казвамъ въ туй направление да се развие работата на Трудовата дирекция още повече, за да не изглежда, че трудовата повинность е само за постройка на пѣтица, макаръ че и тамъ е полезна, и тамъ върши своята работа съ всички благоприятни резултати.

И тѣй, никой не може да осѣди идеята за създаването на този институтъ, обаче нашата задача е не да заспимъ и да кажемъ, че е създадено нѣщо, но да живѣемъ съ института и да работимъ за неговото развитие. Тогава или вие, ако обичате, ако се смѣтате наследници на тая идея, можете да кажете, че сте изпълнили своя дългъ. Инакъ, азъ не мога да го одобря и тогава ще имамъ по-

вече основание да ви критикувамъ, отколкото нѣкога, както тукъ г. Аврамъ Аврамовъ ми прави бележка.

Другъ единъ въпросъ, върху който искамъ да обърна вниманието на г. министра, макаръ накратко — защото излизно да се спирамъ върху подробноститѣ — това е изобщо въпросътъ за благоустройството. Всички ще се съгласятъ — г. министърътъ бѣше любезенъ да ни каже въ бюджетарната комисиия — че въ туй отношение особено нашата столица е единъ загубенъ градъ. И азъ имамъ грѣхъ въ това отношение, не ще съмнение. Въ управлението си не можахъ да създамъ единъ законъ, да се тури край на това безредие и на тая дисхармония, които съществуватъ въ София и които обръщатъ вече града въ едно мѣчилище, а не въ едно мѣсто за културна поживка и културна наслада. Азъ изработихъ единъ законопроектъ, по-право натоварихъ съответната комисиия, начело съ инженеръ Данчевъ, който при нашитѣ условия, се смѣта за единъ отъ специалиститѣ въ това отношение, да изработи законопроектъ, но паднахъ отъ власт и не можахъ да прокарамъ този законопроектъ. Сега е дългъ на г. министра да стори това. Желая му да не падне отъ власт, преди да свърши този въпросъ. Всѣки министъръ ще падне отъ власт, това е естествено, но азъ му желая искрено да не падне отъ власт, преди да прокара единъ законъ за благоустройството на столицата, може и на други градове. Защото действително, г-да, тукъ материални ценности се унищожаватъ. Забележете това добре! Не е въпросътъ за спокойствието на даденъ имотникъ, на даденъ собственикъ на единъ имотъ. Но когато сѣ построи къща при дадени, съществуващи условия и когато дойдатъ да те заградятъ отъ всички страни съ нѣкакви кооперации отъ по шесть етажа, това никакъ не е приятно. И г. министърътъ — и азъ бѣхъ въ неговото положение — не разрешава шесть етажа, но не зная защо Административниятъ съдъ разрешава. Това ме удивлява. Разбира се, че положението е страшно. И той, мисля, има такива нещастни случаи, каквито имахъ азъ. На ул. „Шипка“, до къщата на моя старъ учителъ, професоръ Шишмановъ, поискаха да издигнатъ единъ домъ на 5—6 етажа. Казахъ: не може, тукъ вие можете да направите единъ домъ на опредѣлена височина; да отидете за 400 метра да унищожите наоколо 2.000 м. е абсолютно невъзможно. Не позволихъ. Административниятъ съдъ разрешилъ и адвокатътъ ми каза: „Ще Ви дамъ подъ съдъ като министъръ да заплатите загубитѣ, които ми причинихте! Слава Богу, не ме е далъ подъ съдъ, но може да ме даде.“

Д. Ачковъ (нез): Лична отговорность имате тамъ.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Трѣбва да се спомене въ Народното събрание този въпросъ. Нѣмамъ отпреде си закона. Не зная какъ Административниятъ съдъ тълкува разпоредбата на министра на благоустройството, но министърътъ има единъ голѣмъ мотивъ — естетически. Въ закона е казано, че по много мотиви, и по естетически, министърътъ може да забрани постройката.

Д. Ачковъ (нез): Както е случаятъ съ зданието на банката, което се построи срещу Журналистическия домъ. Това е голѣма естетика!

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Върховниятъ административенъ съдъ се спира на факта, който е установенъ отъ закона.

Д. Ачковъ (нез): Образецъ на естетика е зданието на Съюзи на популярнитѣ банки!

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Ти си направи своята кооперация, нареди се добре, натисна своитѣ комшии, бжди спокоенъ.

Д. Ачковъ (нез): Да си развѣнимъ богатствата и задълженията, г. Данаиловъ! Стига си се оплаквалъ! Да вземешъ моето, пъкъ да дадешъ твоето!

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Съгласенъ съмъ.

Д. Ачковъ (нез): Много теглихъ, г. Данаиловъ, дълги години теглихъ.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Ама не е въпросътъ тамъ.

Д. Ачковъ (нез): Само отъ държавата теглихме.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Азъ не съмъ виновенъ затуй, че ти си теглилъ. — Сега азъ смѣтамъ, че тукъ и г. министърътъ трѣбва да се произнесе, да внесе тоя въпросъ

на разглеждане. Не може да се смѣта, че улицата позволява и можете да отивате колкото щете нагоре. Освенъ мотивътъ ширината на улицата, има и другъ мотивъ — най-важниятъ въ благоустройството — естетичниятъ мотивъ. Министерството на благоустройството, съ своя технически персоналъ, е, който ще опредѣли естетиката. По никой начинъ единъ съдъ не може да опредѣли това. Но всичко това върви. Нѣма защо да върви и по-нататъкъ така. София се разстрои: вмѣсто да се благоустрои, абсолютно се разстрои. Кой ще може да я управи и азъ не зная. Въ всѣки случай належащъ е законъ. И азъ смѣтамъ, че г. министърътъ трѣбва частъ по-скоро въ това отношение да постави въпроса.

Единъ трети въпросъ, върху който искамъ да обърна вниманието ви, върху който говори и г. Маджаровъ, е следниятъ. Азъ не желая да бѣда дългътъ въ това отношение. Доколкото си спомнятъ господата, които бѣха въ бюджетарната комисиия, азъ поставихъ въпросъ именно за едно нововъведение въ бюджета, което е свързано съ близо 20 милиона лева разности. То е следното. Понеже се закриватъ окръжнитъ съвети, да се прехвърли службата на планоснемането и на водоснабдяването къмъ Министерството на благоустройството. Всичко това разбирамъ. Но правилното е, че това не трѣбва да стане механически. Не може всѣки единъ окръгъ сега да има тая служба при окръжния инженеръ. Тукъ не можемъ да обсъдимъ въпроса. То е задача на административната власт. Трѣбва министърътъ, заедно съ своитъ техници, да изучи въпроситъ и да види, какво по-рационално може да се направи. Обаче върно е, че не може въ всѣки единъ окръгъ да се създаде тая служба. Нѣкъде тя трѣбва да бѣде по-голяма, нѣкъде — по-малка. Има окръзи, които, по различни причини, сѣ надпреварвали другитъ и сѣ създали по-голяма водопроводна мрежа. Има окръзи, като Бургаския, които съвършено сѣ изостанали въ това отношение и, може би, тамъ трѣбва да се съсредоточи по-голямо внимание. Нека се даде право на министра по-еластично да се разпорежда съ тѣзи служби, за да могатъ да дадатъ резултати. Както е известно, въпросътъ за водоснабдяването на Делиорманъ интересува три окръга: Варненския до известна степенъ, Шуменския и Русенския. Службата по това водоснабдяване би трѣбвало да се съсредоточи, да се централизира на едно мѣсто. Това е задачата на административната власт да го направи. Никой законъ нѣма да попрѣчи въ това отношение. И азъ съмъ съгласенъ съ г. Маджаровъ, че ще трѣбва да се намѣри изходъ, да се даде право на министра да може да уреди тая служба.

Така сѣщо въ бюджетопроекта има нѣкои нѣща, върху които позволете ми да обърна вашето внимание. Думата ми е за превознитъ срѣдства на министритъ. Азъ се срамувамъ да говоря по този въпросъ. Толкова много се говори и толкова много се закачатъ беднитъ министри заради тия превозни срѣдства! Като-че-ли министритъ сѣ изложени на показъ и трѣбва да стреля срещу тѣхъ и който може, и който не може, и който има право, и който нѣма право. Въ това отношение тѣ сѣ абсолютно беззащитни. Предполагамъ, че народното представителство ще се издигне по-високо и ще разбере, че не бива по тази така невинна служба да се изпада въ дребнавостъ. Споредъ изхарченитъ по миналогодишния бюджетъ пари, виждате, че тя не е струвала повече отъ 2.800.000 л., а сега министърътъ намалява кредита на 1½ милиона лева, която сума вървамъ, че нѣма да стигне, но, въ всѣки случай, ще отидатъ 2 милиона лева...

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): То е за бензинъ.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг.): За всичко е. Но и да би било само за бензинъ, недейте ме прекъсва. Бѣдете малко по-благоразумни!

А. Николаевъ (з): То е за издрѣжка на цѣлия гаражъ.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг.): Макаръ че защитавамъ министритъ, въ този случай тѣ нѣматъ нужда отъ защита.

Но азъ искахъ да обърна вниманието ви, както обърнахъ вниманието на г. министра въ бюджетарната комисиия, върху другъ единъ въпросъ. Често пѣти въ държавния животъ, въ управлението на държавата става така, че понеже отъ едно мѣсто критикуватъ и натискатъ, то отъ една крайностъ се отива пѣкъ въ друга. Вмѣсто да държимъ една срѣда, която е правило за държавното управление, ние изсичаме, изсичаме, докато най-сетне поставимъ дадена служба въ невъзможностъ да функционира. Така е и тукъ. Единъ министъръ на благоустройството има подъ ведомството си две голѣми дирекции. Едната прави пѣтица и другата прави пѣтица; едната

надзирава и другата надзирава. Нима би трѣбвало тия двама директори, па, бихъ казалъ, и тѣхнитъ началници, да стоятъ само въ София и да отправляватъ службата си отъ тукъ? Азъ смѣтамъ, че нѣма нужда да говоря много. Смѣтамъ, че е правилно народното представителство да каже на министра: „Чиновницитъ сѣ Ваши, Вие сте си ги избрали, на съ не ни интересува това; но Вие трѣбва да не се стѣснявате отъ критикитъ, които Ви се правятъ, а да дадете възможностъ на тѣзи чиновници, като се предвидятъ нуждитъ кредити, да изпълняватъ своята служба; възстановете автомобилитъ на двамата си директори“. Това го казвамъ като опозиция и може би за пръвъ пѣтъ се прави подобно нѣщо отъ страна на единъ опозиционеръ. Казвамъ го затуй, защото смѣтамъ, че е въ интересъ на службата; отъ това тя само ще спечели, а нѣма да изгуби.

Най-накрая искамъ да обърна вниманието ви върху единъ въпросъ, не толкова за благоустройство, колкото за добро устройство на София. Има тукъ, на най-видното мѣсто въ София, едни основи. Тѣ сѣ на тѣй наречената художествена академия. Всѣки отъ васъ ги вижда. Азъ бѣхъ още младъ, когато въ 1904 г. покойниятъ Шишмановъ, като министъръ на просвѣтата, ги постави.

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): Много хубаво ги е поставилъ, щомъ стоятъ още!

Д. Ачковъ (нез): Режимътъ, който дойде следъ това, унищожи предвиденитъ за тая цель кредити, защото това било разточителство.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг.): Отъ тогава много режими минаха, но тѣзи основи си стоятъ така.

Д. Ачковъ (нез): А гова бѣше демократическиятъ режимъ — не казвамъ Сговорътъ.

С. Таковъ (з): Ти имашъ жѣбъ на демократитъ!

Д. Ачковъ (нез): Отговарямъ му, защото режимътъ, който дойде следъ това, унищожи предвиденитъ отъ Народното събрание кредити и не ги използва, защото това било разточителство.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг.): Ако мога да ви поправа въ тая смисълъ, че предвиденитъ кредити се употребиха да се доизкара зданието до туй положение.

Д. Ачковъ (нез): Г. Данаиловъ! Вие знаете, че 20 милиона лева бѣха предвидени за министерствата, включая и тая постройка, тия основи.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг.): Имате грѣшка. Говорѣше се като една идея.

Д. Ачковъ (нез): Дойдоха, че ги изядоха другитъ.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг.): Кредититъ, които бѣха предвидени, се употребиха. Положението на зданието е туй, което виждате. Сега кой е кривъ, кой е правъ, не е важно. Като министъръ на благоустройството азъ предвидѣхъ съответния кредитъ отъ 4 милиона лева, за да може да се издигне зданието поне като тухлена постройка докрай, като имахъ предъ видъ — искамъ да кажа на г. министра това, защото съ него не съмъ се срѣщалъ да поговоримъ по тѣзи въпроси — и като говорихъ съ министра на просвѣтата, че туй здание ще се построи така, щото долниятъ му етажъ ще служи за Етнографически музей, т. е. да събере ония скъпоценни материали, които всѣка минута могатъ да изгорятъ, г-да — недейте се шегува. Музейнитъ помѣщения сѣ така смѣсени съ другитъ здания, щото и поради лошъ инстинктъ, и поради невинностъ, и поради грѣшка, това може да докара до една пакостъ, която не можете да поправите. Тамъ имате събрани материали, които въ втори екземпляръ нѣма да намѣрите. Този музей трѣбва да се пази. И заради туй предвидѣхъ първиятъ етажъ да се направи така, че да служи за музей; а другитъ етажи да служатъ за помѣщение на Министерството на просвѣтата. По смѣтка на технически лица излѣзе, че Министерството на просвѣтата плаща толкова наемъ, че като се построи зданието, капиталътъ, който е вложенъ, ще може почти да се изплаща съ наема, който днесъ се плаща. Нѣма да влизамъ по-нататъкъ въ подробности. Г. министърътъ има време да се справи и азъ се обръщамъ къмъ него съ една молба, съ единъ приятелски съветъ — макаръ да съмъ въ опозиция — да вземе присърдце този въпросъ и да издигне това здание — да почне неговата постройка. Ще ни кажете: въ бюджета нѣма срѣдства. Върно

е, съгласен съм. Нямаше средства, за да се построи и първата девическа гимназия. Тя се захвана, останаха основите, но когато поех министерството, въ съгласие с г. Цанков и с негово съдействие, намърихме пари и дадохме възможност да се доизкара първата девическа гимназия.

Д. Ачков (нез): Мъжката.

Г. Т. Данаилов (д. сг): Мъжката настрана. — Тя е днес изкарана, ще имате честта да я осветите, но ние бърхаме, които намърихме средства. Така и сега г. министърът може да намъри нужните средства. Въ Министерството на просвѣтата има един фонд — нѣма нужда да се изяжда — който се използва за първа девическа гимназия. Част от този фонд може да се употреби за издигане на това здание; да спаси онуй, което е ценност въ Етнографическия музей и да нареди едно помѣщение, каквото подобава за Министерство на просвѣтението. Защото, доколкото зная — не съм ходил там — но зданието, въ което се помѣщава Министерството на просвѣтата, е едно от най-лошите здания, които има въ София. Ето този малък съвет имамъ да дамъ на г. министъра.

И, най-сетне, един съвет не, а една молба къмъ г. министъра на благоустройството и къмъ васъ, г. г. народни представители. Тази молба азъ отправихъ и въ бюджетарната комисия. Касае се до следното: срещу Народното събрание е издигнатъ единъ студентски домъ — не е нито нашъ, нито вашъ, а на българските студенти. Отъ 25 години има създаденъ комитетъ, нареченъ гражданско-студентски комитетъ — на който азъ съмъ отъ 20 години подпредседателъ, а председателъ по право е ректорътъ на Университета — за събиране средства за издигане на този домъ. До Балканската война събрахме 275 хиляди златни лева, които щѣха да бждатъ достатъчни да се построи тогава единъ приличенъ студентски домъ, съ идея да се разширява. По една грѣшка на единъ човѣкъ, покойникъ сега, това не можъ да се осъществи: паритъ останаха въ Народната банка и се обрънаха, знаете на какво. Следъ войната захванахме наново да събираме средства. Въведохме задължение и за студентитъ при своитъ такси да внасятъ по нѣщо повече — мисля по 40 л. — и за студентския домъ. Събирахме по различни начини. Държавата доста трѣбваше да помага, като предвиждаше всѣка година суми въ бюджета на Народната просвѣта. Но дойде време, че държавниятъ бюджетъ се стегна (Къмъ министъръ Бояджиевъ) Не зная, дали имате предвидено и тая година?

Министъръ д-ръ А. Бояджиевъ: Има

Г. Т. Данаилов (д. сг): Благодаря. Разбира се, ще направите една голѣма услуга на младежъта. — Тия суми намалѣха и понеже ние не можехме да изкараме сами зданието, влѣзохме въ контактъ съ международнитъ студентски организации. Има така нареченитъ международни студентски организации за университетска самопомощ. И тия господа, особено американцитъ и германцитъ, дойдоха насреща на нашитъ искания, въпрѣки прѣчката и злопоставянето отъ други нѣкои — но това не е важно — и ни събраха отъ студентски вноски — забележете добре, не отъ държавата — по шилингъ, по доларъ, всичко 11 хиляди долара, близо 2 милиона лева. Имаше и наши пари около 4 милиона лева, събрани пакъ по такъвъ начинъ, и съ тѣзи пари захванахме, смѣтайки, че и държавата ще ни помогне. Домътъ е изграденъ на държавно мѣсто. Мѣстото принадлежеше на държавата, тя го даде. Този домъ не е на гражданския комитетъ — ние вече сме го предали на Академическия съветъ, като имотъ на Университета — тъй че тукъ нѣма никакъвъ частенъ интересъ. Но, за голѣмо съжаление, паритъ ни се свършиха, не можемъ да довършимъ дома и смѣтамъ, че дълго време нѣма да можемъ да го довършимъ.

Ще ме попитате: за какво служи този домъ? Първата му задача е да събере всички студенти въ една трапезария, където тѣ, подъ свой надзоръ, да получаватъ добра и сравнително евтина храна.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Нѣщо, което, мисля, вече е постигнато.

Г. Т. Данаилов (д. сг): Много малко. Столуватъ 200—300 студенти. Не мога да кажа колко съ точно, но много малко съ. Ако отидете, ще видите, че се хранятъ долу, въ мазето. Това нѣщо по-нататкъ трѣбва по възможностъ да се премахне.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Но и то не е лошо.

Г. Т. Данаилов (д. сг): Значи, интересували сте се, знаете. Това ми прави удоволствие и чест. — Смѣтамъ, че разбирате добре какво е този домъ. Първо, този домъ е трапезария. Второ, той не е мѣсто на студентски бунтовнически работи. Тамъ ние не позволяваме никаква партийност. Постоянно се казва на студентитъ: „Каквото ще правите партийно, идете да го правите другаде; тукъ е общобългарски студентски домъ, домъ на идеалния български студентъ, домъ за негова материална помощ — да се нахрани по-добре — и за неговото духовно издигане“. Защото сега има студенти, които нѣматъ къде да се подготвятъ за изпитъ, а тамъ ще има зали съ библиотеки и читални. Така че студентътъ ще може тамъ спокойно да чете, да се нахрани и да излѣзе. А въ горния етажъ, по искането на европейскитъ студенти, съ предвидени нѣколко стаи за тѣй нареченото selfhelp, самоподпомагане на студента, да се научи той да пише на машина, за да може да преписва нѣкои работи, за която целъ имаме и пишущи машини, подарени отъ европейцитъ; сѣщо така българската студентка да се научи да шие, за да може да изкара нѣщо, за която целъ имаме шевни машини, подарени пакъ отъ европейцитъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Това имъ прави честъ.

Г. Т. Данаилов (д. сг): Но всичко това не може още да се използва. Не ша да продължавамъ повече. Г. министърътъ се показва благосклоненъ въ бюджетарната комисия, но азъ моля и васъ, г. г. народни представители, всички заедно да го помолимъ да се съгласи да предвиди по-голъма сума за студентския домъ. Смѣтамъ, че съ 1.200.000 л. домътъ ще може да бжде завършенъ, но като зная, че навсѣкъде има стѣснение, и ако г. министърътъ мисли, че е невъзможно да предвиди такава сума, нека го помолимъ да даде поне сума, съ която да може домътъ да се измаже, за да не се руши, а сѣщо да му се турятъ и прозорци, защото, както виждате, цѣла година стои безъ прозорци и черчетата ще изгниятъ. Ако г. министърътъ даде кредитъ отъ 600—700—800 хиляди лева, поне тѣзи работи ще могатъ да се завършатъ.

Азъ смѣтамъ, че изпълнявамъ единъ дългъ къмъ българскитъ студенти които винаги съмъ считалъ за мои деца. Между васъ има сѣщо такива — г. Аврамовъ, напр. — и вѣрвамъ, не сте съ лоши спомени за мене, като професоръ.

А. Аврамовъ (з): По-добре да не си такъвъ.

Г. Т. Данаилов (д. сг): Та, да завърша. Убеденъ съмъ, че всички ще се съгласите да стоимъ предъ г. министъра за единъ по-голъмъ кредитъ, съ който ще се даде възможностъ да се доизкара студентскиятъ домъ. Цѣлиятъ народъ ще ни бжде благодаренъ за това. (Ржкоплѣскания отъ сповориститъ — крило Ляпчетъ, и нѣкои отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата г. министърътъ на общественитъ сгради, пѣтищата и благоустройството.

Министъръ В. Димовъ: Г. г. народни представители! Отъ нѣколко години насамъ ние сме свидетели на едно отраднo явление, а именно, че при разглеждане на бюджета на Министерството на общественитъ сгради, пѣтищата и благоустройството всички оратори, безъ разлика на партийна принадлежност, сѣ се отнасятъ съ една загриженост, каквато това министерство наистина заслужава. Всички оратори тукъ сѣ били единодушни въ това, да констатирагъ голѣмата нужда отъ пѣтища и въобще отъ благоустройство въ страната, а сѣщо така сѣ били единодушни и въ искането си да се отпуснатъ колкото се може по-голъми кредити на това министерство, за да може то да продължава своята строителна политика. Това се дължи, предполагамъ, на туй, че въ последнитъ години у насъ, както гражданското съзнание, така и съзнанието за голѣмитъ държавни интереси, а сѣщо и съзнанието, че е необходимо единство при отстояването на голѣмитъ държавни интереси, е порастнало и покрива все по-голъми слоеве отъ нашето общество. Това показва, че у насъ почва вече да се разбира, че въпросътъ за строежа, въпросътъ за пѣтищата, въпросътъ за благоустройството на страната, не е въпросъ на единъ министъръ, не е въпросъ на едно министерство, не е въпросъ на едно

правителство, а е държавен въпрос. И, следователно, всички организации, народни представители и пр., трябва да гледат на този въпрос именно като на един голъм държавен въпрос и обективно и безпристрастно да се отнасят при разрешението му. Въ това отношение единъ от народните представители, говорейки за значението на благоустройството въобще, се позова на историята. Ще ми бъде позволено, за да потвърдя думите му, и аз да се върна малко назад, за да спомня на народното представителство, че някога въ древния Рим, за изграждането на неговото величие и на необятната му държава, сж били виновници, след държавниците му и непобедимите римски легиони, тъй също и римските инженери. Въ стария Рим след римските легиони при завоеванията непосредствено сж вървели римските инженери, и додето е стигал широкият римски друм, дотамъ се е простирало и влиянието на римската държава. И въ старо време — знаемъ от историята — додето се е простирали римските пъти, дотамъ се е простирали и културата на римската държава и на римската цивилизация и дотамъ именно тази цивилизация продължаваше по-дълго време. Тия римляни, които научиха новото време на държавно строителство, въ строително отношение също така даватъ блестящ примѣръ и на новите държави сега.

Нѣма да се спирамъ, г. г. народни представители, върху общото значение на пътищата. Всички сме убедени, че пътищата въ страната сж артерията, по които минава благосъстоянието и благоденствието на единъ народъ; пътищата сж тия, които помагатъ както за повдигане производството, така също и за повдигане културното живо въобще на народа. Вие сами сте свидетели, че тамъ, където имаме удобни пътища въ нашата страна, имаме и малко по-други условия за животъ, малко по-друго устройство, ако щете, въ самите села, малко по-друга култура. И сега, когато говоримъ за повдигане на производството въ нашата страна, която е земеделска, когато говоримъ за повдигане също така на материалната култура на нашия народъ, нека знаемъ, че това ние не можемъ да извършимъ безъ създаването на една удобна и здрава пътна мрежа. Още повече сега, когато е времето на стопанската демокрация, когато именно говоримъ за организиране на дребното производство, на дребното стопанство, за даването му по-голяма възможност да издържи кризисното състояние, добрите пътища, многото пътища услужватъ на тази стопанска демокрация, на това стопанско заздравяване. Това общо съзнание за голѣмата нужда отъ пътища у насъ и за голѣмото тѣхно значение ще трябва да ни даде импулсъ да работимъ за все по-голѣмото разширение на пътната мрежа и да строимъ и тамъ, където днесъ още народътъ не е видѣлъ шосе и неговата благодать. Азъ имамъ възможностъ тази година да отида въ с. Гълъбово, едно село, което се намира на желѣзопътната линия въ Старозагорско. За мое учудване, трѣбваше да констатирамъ, че това село отъ 50 години нѣма възможностъ да отиде въ своя околнѣски центъръ по шосе. Нѣма шосе за Стара-Загора. А който отъ васъ е ходилъ въ необятния Бургаски окръгъ и е ималъ случай зимно време или въ дъжделиво време да затъне въ този окръгъ, разбира както мъката на народа тамъ, така също и голѣмата нужда отъ пѣтно строителство.

И. Велчевъ (з): И досега Варна и Бургасъ не сж съединени съ шосе.

Министъръ В. Димовъ: Г. г. народни представители! Когато се говори за пътен проблемъ у насъ, изникватъ нѣколко общи въпроси, които правителството, респективно Министерството на благоустройството, а също така и Народното събрание, трѣбва за себе си да ги уяснятъ и установятъ.

Първиятъ въпросъ, който изниква, когато разглеждаме пътния проблемъ, това е въпросътъ дали въобще шосейниятъ пътъ за въ бъдеще ще има да играе роля и дали желѣзопътниятъ пътъ не го е измѣстилъ и не е унищожилъ неговото значение. Преди повече отъ 50 години, къмъ срѣдата на миналото столѣтие, когато започна развитието на желѣзопътната мрежа, се смѣташе, че шосейниятъ пътъ нѣма вече значение, че шосейниятъ пътъ е изигралъ своята роля и че желѣзопътната мрежа ще го замѣсти и съвършено измѣсти. Обаче развитието на съобщителните сръдства, развитието особено на автомобилна стѣпка по стѣпка доказаха, че не само желѣзопътниятъ пътъ нѣма да измѣсти шосейния, но новото време вече днесъ поставя ясно въпроса предъ техниците въ свѣта — и тѣ се колебаятъ предъ неговото разрешение — какво трѣбва да се строи въ утрешния день: дали же-

лѣзници или шосета? Трѣбва да констатирамъ, че на Западъ, особено въ Америка, където въ последно време се построиха 3½ милиона километра пътища, където има повече отъ 25 милиона автомобили и където пътищата и автомобилите обслужватъ трафика повече, отколкото желѣзниците, тамъ вече на много мѣста развалятъ и вдигатъ желѣзниците, за да строятъ удобни и хубави пътища.

И. Велчевъ (з): Бетонни пътища.

Министъръ В. Димовъ: Искамъ да кажа, че ние, българите, също така трѣбва да си поставимъ този въпросъ, защото често пъти сме изправени предъ строежи на малки и къси желѣзопътни линии, които, отъ гледището на техниката и на стопанството, нѣматъ особено голѣмо значение. И ето защо би трѣбвало за въ бъдеще, когато ще се провежда общото строителство въ страната, между Министерството на благоустройството и това на Желѣзниците да има единство, защото тамъ, където една къса желѣзопътна линия не може да бъде полезна и не би оправдала разходите си, тамъ единъ добре направенъ пътъ би изигралъ огромна роля. Въ България имаме вече такива случаи. Шосейниятъ пътъ между Русе и Горна-Орховица днесъ пренася повече товаръ, отколкото желѣзницата, и при това при единъ не особено добъръ пътъ. Представете си, ако между Русе и Горна-Орховица бихме имали единъ пътъ съ паважъ, каква би била работата на това шосе! У насъ въ последните години, по разни съображения, най-вече по партийни съображения или поради влияние на отдѣлни лица, се почна строежътъ на много линии, изхарчиха се много милиони, които днесъ стоятъ неизползувани и които дълги години напредъ нѣма да могатъ да бъдатъ използвани. Вие сте виждали, когато пътувате изъ България, направени трасета и кантони и кантоните почнали да се рушатъ. Населението толкова време е носило тежеститъ на желѣзопътния данѣкъ, като е давало сръдства или личенъ трудъ и, въпрѣки това, линия нѣма и скоро нѣма да види.

Т. Тонковъ (з): Напримѣръ, линията Кричимъ—Пещера.

Министъръ В. Димовъ: Та, казвамъ, този прѣвъ въпросъ ние за себе си можемъ да го разрешимъ въ смѣлъ, че ще трѣбва въ бъдеще, при опредѣляне строителната политика на страната, дветѣ технически министерства, на благоустройството и на желѣзниците, да работятъ въ съгласие, по общоустановенъ планъ.

Вториятъ въпросъ, който също така е отъ голѣмо значение и трѣбва да бъде разрешенъ, е въпросътъ какъ трѣбва да се строи, какви трѣбва да бъдатъ пътищата, които ще строимъ въ България. Досега, г. г. народни представители, може би поради туй, че по-рано не сме имали възможностъ да строимъ пътища, отъ друга страна, поради оскѣдните сръдства, съ които сме ги строили, ние сме ги строили по така наречената система „макадамъ“, която ви е добре известна. Единъ отъ г. г. ораторите подчерта, че тая система е лоша. Това е вѣрно. При новите съобщителни сръдства при напѣтѣ поройни дъждове, пътъ, направенъ по тая система, е абсолютно неиздръжливъ. Вие виждате, всѣка година ние правимъ шосето София—Чамъ-кория и пакъ добро шосе София—Чамъ-кория нѣмаме.

На Западъ прибѣгватъ до разни системи при строежа на пътища; правятъ даже, ако щете, и гумени пътища. У насъ, ако бихме желали да правимъ пътища било съ асфалтъ, било съ китонъ, както на Западъ, или съ други подобни материали, благодарение на това, че трѣбва да доставяме отъ вънъ тия материали, пътищата биха ни коствували скъпо. Отъ друга страна, опитите, които се направиха у насъ съ тия материали, показваха, че тия пътища у насъ не издържатъ. Направи се единъ опитъ съ китонъ по Цариградското шосе, другъ опитъ се направи въ Варна, но видѣхме, че такива пътища у насъ не сж издръжливи.

Г. Т. Данаиловъ (д. ср): Това бѣше въ мое време, за да се види дали такива пътища ще издържатъ при напѣтѣ климатически условия. Но то бѣше само опитъ.

Министъръ В. Димовъ: И днесъ отъ тоя опитъ се установи — и добре, че се е направилъ навремето, за да не се правятъ грѣшки — че такива пътища ние не трѣбва да строимъ, първо, защото ще трѣбва да изнасяме девизи въ чужбина, за да доставяме нужните материали, и, второ, защото при нашето слѣнце и при напѣтѣ условия тѣзи пътища не издържатъ.

Сега ние правимъ опитъ съ така наречените бетонни пътища. Дали ще имаме добри резултати, не е известно.

ще има да видимъ. Сега-засега, обаче, министерството е възприело, отъ направенитъ опити и постигнатитъ резултати, че въ България трѣбва да строимъ единъ изпитанъ и здравъ пътъ — това е пътътъ съ паважъ. Първо, защото разполагаме съ материалитъ, съ които може да се прави този пътъ — навсякъде имаме добъръ, здравъ, издържливъ камъкъ, и, второ, защото пътътъ, правенъ съ паважъ, издържа повече отъ 30 години. За примѣръ може да ни служи ул. „Мария-Луиза“, която, въпрѣки, че не е правена добре, тъй както изисква техниката, все пакъ е издържала досега 27 години.

Ц. Стоянчевъ (з): И при тоя товаръ, който е миналъ презъ нея, паважътъ не е мръдналъ.

Министъръ В. Димовъ: Следователно, въ бждеще, когато ще трѣбва да се харчатъ пари за правене на пътища — техническитъ представители сж се спрѣли окончателно вече на това — ще трѣбва да се строятъ такива пътища, съ паважъ, макаръ че тѣ, безспорно, струватъ много по-скъпо. Единъ километъръ пътъ, строенъ по системата „макадамъ“, струва 300—350 хиляди лева, а единъ километъръ пътъ съ паважъ струва 750 хиляди лева, но пакъ въ сжщностъ би излѣзълъ по-евтинъ, защото ще трае повече отъ 30 години, когато пътътъ, строенъ по системата „Макадамъ“, трае 2—3 години.

Третиятъ въпросъ, който сжщо така е отъ голѣмо значение, е въпросътъ, съ какви срѣдства ще трѣбва да се правятъ пътищата у насъ и откъде трѣбва да се взематъ тия срѣдства. Вие виждате, г. г. народни представители, въпрѣки че въ тазгодишния бюджетъ сме увеличили съответнитъ кредити — § 14 отъ 8 милиона лева сме го увеличили на 10 милиона лева; § 15 отъ 32 милиона лева сме го увеличили на 37 милиона лева — въпрѣки това, казвамъ, всички констатираме, че това, което е предвидено, е абсолютно недостатъчно за правене и поправяне на пътищата у насъ. Вие сами знаете, че за да се направи единъ километъръ пътъ, сж необходими 300—400 хиляди лева; за да се направи единъ мостъ, сж необходими 1—2 милиона лева. 10-тѣ милиона лева, които предвиждаме сега за направа на нови шосета и мостове въ страната, сж абсолютно недостатъчни.

У насъ, г. г. народни представители, пътищата сж се строили обикновено съ следнитъ срѣдства: съ предвиденитъ въ бюджета, отъ една страна, отъ друга, съ пътната тегоба, отъ трета страна, съ фонда „Общински пътища“ и, отъ четвърта страна, съ малко заеми. Интересно е да се знае, че нашитъ пътища, които струватъ на държавата 10 милиарда и 61 милиона лева, сж направени съ срѣдства, получени по следния начинъ: отъ държавния бюджетъ — 2 милиарда лева; отъ фонда „Общински пътища“ — 2 милиарда 640 милиона лева; отъ пътната тегоба въ натура — 5 милиарда лева; отъ заеми — 800 милиона лева; отъ трудова повинностъ 724 милиона лева и отъ временна трудова повинностъ — 350 милиона лева. Както виждате, г. г. народни представители, по-голѣмата частъ отъ нашитъ пътища сж строени съ труда и усилията на българския народъ, чрезъ рѣзнитъ повинности, съ които държавата го е натоварила.

Днесъ въ България имаме готови пътища, държавни и общински — 17.232 км. Отъ тѣзи 17.232 км. готови пътища се падатъ по окръжи — искамъ да ви ги прочета, за да видите каква голѣма нужда отъ пътища има въ известни окръжи — както следва: въ Бургаския окръжъ има готови пътища 1.231 км., а за да се завърши пътната мрежа, за да се задоволятъ най-необходимитъ нужди на населението, сж необходими 2.382 км., значи, ще трѣбва да се направятъ още 1.151 км.; въ Варненския окръжъ има готови пътища 653 км., а е необходимо да има 905 км., значи, ще трѣбва да се направятъ още 252 км., за да се завърши пътната мрежа; въ Видинския окръжъ има готови пътища 1.017 км., а трѣбва да има 1.194 км., значи, необходими сж 177 км., за да се завърши пътната мрежа; въ Врачанския окръжъ има готови пътища 1.017 км., а трѣбва да има 1.639 км., значи, необходими сж 622 км., за да се завърши пътната мрежа; въ Кюстендилския окръжъ има готови пътища 579 км., а трѣбва да има 1.162 км., значи, необходими сж 582 км., за да се завърши пътната мрежа; въ Мазанлийския окръжъ има готови пътища 282 км., а трѣбва да има 703 км., следователно, ще трѣбва да се направятъ 421 км., за да се завърши пътната мрежа; въ Пашмакийския окръжъ има готови пътища 458 км., а трѣбва да има 664 км., следователно, трѣбва да се направятъ още 206 км.; въ Петричкия окръжъ има готови пътища 574 км., а трѣбватъ 1.320 км., следователно, държавата трѣбва да направи още 745 км.; въ Пловдивския окръжъ има готови пътища

1.867 км., а трѣбватъ 2.510 км., значи, нужни сж още 643 км.; въ Плевенския окръжъ има готови пътища 1.661 км., а трѣбватъ 2.124 км., значи, ще трѣбва да се направятъ още 463 км.; въ Русенския окръжъ има готови пътища 1.153 км., а трѣбватъ 1.359 км., значи, необходими сж за довършване на пътната мрежа 206 км.; въ Софийския окръжъ има готови пътища 2.000 км., а трѣбватъ 2.618 км., значи, трѣбва да се направятъ още 618 км.; въ Старозагорския окръжъ има готови пътища 1.093 км., а трѣбватъ 1.509 км., значи, трѣбва да се направятъ още 501 км.; въ Търновския окръжъ има готови пътища 1.833 км., а трѣбватъ 2.337 км., значи, трѣбва да се направятъ още 504 км.; въ Хасковския окръжъ има готови пътища 735 км., а трѣбватъ 1.171 км., значи, трѣбва да се направятъ още 435 км.; въ Шуменския окръжъ има готови пътища 1.159 км., а трѣбватъ 1.735 км., значи, ще трѣбва да се направятъ още 575 км. Или всичко въ цялата страна има готови пътища — общински и държавни — 17.232 км. и въ строежъ 6.569 км. За да се завърши пътната мрежа въ страната, трѣбва да имаме 25.338 км. пътища, държавни и I-класни общински. Но като имаме предъ видъ, че 6.569 км. сж въ строежъ и 1.537 км. траирани, значи, ние сме въ процеса на завършване на мрежата. За да направимъ тия пътища, необходими ни сж 4.700.000.000 л. въ трудъ и пари.

Както виждате, въ своето кратко съществуване държавата ни е направила извънредно много за разширение на нашата пътна мрежа. Ние сме наследили отъ турската държава само 2.500 км. пътища, а сме направили отъ освобождението ни досега 15.000 км. нови пътища, и въ строежъ 6.569 км. За тѣзи нови пътища, както ви казахъ, сж изразходвани отъ българската държава 12 милиарда лева. Нуждитъ на държавата, обаче, изискватъ да изразходваме още близо 5 милиарда лева, за да можемъ да довършимъ, да поправимъ и редовно да поддържаеме нашата пътна мрежа.

Г. г. народни представители! Не се касае само да се довърши пътната мрежа; тя трѣбва и да се поддържа. Вие сте свидетели какъ у насъ скоро направенъ пътъ бързо се руши. То се дължи главно на две обстоятелства: първо, липсватъ ни срѣдства за поддържане на пътищата —, необходими сж 86 милиона лева, предвиждаме 37 милиона; трѣбва да харчимъ годишно по 20.000 л. за поддържането на единъ километъръ пътъ — и, второ, липсватъ ни валици, съ които да можемъ да изваждаме пътищата. Единъ отъ г. г. ораторитъ направи бележка, че сме намалили кредита за доставка на валици. Това е вѣрно. Намалихме го, за да отдѣлимъ срѣдства за работа и строежъ по пътищата, защото иначе и тия валици, които имаме, ще спратъ да работятъ.

При това, явно е, че за 15 милиона лева валици не можемъ да доставимъ, защото нѣмаме валута. Ето защо министерството предвидъ тази година 5.000.000 л., съ разчитъ да се направи една доставка, макаръ и по-малка, но все пакъ да се направи, за да може да се задоволи отчасти голѣмата нужда отъ валици.

Вториятъ въпросъ, г. г. народни представители, който сжщо така е отъ значение, е въпросътъ за персонала, който се грижи за поддържане на пътищата. И тукъ, както и въ комисията, нѣкои г. г. народни представители подхвърлиха, че Министерството на благоустройството имало тежъкъ апаратъ, голѣмъ персоналъ, като че-ли тамъ имало излизини хора. Трѣбва да се подчертае, г. г. народни представители, че Министерството на благоустройството чувствувало голѣмъ недостигъ отъ контроленъ персоналъ, а така сжщо и отъ персоналъ за поддържането на пътищата. Когато пътувате по шосетата, сигурно сте забелязали, че по-често сж километри пътувате, безъ да срещнете канонеръ. Това се дължи, първо, на туй, че у насъ обикновено канонеритъ не се стѣгатъ, така както трѣбва, и, второ, на туй, че на единъ канонеръ се пада да се грижи за 19 километра пътъ. Не можете да искате отъ единъ канонеръ, на когото е повѣрено да се грижи за 19 километра пътъ, да бжде винаги на мѣстото си.

За да се види, че при тази пътна мрежа, съ която разполагаме, персональтъ е съвършено недостатъченъ, азъ ще ви приведа нѣколко цифри. Въ 1920 г., при пътна мрежа около 15 хиляди километра, ние сме имали 55 участъкови инженери; а сега, при 23 хиляди готови и въ строежъ пътища, имаме 49 души, а би трѣбвало да имаме, споредъ увеличението на пътната мрежа, 82 души. Въ 1920 г. сме имали 45 участъкови инженери при окръжнитъ инженерства, а сега имаме всичко 10 души при почти двойно по-голѣма пътна мрежа. Пикьори сме имали тогава 400 души, а сега имаме 403 — едно увеличение само съ

трима души, а би трябвало, според дължината на пшеницата сега, да имаме 615 души. Тогава сме имали 2.100 кантонери, а сега имаме само 1.200 — два пъти по-малко, при двойно по-голяма пшеница мрежа. Тогава са се падали на един кантонер 5 км. и той е имал възможност да се грижи за тях, а сега на един кантонер се падат, както ви казах, 19½—20 км. Естествено е, че при това положение ние не можем да искаме от кантонерите пълна грижа за пшеницата. Ако искаме да имаме задоволителна контрола върху пшеницата, би трябвало да имаме 3.518 кантонери. Това е необходимо, защото знаете как трябва да става поддържането на пшеницата: като стане някоя малка повреда на пшита, която, ако поправката се извърши своевременно, ще струва 1.000 л., след като минат от там десетки коли, и с 20.000 л. не може да се поправи. И ето защо министерството сега се помъчи — и ние сме убедени че народното представителство ще го подкрепи — въ бюджета на фонда „общински пшеница“, понеже въ държавния бюджет нямаше тая възможност, да увеличи числото на кантонерите с още 600 и по такъв начин от малко да задоволим тая голяма нужда.

И тук му е мястото, г. г. народни представители, да се спира на един въпрос, повдигнат така страстно от г. Славейко Василев — въпросът за размятането на персонала. Благодарение на неуместните закачки на този оратор, по бюджетния проект на Министерството на обществените сгради, пшеницата и благоустройството се говори по въпроси, по които най-малко при разглеждане на бюджетния проект на това министерство би трябвало да се говори. Г. Славейко Василев има куража да твърди с апломб, че 70% от персонала на Министерството на обществените сгради, пшеницата и благоустройството бил размятен и че само тая година ние въ техническото училище сме били размятали целия персонал едва ли не по два-три пъти, а директора сме сменили пет пъти. Дължен съм да заявя, че през тази учебна година не е сменен нито един учител въ техническото училище „Царь Борис“ и директорът му е този, който беше въ началото на учебната година. Същото трябва да се каже и за размятаната, за които той говори. Върно е, че аз съм понижил един окръжен инженер въ участъков — той случай е въ гр. Русе — но не, както той твърди, по партизански съображения. Напротив, аз съм понижил един инженер, който ни симпатизира, защото неправомърно беше повишен. Аз възстанових стария инженер, а този понижих и пратих на друго място. Следователно, въ Министерството на обществените сгради, пшеницата и благоустройството, не само че няма той кадрите, за които говори г. Славейко Василев, но, напротив, добрите отношения на инженерното дружество към това министерство показват, че въ него има необходимия за службата стабилитет. А колкото за хвалбата на г. Славейко Василев, че през негово време той не бил размятил и 4 пикьори, съжалявам, че не знаех, че така ще се говори, за да ви представя данни, че от 404 пикьори едва ли има четирима да са останали неуволенени след 9 юний; четирима няма да са останали на своето място. Не само туй, но намъсвайки по въпроса за стабилитета на службите и Дирекцията на трудовата повинност, въ която никой не партизанства, г. Славейко Василев също така без причини и без доказателства се опита да твърди тук, на трибуната, че там едва ли не са ставали произволни уволнения. Истината е друга, г. г. народни представители. Въпроси може би натиска от тук и от там, въ Дирекцията на трудовата повинност нито едно от началстващите лица, което заслужено си заема мястото, не е уволнено. Напротив, аз съм повишавал и повишавам хора с политически убеждения, ако мога да кажа, съвършено противоположни на моите.

Г. Маринов (З): Бивши околнически началници са назначени там.

Министър В. Димов: Това се дължи на туй, че аз, както и управлението, смятаме, че един институт като трудовата повинност, с такова голямо значение за строителството въ страната, ще трябва да остане вън от нашите партийни обсеги.

Председателстващ Н. Захариев: Г. г. народни представители! Частъ е 8. Предлагам да продължим заседанието до 12 ч. Които са съгласни с това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Министър В. Димов: Но аз мога да твърдя, че след 9 юний въ Дирекцията на трудовата повинност са уволнени телеграфически всички началстващи лица. Не

само че не се е чакало да се провери годността, способността им, да се проверят заслугите на всеки отделен деятел, но почти всички по-големи дейци там са били уволнени телеграфически! Така щото, искам да кажа, че когато се говори по бюджета на Дирекцията на трудовата повинност, един институт от такова голяма важност за страната, няма защо да се правят партийни закачки.

Г. Т. Данаилов (д. ст): Аз не съм уволнил никого.

Министър В. Димов: Г. г. народни представители! Министерството на благоустройството има, освен отделението за пшеницата, също така още и други три отделения. На едно от тях, въ връзка с въпроса за строителството въ страната, с въпроса за благоустройството, така да се каже, двама от г. г. народните представители, които говориха, много сериозно и много обективно се спреха. И наистина аз съм длъжен да се съглася с направената от тях констатация, че въ България от 15 години насам — бих казал и от 20 — имаме едно твърде нецелесъобразно строителство. Особено въ София имаме едно строителство, което ни създава един град, който след 100 години ще стане град невъзможен. Вие виждате, че на всеки ягъл никнат сгради, които ще пречат въ утрешния ден за правилната уредба на благоустройството на града, за неговото градоустройство. Тия сгради са въ разръз, въ конфликт с законите на естетиката и, ако щете, с законите на хигиената. Това се дължи на туй, че преди десетина години, когато се почнаха усилените строежи на големите сгради, не се е имало предвидливостта да се изработи чрез един международен конкурс един градоустройствен план на София — план, който системно да се следва и да бъде задължителен за всички. Днес, макар че е малко късно, все пак въ Министерството се приготвя един законопроект, с който, въпротивно наесен, то ще сезира народното представителство, за да се спре тая строителна анархия, която днес никое административно разпореждане на министра не може да спре. Има случаи, каквито цитира и г. Данаилов, когато въ центъра на Столицата, на „Царь Освободител“, въ най-хубавия квартал, на най-хубавия булевард, срещу евентуалния бъдещ дворец — въ който квартал и булевард трябва, според едно постановление на Министерския съвет от 1924 г., да се строят само вилюобразни сгради — се строят невъзможни кооперативни постройки. Аз забраних да се построи такава една кооперация на 7 етажа, защото явно съзнавам, че тя ще бъде един триъгълник около въ този чудно хубав булевард, но административният, сдъ отмени моето разпореждане. Безспорно, ние не можем да обвиним Административния съд: той разрешава въпроса формално, защото няма закон който да урежда тая материя. Министерството скъсва своя дълг въ това отношение и то приготвя един общ закон за благоустройството на страната и към него има една притурка специално за градоустройството на София, защото строителството на София ще се движи по други плоскости и при малко по-специални условия.

Трябва също тъй да се спира на направената бележка за нуждата от благоустройството въ селата; строителството въ селата да се постави въ един по-определен, по-нормален и по-правилни пшеница. И тук министерството ще вземе своите мерки. Тия от вас, които са ходили по българските села, са свидетели, че там нанстина се строи безразборно, че там се строят къщи съвършено неподходящи за българското село. Вие ще видите въ едно село или малка паланка къщи градски — на един, два или три етажи — които не отговарят на нуждите, нито пък са полезни на самите стопани, затова защото обитателите им живеят въ зимника, а въ горните етажи никой не стъпват. Необходимо е, следователно, да се установи един тип българска селска къща, което, за голямо съжаление, досега българските архитекти не са направили. И ето защо министерството, след големата конференция, която има тая година, реши да се направи една голяма изложба въ двора на техническото училище въ София, където ще бъдат построени няколко типови къщи: първо, един тип селска къща с стопански двор; там ще нагледно ще покажем на българския селски стопанин как ще трябва да построи своята къща с материалите и възможностите, които може да има един сръден селски стопанин, а също тъй как може да обзаведе своята къща с разполагаемите му под ръка материали; също тъй ще бъде построена един тип градска къща за сръдно заможен,

еснафъ, чиновникъ и пр. По такъв начинъ министерството ще иска да покаже на българскитѣ стопана, особено въ селата, начинитѣ, по които ще трѣбва да уреждатъ своето домакинство, своето стопанство. Правъ бѣше единъ отъ ораторитѣ, като казва, че това е абсолютна нужда както за благоустройството, така също и за културното и материалното развитие на българския народъ.

Р. Василевъ (д. сг): Опити въ това отношение се направиха отъ Министерството на земледѣлието.

Министъръ В. Димовъ: Ние сме обявили конкурсъ, но, за голѣмо съжаление, досега сѣм се явили само 6 души български архитекти, които сѣм ни представили планове за селски народни къщи. Надѣваме се, че до екзекутирането на конкурса ще може да постѣпятъ и други планове, които биха запазили старобългарския стилъ и биха отговаряли на стопанскитѣ нужди на българския селянинъ.

Г. Говедаровъ (д. сг): Много жалко, че толкова малко архитекти сѣм се отзовали.

Министъръ В. Димовъ: Г. г. народни представители! Направиха се също така нѣколко бележки и за електрооснабдяването въ страната. Този въпросъ е сравнително новъ за нашата страна и затуй въ тая областъ нѣмаме нито организация, нито материята е съ законъ регламентирана.

За пръвъ пътъ у насъ се заговори и се видѣ электричество въ 1900 г. при електрооснабдяването на София. И отъ тогава насамъ, за кратко време, ние вече имаме инвестирани 100 хиляди ковски сили въ електрооснабдяването. Тая година нашето электрическо стопанство дава 120 милиона киловатъ часа. Много естествено е, че ние не можемъ да претендираме да сме достигнали онова развитие, което иматъ на Западъ. За освѣтление на народното представителство ще прочета само нѣколко цифри, за да се види колко назаля сме въ това отношение.

Въ Норвегия на жителъ годишно се падатъ 3,200 киловатъ часа, въ Швейцария — 1,346, въ Германия — 500, въ Австрия — 357, въ Дания — 150, въ Чехия — 120, въ Унгария — 70, въ Ромъния — 30, въ Югославия — 25, въ България — 20.

Но бедата не е въ това, че електрифицирането на нашата страна стои още толкова назаля. Бедата е и въ това, че тоя въпросъ не е регламентиранъ. Ние нѣмаме законодателство въ тая областъ и общественитѣ контроли е много малкъ. Министерството на благоустройството сега ерѣща голѣми прѣчки при урежуирането на този въпросъ. Знаете, че почти всѣка година има конфликти между стопанитѣ на электрическитѣ централи и населението, което се ползува отъ электрическата енергия. Ето защо въ министерството сега се приготвя законпроектъ за електрификацията на страната, съ който ще искаме, първо, да урегулируме цѣлата материя по електрооснабдяването, и, второ, да унифицираме тая служба. Защото, знаете, сега съ електрификацията се занимава и Министерството на земледѣлието. Въобще трѣбва да констатираме, че у насъ известни служби сѣм се раздвоили и разпрѣснали. Така напр., архитектурна служба има и при Министерството на просвѣтѣнето, и при Министерството на търговията, и при Министерството на земледѣлието, и при Министерството на просвѣтата.

Д. Ачковъ (нез): И въ Дирекцията на пошитѣ.

Министъръ В. Димовъ: И може би поради това, че имаме архитектурни служби при всѣко министерство, днесъ виждаме паметици на строителна служба, като този въ Львковене — учителската почивна станция, построена на единъ баиръ, където нито вода може да се закара, нито може да се залеси около нея, и където хората нѣма да отиватъ за почивка, а по-скоро ще отиватъ за умирање. Или постройката на тая болница въ „Кюлюцитѣ“, където ще се лѣкуватъ работницитѣ отъ България!

Всичко това трѣбва да ни кара — и смѣтамъ, че това за въ бъдеще ще бѣде една отъ целитѣ на правителството — да централизираме всички сродни строителни служби при разнитѣ министерства, ...

Г. Говедаровъ (д. сг): Да ги съберемъ.

Министъръ В. Димовъ: ... да ги съберемъ тамъ, където имъ е мѣстото, а именно въ Министерството на благоустройството.

Също така ще трѣбва да се създаде единъ планъ за електрифициране на страната. Сега се строи безразборно. И особено навремето е направена една капитална грѣшка,

бихъ казалъ престѣпление спрямо народното стопанство, дето се е позволило да се построятъ толкова много електропроизводни станции съ дизелъ-мотори, които чакатъ горивни материали отъ вънъ, за да поддържатъ своята дейность, тогава когато ние имаме толкова много горивни материали, съ които можемъ да поддържаме електрифицирането на страната.

Ето защо министерството сега подготвя единъ голѣмъ планъ, по който занаярѣдъ ще става това електрифициране, за да може електрооснабдяването въ страната да бѣде поставено на здрави основи, и най-важното — да бѣде поставено така, че утре, ако евентуално биха се затворили границитѣ на България, да може съ наши материали да поддържаме електрооснабдяването въ страната.

Н. Ижаревъ (д. сг. Ц): И да не се затворятъ границитѣ, ние сами трѣбва да се затворимъ за вноса на тия материали.

Министъръ В. Димовъ: Г. г. народни представители! Тия нѣколко бележки имаме да направя по Дирекцията на благоустройството, която съ минималнитѣ ерѣдства, съ които разполага, както въ миналото, така и сега ще продължи строителството въ страната. Не можемъ и не бива да очакваме много отъ нея, затова защото наличнитѣ ерѣдства, съ които разполагаме, сѣм недостатъчни. Но важното е да се продължи стѣпка по стѣпка, бавно, но сигурно, движението напредъ. А още по-важното е да се поддържатъ сега съществуващитѣ пѣтища, пѣтната мрежа, за да не отидатъ на халосъ милиардитѣ, изразходвани досега за тия пѣтища.

Г. г. народни представители! Ще ми позволите също да кажа нѣколко думи и за Дирекцията на трудовата повинность. Нѣма да се спирамъ на голѣмата роля, която този институтъ е изигралъ въ нашето стопанство. Днесъ Дирекцията на трудовата повинность, трудовиятъ институтъ нѣма вече врагове въ България.

Г. Говедаровъ (д. сг): Има само приятели.

Министъръ В. Димовъ: Ако преди време, презъ време на неговото създаване, поради много и много съображения, а най-вече, бихъ казалъ, поради чисто партизански съображения, тоя институтъ бѣ отричанъ, днесъ той се одобрява отъ всички. И азъ, нежелайки да разгорещавамъ страститѣ, нѣма да се спра подробно, макаръ че за това имамъ възможность, да цитирамъ отъ единъ отъ оратори, говорили тукъ навремето по закона за трудовата повинность, за да потвърдя мисълта, изказана тукъ преди малко, да потвърдя това, което често пъти у насъ съ болка констатираме: че ние, българитѣ, сме проявявали своето партизанско озлобление дето трѣбва и дето не трѣбва. Всѣкога, когато се е започвало известно начинание, макаръ и добро, макаръ и полезно, все рѣководими отъ дребна партизанска злоба, ние сме се явявали противъ него и сме се опитвали да го унищожимъ.

В. Савовъ (нац. л): Това е вѣрно.

Министъръ В. Димовъ: Дневницитѣ за разискванията по внесеня тогава отъ Александъръ Стамболийски законпроектъ за трудовата повинность сведочатъ, че срещу тоя законъ е била предприета една кампания съвършено неоправдана, бихъ казалъ, клеветническа.

Д. Ачковъ (нез): Даже и отъ сегашнитѣ ви оратори.

Министъръ В. Димовъ: Така, напр., тогава се е казало, че тоя законъ е едно ретроградно начинание, че той ще създаде единъ антикултуренъ институтъ и т. н. Нѣкои отъ ораторитѣ сѣм отишли толкова далечъ, че сѣм казали, че тия трудоваци, макаръ 50 или 60 хиляди души, нѣма да могатъ да направятъ и 5 километра пѣтъ, и че тоя институтъ ще бѣде само тежестъ за държавата.

Но, казвамъ, на тоя въпросъ не искамъ да се спирамъ, затова защото достатъчно говори сивата фигура на българския трудовакъ, приведенъ надъ пѣтищата, надъ мостоветѣ, надъ рѣкитѣ, пробивайки канаритѣ, скалитѣ, коригирайки рѣкитѣ и поправяйки пѣтищата навѣзраждаща се България. Тоя трудовакъ можъ да направи дигата при Гигенъ отъ 28 километра — едно епохално дѣло, което човѣкъ трѣбва да види, за да почувствува една гордость, едно национално самочувствие. Трѣбва човѣкъ да види дигата при Вардимъ, дигата при Бещий, широката Карабоазка низина, освободена отъ наводнение благодарение на трудовака; трѣбва да види също така Страджанското благо и голѣмитѣ постижения тамъ на трудовашкия трудъ; трѣбва да види също тъй и това, което сега се

прави — пътът Крчимъ—Дювленъ, който ще бжде едно отъ най-епохалнитъ дѣла на нашето строителство, дето се прави единъ път повече отъ 60 километра презъ най-опасни и стрѣмни мѣста; пътътъ, който се прави презъ Самоковъ—Бѣлица надолу, който ще бжде единъ отъ най-красивитъ алпийски пътища на Балканския полуостровъ, а също така много важния, извънредно важния пътъ Троянъ—Кърнаре, съ който пробиваме Стара-планина. Съ всички тѣзи паметници трудовакътъ победи недовѣрието, победи нашия вроденъ скептицизмъ и, ако щете, българската партизанщина и днесъ трудовакътъ и трудовото дѣло въ страната нѣматъ врагове. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Г. г. народни представители! Когато се говори за трудовата повинность, интересно е да се знаятъ мотивитъ, които сж подбудили хората, които сж я създали. Не е вѣрно твърдението, не бихъ казалъ на врагове вътрѣ въ страната на тогавашното управление, но на известни срѣди вънъ отъ България, че трудовата повинность е военна организация и че тя едва ли не е целиа възстановяването на наборната армия въ България. Както тогава, при създаването на трудовата повинность, се е твърдѣло, така и сега, следъ 12-годишенъ неинъ животъ и следъ 12-годишно строителство и творчество, ние можемъ да кажемъ, че трудовата повинность бѣ и си остава само единъ трудовъ, строителенъ институтъ, безъ никакви военни тенденции. Две сж основнитъ задачи на трудовата повинность. При разстроено то народно стопанство, при липсата на срѣдства за строителство, при нуждата отъ развитие на нашето производство, при нуждата отъ пътища, отъ мостове, отъ благоустройство и пр. и при липсата на срѣдства, тогава управляващитъ и, най-главно, тогавашниятъ министъръ-председател на България Александъръ Стамболийски; съ помощта, безспорно, на техници и компетентни хора, сж намѣрили, че е абсолютно необходимо да се организиратъ енергията и усилията на подрастващитъ поколения, които сж трудъ и въ трудъ да могатъ да продължатъ строителството и да изпълнятъ своя дългъ предъ народъ и предъ държава. Следователно, първата и основна задача на трудовата повинность е поддигане, подпомагане строителството на страната. Втората задача на трудовата повинность е била и е да може да възпита подрастващитъ български поколения въ духа на дисциплина, на трудолюбие и преданостъ къмъ общото дѣло. Ние трѣбва да признаемъ, че имаме единъ основенъ недѣлгъ като народъ; това е, че не сме тачили никога общото благо, общата собственост, ако щете. У насъ много малко е развито това чувство — да тачимъ общественото. Трудовата повинность е единъ огроменъ възпитателенъ институтъ въ това отношение. Трудовакътъ, който прави пътищата, който прави чешмитъ, който прави мостоветъ, свиква да гледа на тѣхъ като на свои собствени дѣла и утрешния день гой ще ги пазя, както би пазилъ собствената си къща, собствения си имотъ. Тази е втората огромна, голѣма възпитателна задача на трудовата повинность, която, трѣбва да признаемъ, тя блестяще изпълнява. Благодарение на умѣлото ѝ ръководство, благодарение на това, че начело на трудовата повинность застанаха запасни български офицери, възпитани въ духъ на дисциплина; благодарение на това, че тамъ застанаха инженери, които също така сж възпитани въ духъ на дисциплина, необходими при техническото строителство, трудовата повинность днесъ стои на една голѣма висота, за което трѣбва да се радватъ всички българи.

Та казвамъ, интересно е да се знаятъ какви сж били мотивитъ на оня, който е внесълъ навремето законопроекта за трудовата повинность, за да се види, че днесъ, следъ 12 години, ние не можемъ да прибавимъ една йота къмъ тѣхъ. Въ мотивитъ къмъ законопроекта се казва: (Чете) „Г. г. народни представители! Парижката конференция наложи на България миръ чрезъ единъ договоръ, колкото несправедливъ въ политическо, толкова непоносимъ въ стопанско и икономическо отношение. Това положение, обаче, не бива да ни отчайва. Помирявайки се съ съдбата си, ние трѣбва бързо да се приспособимъ къмъ новитъ условия. Решени да скъсваме единъ път за винаги съ мизалото, решени да напустнемъ пътя на безумиетъ и катастрофални военни лудории, ние трѣбва твърдо и безъ колебание да тргнемъ въ противоположна посока: въ пътя на мирното културно и стопанско развитие. Защото само по тоя новъ пътъ ние ще можемъ не само да излѣземъ изъ ужасното тежко положение, въ което ни постави Парижката конференция, но ще можемъ отново да спечелимъ онова, което изгубихме чрезъ войнитъ.

„Безспорно е, че българскиятъ народъ е трезвенъ и трудолюбивъ, но макаръ и лжчитъ на просвѣтата да сж

го озарили, той още не е успѣлъ да внесе нуждния прогресъ въ своя стопански животъ. Необходимъ е единъ организиранъ подемъ, който не само да създаде по-голѣма стопанска култура въ нашия народъ, но и да тласне нашето производство още по-напредъ. Законопроектътъ за задължителния общественъ трудъ, нареченъ законопроектъ за трудовата повинность, който тукъ приложенъ ви поднасямъ, смѣя да вѣрвамъ, твърде много ще допринесе въ това отношение.

„Законопроектътъ за трудовата повинность, както ще видите отъ неговото прочитане, преследва следнитъ цели: 1) да запази и оползотвори единъ данѣкъ, какъвто е военната тежба, съ който българскиятъ народъ е свикналъ; 2) да разшири образованието и подготовката за практически животъ у младежта; 3) да подложи последната на едно интензивно и методично школуване; 4) да организира и повдигне производството на държавнитъ и обществени имоти; 5) да социализира извора на богатствата, човѣшкиятъ трудъ, въ периода на неговата най-голѣма, но никакъ разпилѣна сила; 6) да култивира социалното чувство у българина и да му влѣхне любовъ къмъ държавнитъ и обществени богатства; 7) да допринесе за стопанския прогресъ изобихъ на България и 8) да спомогне за извеждането на последната изъ страшнитъ материални разрушения, въ които я постави войната“. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) И по-нататкъ мотивитъ завършватъ така: (Чете) „Едвамъ следъ такава една щателна обработка азъ ви го поднасямъ. Вънъ отъ това, съобщавамъ ви, че е направено всичко потрѣбно за неговото приложение, когато той стане законъ. София, февруарий 1920 г. Министъръ-председател, министъръ на войната и управляващъ Министерството на общественитъ сгради, пътищата и благоустройството: Ал. Стамболийски“. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Г. г. народни представители! Виждате, още преди 12 години, тогава, когато тоя законъ имаше врагове, какъ обществено, държавнически правилно сж поставени задѣлитъ и целитъ му. Въ тия мотиви лежи голѣмата мисълъ да се използватъ подрастващитъ поколения за творчество и строителство. Да не се оставятъ, както единъ отъ ораторитъ каза, да скитатъ по кръчми и кафенета, а да минатъ презъ една възпитателна школа на дисциплина и на родолюбие, да се използва трудътъ имъ за обществено и държавно строителство въ страната. И днесъ, 12 години следъ това, когато вече имаме паметници като Страджанското блато, като дигитъ при Гигенъ, Вардимъ, Бешлий, като пътищата Крчимъ—Дювленъ, Самоковъ—Бѣлица и Троянъ—Кърнаре, тѣзи блестящи паметници на трудовата повинность, виждаме колко сж били прави авторитъ на законопроекта.

Г. г. народни представители! Въ течение на тѣзи 12 години сж минали 270.000 младежи презъ школата на трудовата повинность и сж дали за България и за българската държава следнитъ резултати: построили сж 3.346 км. землени работи за пътища, построили сж и сж настлали 1.539 км. пътища, направили сж 452 моста, 1.183 водостоци, 50.700 м. подпорни стени, 55 чешми, 4.180 м. водопроводи, 17.923 м. корекции на рѣки, 2.000 м. трамвайни линии; здания, павета и т. н. Въ тая работа тѣ сж вложили 9.324.240 надници и сж дали на държавата работа, оценена за 773.332.300 л. Също така построили сж 562 км. землени работи по желѣзницитъ, 109 км. готови желѣзници, построили сж и разширили нѣкои желѣзнопътни линии и пр. Общо по желѣзницитъ сж вложени 3.380.289 надници за 202.175.619 л. Идвамъ до държавнитъ земеделски стопанства и заводи, за които говорѣ единъ отъ ораторитъ. И въ това отношение трудовата повинность продължава да работи. Всѣка година ние сме отлѣляли по 450 трудоваци и сме ги давали на стопанствата не за ратаи, а да могатъ тамъ младежитъ да се научатъ на модерно земледѣлие, да обработватъ по-добре земята, и утре, като се върнатъ въ своитъ стопанства, да бждатъ полезни на своитъ бащи и имоти. За конезаводитъ избираме обикновено трудоваци, които въ стопанствата си иматъ добри и се занимаватъ съ отглеждането на коне. За другитъ земеделски стопанства избираме младежи въ зависимостъ отъ това кой отъ какви райони изхожда и какви наклонности има. Въ тия стопанства трудовацитъ сж вложили 931.908 надници, които представляватъ въ пари 60.717.273 л. Въ други държавни стопанства също така сж дали резултатъ за 151.848.160 л. Къмъ тѣхъ спалатъ: тухларната фабрика, шивашката работилница, общарската фабрика, трудовото горско стопанство „Тича“ и пр. и пр.

Накрая за тия 12 години се получаватъ следниятъ резултатъ. Трудовацитъ сж вложили 23.032.404 надници и сж дали резултатъ за държавата въ пари 1.924.057.814 л. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Значи, трудовата повинность въ България само за 12 години, съ скромнитъ срѣд-

ства, с която е разполагала, с усилията, труда и енергията на българската младеж, под ръководството, безспорно, на вещи лица, е дала резултати за българската държава на стойност близо 2 милиарда лева.

Т. Торбовъ (л): Каква надница е смятана, г. министре?

Министъръ В. Димовъ: Много малка.

Г. Т. Даванолов (д. ст): Не е важна надницата.

Министъръ В. Димовъ: Следователно, г. г. народни представители, като се има предъ видъ това, естествено е, право би било, справедливо е — това, което ние всички констатираме — трудовата повинност въ своята дейност и въ своето съществуване врагове да нѣма. За въ бъдеще трудовата повинност ще продължава въ това направление. И при осъждания сѣдства, с които сега разполага българската държава, азъ не зная въ какво състояние би било българското строителство, най-важно строителството на жилищата, ако нѣмаше трудовата повинност, особено тази година, когато трѣбваше да се намали бюджетътъ. Тукъ азъ трѣбва веднага да отбележа, че бюджетътъ на трудовата повинност фактически не е намаленъ. Наистина той се намалява съ 2.800.000 л., но това се постига съ намаление на заплатитъ и удържитъ, които се правятъ. Напротивъ, както виждате, § 6, вещественитъ разходи за храна на трудовацитъ, ние го увеличаваме съ единъ милионъ лева. Също така увеличаваме и всички ония параграфи за вещевени разходи, необходими, за да ни дадатъ възможност да увеличимъ броя на трудовацитъ. И ние тази година, при тази осъждаща увеличаваме броя на трудовацитъ съ 4.540 — отъ 20.000, колкото бѣха миналата година, сега ги правимъ 24.540.

Единъ отъ ораторитъ запита: какъ ще бждатъ издржани тия 4.540 нови трудоваца? Има ли министерството грижата за това и взело ли е мѣрkitъ за тѣхното издржане? Трѣбва да успокоя народното представителство, че българскиятъ трудовакъ нѣма да остане ненахраненъ и необлѣченъ. Независимо отъ това, че ние увеличаваме кредита за храна по § 6 съ единъ милионъ лева; независимо отъ това, че хранителнитъ продукти сѣ поевтинѣли, ние увеличихме, така да се каже, този параграфъ и съ още една икономия, направена отъ друго мѣсто. Досега отъ порционни пари се ползуваха не само трудовацитъ и трудовитъ началници, които непосредствено работятъ съ тѣхъ, но още и всички други служаци — архивари, деловодители и пр. и пр. Това изяждаше отъ параграфа за храна на трудовацитъ 2.500.000 л. годишно. Сега ние вънасяме известно промѣнение, въ смисълъ, че всички тия служаци, архивари и др., се лишаватъ отъ порционни пари. По такъвъ начинъ ние увеличаваме сѣдствата за издржката на трудовацитъ съ 2.500.000 л. и параграфътъ се явява достатъченъ за издржка на трудовацитъ.

Също така стои и въпросътъ за облѣклото. Знаятъ господата, които се интересуватъ отъ трудовата повинност, че тѣ имаше извънбюджетни предприятия и благодарение на тия извънбюджетни предприятия персональтъ отъ трудовата повинност се облѣчае. Ако бѣше останалъ персональтъ отъ трудовата повинност да се облѣча отъ тия 10 милиона, които ние даваме, това е абсолютно недостатъчно. Благодарение на това, че трудовата повинност имаше още малко да взема отъ тия извънбюджетни предприятия, ние и тази година ще можемъ да набавимъ въ достатъчно количество облѣкло на трудовацитъ.

Също така ще трѣбва да подчертая, че не сж вѣрни ония, проникващи въ вестницитъ на крайнитъ, твърдения за недостатъчнитъ грижи, които се полагатъ за българския трудовакъ. Напротивъ, окаянъ е на българския трудовакъ е билъ винаги по-високъ отъ оклада на всички други държавни учреждения. Трудовакътъ винаги се е хранилъ по-добре отъ всички други, затова защото отъ трудовака винаги се е искало повече.

Трѣбва също така тукъ да подчертая, че трудовитъ началници — безспорно, изключения може би има минимални — общо взето сж се отличавали съ своитъ бащински грижи къмъ трудовацитъ, които имъ сж били повѣрвани. Вие виждате, че общественото мнение, което обикновено реагира при такива случаи, не е досега сезирано съ случаи на оплакване за лошо третиране на трудовацитъ. Никѣде не е имало случаи въ трудовашкитъ групи да има бунтове, недоволства и пр., въпреки тежкия физически трудъ, за който е призванъ българскиятъ трудовакъ. Досегашната дейност и досегашниятъ животъ на трудовата повинност показватъ, че въ нея винаги е имало дисциплина, редъ, че винаги между началници и трудоваца е имало добри и човѣшки отношения.

Тукъ е мѣстото също така да отхвърля ония прибързани обвинения, които г. Славейко Василевъ хвърля за живота на стопанството „Тича“. Трѣбва да подчертая, че стопанството „Тича“ презъ последната година е направило $\frac{1}{3}$ повече прогресъ по постигнати резултати въ сравнение съ онова, което е имало въ миналото. Тамъ не само че не е имало конфликти и фаворизации на партизани, но напротивъ, за началникъ на това голѣмо стопанство днесъ е поставенъ единъ запасенъ офицеръ, известенъ както съ своята почтеностъ, така също и съ своята вѣрна служба на народъ и държава. И дисциплината въ това стопанство сега, неговитъ порядки се намиратъ на такава висота, на каквато сж се намирали винаги.

Г. г. народни представители! Трудовата повинност за насъ е едно доказателство въ плюсъ за мъжеството на българския духъ и за силата на българския творчески гений. Защото въ единъ моментъ, когато мнозина следъ катастрофалната война чакаха разединение, размирици, самоунищожение, чакаха катастрофа, творческиятъ гений на българина и коравиятъ неговъ духъ можаха да създадатъ този институтъ, който бѣше една опора и който помогна, помага и днесъ за правилното развитие на строителството въ нашата страна. Трудовата повинност съ нейнитъ усилия и постижения ще бжде едно свидетелство за грядущитъ поколения, какви усилия е положилъ нашето поколение, което живѣе въ такива голѣми мъчности и въ такива страшни сътресения; едно свидетелство за това, че нашето поколение, въ тия тежки дни за народъ и държава, е изпълнило своя дългъ къмъ държавата и къмъ народа. (Ръкоплѣскания отъ мнозинството)

Г. г. народни представители! Освенъ редовната трудова повинност, имаме още една — временната трудова повинност. Ще ми позволите също така и за нея да кажа нѣколко думи.

Съгласно постановлението на чл. чл. 5 и 8 отъ закона за трудовата повинност, макаръ и въ не добре уяснени постановления, всички български граждани отъ 20 до 50 години се повикватъ на временна трудова повинност да работятъ за благоустройството на населенитъ мѣста. Временната трудова повинност, за разлика отъ редовната, е създадена изключително за благоустройството на населенитъ мѣста. Нѣма право държавата — и това е била много права мѣрка на законодателя — да използва временната трудова повинност за други цели, освенъ за благоустройството на населенитъ мѣста. Нѣма защо азъ да ви казвамъ — това вие добре го знаете — въ какво отчаяние, въ какво тежко положение се намиратъ населенитъ мѣста, особено селата, въ България. Какво представлява българското село днесъ? Купъ къщи, разхвърлени всрѣдъ калъ и мизерия; нѣма водопроводъ, нѣма улици, нѣма удобни жилища. Следователно, държавата имаше дълга, има го и сега, да се грижи за повдигане благоустройството на българското село и въобще на населенитъ мѣста, а оттамъ, естествено, и за повдигане материалната и духовна култура на цѣлия народъ. Защото днесъ ние сме свидетели на единъ опасенъ процесъ — на напушане селото отъ интелигенцията и централизирането ѝ въ града, на бѣгане на българската интелигенция отъ селото и натрупването ѝ въ града — единъ процесъ много опасенъ за спокойното развитие на народа. Това се дължи, безспорно, и на туй, че въ българското село липсватъ културни и социални условия, за да може да се задържи тази интелигенция въ селото и да можемъ ние да искаме отъ нея да вложи усилията и знанията си за материалния и културния възходъ на народа.

За да реализираме лозунга „назадъ къмъ селото“, да можемъ да върнемъ българската интелигенция къмъ селото за творчество и прогресъ, ние ще трѣбва да се погрижимъ, при възможноститъ, съ които разполага българската държава, да създадемъ тамъ условия културни и материални за единъ по-сносенъ човѣшки животъ. Въ това отношение временната трудова повинност може да изиграе една крупна роля.

Г. г. народни представители! Временната трудова повинност може да събере годишно 800 хиляди повинничари за благоустройството на населенитъ мѣста. Всѣка година на позива на временната трудова повинност се явяватъ 800 хиляди души, които, ако работятъ сѣдно по 6 дни — не 10 дни, както предвижда законътъ — ако имъ поставите една минимална надница отъ 40 или отъ 30 л., вие ще получите въ резултатъ 300 милиона лева годишно. Това е единъ голѣмъ националенъ капиталъ, ако, безспорно, може да се използва както трѣбва. Но, за съжаление, трѣбва да се констатира, че докато редовната трудова повинност се постави още отъ самото начало на здрави основи, бѣше добре организирана и, така добре организирана, даде блѣстящи резултати, временната трудова

дова повинност не можа да се организира добре и не даде почти никакви резултати. Въ първата година само, въ 1922 г., ние имаме отбелязани нѣкои резултати на стойност около 150—200 милиона лева. Това бѣше още въ периода на увлѣчението, но следъ това временната трудова повинност постепенно-постепенно заглѣхна, интересътъ къмъ нея отпада и резултатитѣ абсолютно намаляватъ. На какво се дължи това? — На това, че временната трудова повинност бѣше оставена да се организира отъ селскитѣ кметове. Селскитѣ кметѣ, който постоянно стои подъ тормоза на общинскитѣ съветници да го бламиратъ днесъ или утре, никога нѣма куражъ да повика всички повинничари и да ги накара да работятъ, защото, ако той ги повика и ги задължи да работятъ, въ утрешния день ще бѣде бламиранъ. И обикновено кметътъ на книга отбелязва, че всички сѣз работили, изпраца на трудовото бюро попълнената книга и ние се утешаваме, че е извършена работа, а въ сѣщностъ не е извършена никаква работа. За да провѣрите това, идете въ което щете българско село и попитайте кмета кѣде сѣз работили въ последнитѣ 8 години, кѣде сѣз пласирали труда на временнитѣ трудови повинничари, той нѣма да ви покаже никакви резултати.

Ето защо министерството сериозно се загрижи и се помъчи да реорганизира и постави на здрави начала този тъй важенъ за нашето стопанство и благоустройство институтъ. Въ това отношение ние действахме въ две посоки: първо, искахме, както ви казахъ, да внесемъ известна дисциплина въ този институтъ, да го поставимъ малко на началата на редовната трудова повинност, защото, отъ една страна, кметътъ винаги се бои да свика трудовоповинничаритѣ, отъ друга, на него му липсва и достатъчно много авторитетъ предъ неговитѣ сѣлскани, за да може да имъ се наложи. Ние изработихме единъ новъ правилникъ, който вече се прилага и, трѣбва да подчертая, резултатитѣ сѣз отлични. Споредъ този правилникъ, ние оставяме ръководството на временната трудова повинност на началстващитѣ лица отъ редовната трудова повинност. Осега нататъкъ въ селото вече нѣма кметътъ да се грижи за събирането на временнитѣ трудоваци. Въ селото пристига трудовиятъ началникъ, и, съ авторитета на своята фуражка началническа, той изисква списъка отъ кмета, преглежда го, установява неговата редовност и свиква всички временни трудовоповинничари на работа. Всички сѣлскани се явяватъ до единъ, и не само че се явяватъ, но се и надпреварватъ. Никой не смѣе да манкира — отъ досега полученитѣ резултати е видно това. Този трудовъ началникъ, освенъ че има възможността да свиква всички временни трудовоповинничари, но и неговото присѣствие внася по-голяма интензивностъ въ работата и резултатитѣ сѣз много добри, отлични. При, така да се каже, измѣняването, затвърдяването и урегулирането живота на този институтъ, ние се движехме и по една друга посока — да установимъ и внесемъ известенъ редъ въ обекта на работата на временнитѣ трудовоповинничари. Досега и тукъ сѣществуваше пълна анархия. Имаше кметове и общински съветници, които решаваха да направятъ най-напредъ улицата предъ къщата на кмета, а че въ селото има благо, което трѣбва да се отводни, или че трѣбва да се докара вода, за да не гине населението отъ тифусъ или други епидемии — за това никой не се грижи. Сега, съ новия правилникъ, ние установихме редъ, по който могатъ да се работятъ обектитѣ. Въ този правилникъ се установи, че ако въ селото има благо, най-напредъ ще трѣбва да се пресуши блатото; ако въ селото липсва и вода, да се направи следъ това всичко възможно да се водоснабди селото. И сега общинскитѣ съвети пакъ ще държатъ протоколи за необходимитѣ мѣроприятия, които ще трѣбва да се извършатъ, обаче трудовиятъ съветъ, тъй своя страна, има правото да поправи, да видоизмѣни, така да се каже, протокола на общинския съветъ. По този начинъ, съ тая нова организация, ние се надѣваме, че ще можемъ, отъ една страна, всичкитѣ тѣзи 800.000 временни трудовоповинничари винаги, когато условията за работа позволяватъ и законитѣ диктуватъ, да бѣждатъ на своето мѣсто, а, отъ друга страна, и трудътъ имъ да бѣде рационално използванъ. Тази нова организация на временната трудова повинност вече дава отлични резултати.

Това е, г. г. народни представители, което имамъ да кажа по бюджетопроектитѣ на дветѣ дирекции. Нашето министерство е едно, бихъ казалъ, творческо министерство, въ което нужда отъ много приказки нѣма, а трѣбва работа. Въ него нѣма мѣсто и за много философии, не могатъ и да се извъртватъ нито параграфитѣ, нито неговата работа. Задачитѣ му сѣз ясно, конкретно поставени и въпроситѣ се решаватъ само отъ едно: отъ сръдствата, въ които разполага министерството, и отъ организацията,

която то има за използването на тѣзи сръдства. Въ това отношение министерството ще се опита да изпълни своя дългъ. Но трѣбва да се подчертае — защото все има още известни хора, на които имъ се виждатъ много паритѣ, които се даватъ на Министерството на благоустройството — че всички ние трѣбва да се проникнемъ отъ съзнанието, че всѣки левъ, който харчи Министерството на благоустройството, става 2 лева, че всѣка стотинка се одесеторява и стократни сѣз ползитѣ отъ изразходването ѝ за българския народъ и за българското народно стопанство.

Ето защо азъ вѣрвамъ, че народното представителство, което има високото съзнание за голѣмата роля, която въ тоя тежъкъ моментъ има да играе Министерството на благоустройството — да продължи и поддържа строителството въ страната, като отъ една страна услужва на народното стопанство, а, отъ друга, намалява безработицата, създава възможностъ за работа, за проявление на строителитѣ въ страната — убеденъ съмъ, казвамъ, че като има всичко това предъ видъ, народното представителство ще гласува бюджетопроекта на Министерството на благоустройството. Макаръ и да сѣз малки исканитѣ отъ министерството кредити за строителство, за работа, азъ съмъ убеденъ, че съ тѣхъ то ще съумѣе да изпълни своя дългъ — да продължи строителството, и подпомага за стопанското и благоустройствено повдигане на страната. (Ръкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Захариевъ: Които приематъ заглавието на бюджетопроекта на Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете)
„Главна дирекция на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството“.

Глава I.

Личенъ съставъ“

Председателстващъ Н. Захариевъ: Които приематъ заглавието, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете § 1 — вж. прил. Т. I, № 75)

Въ объяснителната таблица къмъ този параграфъ комисията направи следнитѣ измѣнения.

На стр. 11, въ „Архитектурно отдѣление“ — 3 техници-строители ставатъ 2. Кредитътъ отъ 108.000 л. се намалява на 72.000 л.

На стр. 12, въ „Бюро за електрификация и електростопански контролъ“ — предвижда се 1 инженеръ съ месечна заплата 5.100 л., годишна заплата 61.200 л. и общъ кредитъ 61.200 л.

На стр. 18, въ „Петричко окръжно инженерство — въ гр. Горна Джумая, — а) пѣтища и мостове“: първо, прибавя се 1 домакинъ съ годишна заплата 25.200 л., а общъ кредитъ сѣщо 25.200 л.; второ, пикьоритѣ се намаляватъ отъ 6 на 5 и думитѣ „отъ които единиятъ е за длъжността „техникъ-строителъ“ се заличаватъ. Общиятъ кредитъ за пикьоритѣ се намалява отъ 151.200 л. на 126.000 л.

На стр. 29, въ „Панагюрско участъково инженерство“, длъжността „техникъ-строителъ“ се заличава, и пикьоритѣ се увеличаватъ отъ 3 на 4, като общиятъ кредитъ за заплатитѣ имъ се увеличава отъ 75.600 л. на 100.800 л.

На сѣщата страница, въ „Татарпазарджишко участъково инженерство“ пикьоритѣ се намаляватъ отъ 10 на 9, като кредитътъ за заплатитѣ имъ се намалява отъ 252.000 л. на 226.800 л.

На стр. 34 намалението, съгласно чл. чл. 5 и 6 отъ закона за бюджета за 1933/1934 финансова година, вмѣсто 858.350 л., става 847.550 л.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Които приематъ § 1, съ докладванитѣ измѣнения въ объяснителната таблица, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете)

„Глава II.

Веществени разходи“.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Които приематъ заглавието на глава втора, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете § 2 — вж. прил. Т. I, № 75)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Приема се.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете § 23 — вж. прил. Т. I, № 75)

Безъ измѣнение.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Искамъ думата.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Г. председателю! Вие предложихте и Народното събрание прие да се продължи заседанието отъ 8 ч. до 12 ч. То не се продължи, за да се слушатъ дебати — когато по разбиранията на народните представители сме свободни или да стоимъ, или да не стоимъ — а за да се гласува бюджетопроектътъ. За честта на Парламента, азъ моля такова гласуване сега да не става.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Г. Пждаревъ! Който поиска по известенъ параграфъ думата, азъ му я давамъ. Вие почукайте, поискайте думата по § 23, и азъ Ви я давамъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Искамъ да кажа, че при наличността само на 40 души народни представители не може да се гласува.

Нѣкой отъ мнозинството: Той (Сочи Н. Пждаревъ) не знае да брочи!

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Рашко Маджаровъ.

Р. Маджаровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Само за една минута ще спра вашето внимание по единъ въпросъ, който се повдигна завчера въ бюджетарната комисия. Азъ тамъ възбудихъ въпросъ, че не е добре въ България да се предвиждатъ кредити въ бюджетитъ на различните министерства за една материя, която трѣбва да бѣде събрана въ едно министерство. Касае се за помощитъ, които трѣбва да се даватъ за поддръжка на историческите здания, паметници и старини въ България. Тѣзи работи се нареждатъ въ Министерството на просвѣтата, тамъ имъ е мѣстото — респективно, въ Народния музей и въ Културното отдѣление при министерството. Тамъ трѣбва да се опредѣли преди всичко кои паметници трѣбва да се запазятъ и какъ трѣбва да се запазятъ.

Въ бюджетарната комисия стана въпросъ за камбанарията въ Свищовъ. Азъ трѣбваше веднага да направя справка въ Народния музей и получиохъ едно компетентно мнение, което потвърждава моето: че когато се отпуснатъ такива кредити, като тоя отъ 5.000.000 л., тѣ ще трѣбва да бѣдатъ разходвани по планъ, даденъ отъ респективното учреждение — въ случая Народниятъ музей. Примеръ — това, което стана въ родния градъ на г. Данаилова. Въ Народния музей има организирана специална служба за запазване старинитъ. И ако бѣше запитанъ Народниятъ музей, нѣмаше да стане тая голѣма грѣшка, която стана въ гр. Свищовъ — родниятъ градъ на г. Данаилова — съ камбанарията на старинната черква тамъ. Действително, черквата е трѣбвало да бѣде запазена, трѣбвало е, обаче, да бѣде поправена камбанарията. Но какво е станало? Поправката е дадена на предприемачъ и той строи нѣщо ново, което е приятно за око, но съ което, въ всѣки случай, е отнета историческата стойностъ на черквата — точно тѣй, както стана и съ Балдуиновата кула въ Търново.

Обикновено старинитъ се запазватъ такива, каквито сѣ. И затова азъ вземамъ думата, не за да направя предложение, а за да обърна вниманието на г. министра, че, когато ще се искатъ отъ него такива кредити, трѣбва да се не работи по тоя начинъ, както се работи досега, а да се иска мнението на Народния музей. Тамъ има своето компетентно лице, архитектъ, който ще оцени историческото значение на зданието, ще опредѣли отъ какъвъ кредитъ има нужда, и тамъ ще знаятъ начина, по който ще трѣбва да бѣде извършена поправката.

Каквато голѣма грѣшка се е допуснала съ поправката на черковната камбанария въ Свищовъ, още по-голѣма грѣшка е станала, както споменахъ, и при възстановяването на тѣй наречената Балдуинова кула въ Търново. Извинете, ама тя за околото не на единъ компетентенъ човѣкъ, а на единъ обикновенъ човѣкъ, е всичко друго, не на и стара кула отъ сръдните вѣкове.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Не прилича на кула.

Р. Маджаровъ (д. сг): Значи, ние харчимъ пари, за да създаваме надъ тия старини едно покривало, което само напомня каква е била старината, а често пѣти и противоречи; но, въ всѣки случай, реставрацията не правимъ.

Азъ съобщавамъ това само за да се вземе бележка, та тия работи въ бъдеще да не се повтарятъ, а кредититъ да се изразходватъ, но по планъ, който ще бѣде даденъ на Министерството на благоустройството отъ съответното компетентно учреждение, което си има всичките технически и научни органи по историята на древния миръ или на по-новия свѣтъ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Данаиловъ.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Г. г. народни представители! Бележката, която се прави отъ нашия другаръ г. Маджаровъ, е съвършено права. Вѣрно е, че при тия реставрации трѣбва компетентните лица отъ Народния музей, отъ Министерството на просвѣтата, да даватъ своето мнение, но фактическата работа се е извършвала всѣкога — и ще се извършва — отъ Министерството на благоустройството. Азъ не знамъ въ какво се изразява недоволството на г. Маджаровъ отъ поправката на църквата въ Свищовъ!

Р. Маджаровъ (д. сг): Мнението на Народния музей е, че това не е никаква реставрация, ...

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Моля!

Р. Маджаровъ (д. сг): ... а е унищожение на единъ паметникъ, който трѣбваше да се запази. Направено е нѣщо съвършено ново.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Не е така.

А. Буковъ (з): Оставете вашитъ спорове тукъ!

Д. Влаховъ (з): Това е пакъ нѣкоя стовористка работа.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Свищовската камбанария щѣше да падне. Майсторътъ, който я бѣше строилъ навремето по свой планъ, — азъ бѣхъ дете тогава, и зная какъ се строи, тя не е стара църква — бѣше предвидилъ въ плана си, камбанитъ да се държатъ на дървени стълбове. Дървеситъ стълбове изгниха. Тамъ има една историческа камбана, подарена отъ руския императоръ Александъръ II, когато е дохождалъ — извънредно тежка камбана — и тия дървени стълбове едвамъ я държаха. Архитектътъ отъ Министерството на благоустройството, заедно съ други архитекти, отидоха, прегледаха и намѣриха, че тамъ трѣбвало да стане такава и такава поправка — не познавамъ техническите въпроси и не мога да кажа какво е било точно — че трѣбвало дървената скелая, която поддържа камбанарията, да се смѣни съ желѣзна — каквато има и въ София камбанарията на „Александъръ Невски“ — че трѣбвало да се смѣнятъ всички дървени части на скелаята съ желѣзни. Не съмъ компетентенъ, но и азъ мисля, че така е трѣбвало да се постѣпи. И азъ лично молихъ г. министра, понеже това трѣбва да стане подъ надзора на архитекти, да изпрати началника на отдѣлението, г. архитектъ Парашкевановъ — единъ компетентенъ човѣкъ, който разбира отъ тия работи — да види и да напѣтствува тамъ. Така че не вѣрвамъ да е станала нѣкаква грѣшка. Въ Народния музей сѣ много, какъ да кажа, ревниви за онова, което става вънъ отъ тѣхъ.

Колкото се отнася до Балдуиновата кула — азъ, като министъръ, я реставрирахъ. Реставрира я Народниятъ музей. Г. Рашеновъ даде плана. Вие имате грѣшка, ако смѣтате, че трѣбваше да се направи оная Балдуинова кула, която е съществувала по-рано. Тя не бѣше Балдуинова кула, а барутхане, което турското правителство бѣше направило, за да пазятъ тамъ своето джепане. Тая кула, въ вида ѝ преди реставрирането, не бѣше Балдуиновата кула. Имаше една комисия отъ компетентни хора за изучаване на този въпросъ, въ която влизаха г. Рашеновъ, г. Филовъ, който казаха, че за образецъ при реставрацията трѣбва да се вземе една българска кула, и вземаха за образецъ кулата въ Червена-вода, Русенско, която е единствена запазена досега българска кула. Така се произнесе самъ г. Рашеновъ, така се произнесоха и всички специалисти — че това е единствената запазена досега стара българска кула.

Р. Маджаровъ (д. сг): Съвършено нова постройка.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Не е нищо ново. Реставрира се

единъ паметникъ по възможнитъ негови форми. Но това, което Вие помните като Балдуинова кула, то е турска форма, то е турска конструкция, то е барутхане, което турското правителство е построило, за да се пази тамъ барутъ. Така че, който Ви е казалъ това, е сгрѣшилъ, той не е специалистъ. Тая кула е построена точно по плана на архитектъ Рашеновъ. Въ комисията, която той бѣше събралъ, имаше най-компетентни хора. И въ туй отношение трѣбваше на мене да направите упрѣкъ днесъ, а не на г. министра, защото реставрацията на тая кула се прави въ мое време.

Азъ смѣтнахъ за нужно — извинете, г. министре — да отговоря, защото може би Вие не знаете, че тя е направена точно споредъ искането на архитектъ Рашеновъ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата г. министърътъ на общественитъ сгради, пѣтищата и благоустройството.

Министъръ В. Димовъ: Г. г. народни представители! Този споръ е свършено излишенъ, затуй, защото Министерството на благоустройството при възстановяване на старини никога не е действувало нито произволно, нито самоволно. Никога то самъ не е вземало инициатива, а е давало срѣдства, по инициатива на компетентнитъ органи и власти, за възстановяването на известни старини. То се е ползувало изключително отъ мнението на компетентнитъ хора. И не сж прави отъ Народния музей да се оплакватъ — ако се оплакватъ — затуй защото, винаги когато сж поисквали срѣдства, министерството ги е давало, ще ги дава и въ утрешния день.

Следователно, въ този случай азъ декларирамъ предъ г. г. народнитъ представители, че както досега, така и въ бъдеще, при възстановяването на старини въ страната министерството ще се ползува отъ мнението на компетентнитъ органи, както въ Министерството на просвѣтата, така и въ Народния музей.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ § 23 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете § 24 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ § 24 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете § 25 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ § 25 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете § 26 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ § 26 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете § 27 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ § 27 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете § 28 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ § 28 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете)

„Глава VII.

Разходи по благоустройството на населенитъ мѣста“.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ докладваното заглавие, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете § 29 — вж. прил. Т. I, № 75)
Въ текста, следъ думигъ „дѣло на частна“, комисията заличи думата „окръжна“.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ § 29 тѣй, както се докладва, заедно съ поправката, направена отъ комисията, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете § 30 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ § 30 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете § 31 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ § 31 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете § 32 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ § 32 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете § 33 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ § 33 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете § 34 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ § 34 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете § 35 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ § 35 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете § 36 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ § 36 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете)

„Глава VIII.

Разходи по изпитателната станция и държавнитъ инсталации“.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ докладваното заглавие, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете § 37 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ § 37 тѣй, както се докладва, моля да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете таблицата за дълговетъ отъ минали години — вж. прил. Т. I, № 75)

Председателстващъ Н. Захариевъ: Които приематъ прочетената таблица, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Г. Т. Данаиловъ (д. ст.): За студентския домъ не е предвидено нищо. Азъ питамъ г. министра: съгласенъ ли е да се предвиди нѣщо?

Министъръ В. Димовъ: Г. г. народни представители! Тукъ специално не можемъ да го предвидимъ, но азъ декларирахъ въ комисията, и тукъ декларирамъ, че дълото на студентитъ, както е скъпо на г. Данаиловъ, така е скъпо и на мене, и, каквото мога, ще отдѣля, за да подпомогнемъ изграждането на тѣхния домъ. (Ржкоплѣската отъ мнозинството)

Р. Василевъ (д. ст.): Най-малко — да се направятъ прозорцитъ на зданието.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Ще се докладва бюджетопроектътъ на Главната дирекция на трудовата повинност. Има думата докладчикътъ.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете)

„БЮДЖЕТЪ“

за разходитъ по Министерството на общественитъ сгради, пазитщата и благоустройството — Главна дирекция на трудовата повинност — за 1933/1934 финансово година“

Председателстващъ Н. Захариевъ: Приема се.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете)

„Глава I. Заплати“.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Приема се.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете § 1 — вж. прил. Т. I, № 75)

И. Василевъ (з): Г. г. народни представители! Следъ подробнитъ обяснения, които г. министърътъ ни даде за трудовата повинност, имайки предъ видъ особеното мѣсто и значение на този институтъ, азъ предлагамъ да се приеме изцѣло и съ акламация бюджетопроектътъ на Главната дирекция на трудовата повинност. (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитъ)

Р. Маджаровъ (д. ст.): Да се докладватъ измѣненята.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представител г. Никола Пждаревъ.

А. Капитановъ (з): Г. Пждаревъ е противъ акламацията.

Н. Пждаревъ (д. ст. Ц): Г. г. народни представители! Тѣй както ние вървимъ, не знай дали ще отговоримъ на онази голѣма задача, която имаме тукъ — да изпълняваме едно повеление на конституцията. Ако имаше нѣкои особени съображения — разбираме ги всички — за да минемъ така мълкомъ, при едно изрично постановление на конституцията, и да гласуваме единъ бюджетъ съ акламация, недейте да смѣтате, че това вече ще можемъ да го въведемъ като практика при гласуване на бюджетитъ. Гласуването параграфъ по параграфъ е едно наше задължение, г. г. народни представители!

Председателстващъ Н. Захариевъ: Г. Пждаревъ! Ще гласуваме.

Н. Пждаревъ (д. ст. Ц): Кое ще гласувате?

Председателстващъ Н. Захариевъ: Параграфъ по параграфъ.

Д. Влаховъ (з): Да се гласува предложението на г. Иванъ Василевъ.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Оспорва се.

Н. Пждаревъ (д. ст. Ц): Щомъ ще разглеждате и гласувате бюджетопроекта параграфъ по параграфъ, тогава искамъ думата по § 1.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Вие сте противъ предложението за приемане съ акламация.

Н. Пждаревъ (д. ст. Ц): Азъ смѣтамъ, че бюджетопроектътъ не може да се приеме така.

Е. Шидерски (з): Отъ „народното движение“ е останалъ само единъ депутатъ, и той е противъ.

Председателстващъ Н. Захариевъ: За да се гласува бюджетопроектътъ съ акламация, трѣбва да има общо съгласие на Парламента. Понеже го нѣма, ще гласуваме параграфъ по параграфъ.

Г. Мариновъ (з): Г. Пждаревъ! Вие нали бѣхте въ бюджетарната комисия и си казахте мнението тамъ?

Министъръ В. Димовъ: Ще се гласува параграфъ по параграфъ.

Н. Пждаревъ (д. ст. Ц): Можете да го гласувате, но ще ми позволите да кажа нѣколко думи по § 1.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представител г. Никола Пждаревъ, по § 1.

Н. Пждаревъ (д. ст. Ц): Г. г. народни представители! Отъ таблицата, която е приложена къмъ § 1, се вижда, че окръжнитъ трудови бюра се намаляватъ отъ 10 на 8. Съкращаватъ се две окръжни трудови бюра. Безспорно, при нужда могатъ да се направятъ съкращения, обаче не разбирамъ да се правятъ такива съкращения въ организациитъ на службитъ.

Г. Мариновъ (з): Вие искате трудовото бюро въ Видинъ да остане, защото правите локална политика.

Министъръ В. Димовъ: Моля Ви се! Оставете г. Пждаревъ да се изкаже!

Н. Пждаревъ (д. ст. Ц): Закриването на бюрото е дълго на г. министра, подъ негова отговорност, но азъ съмъ длъженъ да спра вниманието му върху следното.

Въ Видинъ се носи мѣлвата, че градътъ Видинъ е занемаренъ, че градътъ Видинъ се изоставя. Азъ моля не само г. министра на благоустройството, но изобщо правителството да обърне внимание на тази мѣлва, на този слухъ: тя не бива да се носи въ Видинъ. Не е нужно да ви казвамъ защо, г. г. народни представители!

Видинъ води и сега и въ минало време борба, която на всички васъ е позната. Ако въ 1885 г. Видинъ можа да запази себе си и да се запази за България, това се дължи на високия духъ. Този духъ и въ 1912 г. запази Видинъ за България.

Нека управлението не дава основание на гражданството да смѣта, че градътъ е изоставенъ отъ него. Ще намѣрите начинъ, г. министри, да направите това намаление другде. Въ Видинъ трудовитъ организации могатъ да извършатъ много нѣщо, не само съ дигата, която сега ще се продължи и която трѣбва скоро да се завърши, за да се избѣгнатъ пакоститъ, които могатъ да произлѣзатъ отъ забавянето на постройката — но тамъ има всичката възможностъ да се подложатъ дветъ части на равнината на хубаво оросяване съ много малко сръдства, като се използва водата на рѣката Видболъ, която минава къмъ източната страна на околията. Трѣбва да се направи всичко възможно, за да се запази онова, което държавата е вложила, съ целъ да помогне на Видинъ, но което сега не личи, че е вложено отъ държавата, защото като-че-ли всичката грижа на тѣзи, които завеждатъ техническитъ служби у насъ, е била да се построи желѣзница, да се построи пристанище и сега да не искатъ да знаятъ, че тая желѣзница, че това пристанище стои тамъ като-че-ли безъ нужда. Налага се да направите възможното, щото и пристанището да заработи, и желѣзницата да има трафикъ.

Колкото се отнася до пристанището, отъ 5—6 години азъ се мъча да убедя Дирекцията на желѣзницитъ, че единъ винчъ, поставенъ тамъ, ще му даде работа; всѣкога съ обещаваха, но, не зная защо, не съ го направили. Това не е локална политика, г. г. народни представители, а държавна нужда е да се направи това въ този край.

*) За текста на бюджетопроекта — вж. прил. Т. I, № 75.

Колкото пък за линията, какво прѣчи на Дирекцията на желѣзницитѣ да въведе тарифи, които да създадат оживление въ този богат край, за да може той да плазира продуктитѣ си въ пазарища като София и други?

Г. г. народни представители! Видинският край е много гъсто населен — г. министърът на благоустройството е имал възможност да се убеди въ това — край, който се мъчи съ интензивно производство да може да се прехранва. Държавата съ малко нѣщо може да му даде съдействие, за да получават продуктитѣ на този край добри цени.

Азъ съмъ принуденъ да привлѣка вниманието на г. министра на благоустройството, като представител на правителството, върху това, че когато се правятъ въ Видинъ нѣща, които, право или криво, не е важно — даватъ основание да се носи тази мѣлва, за която казахъ отначалото, правителството е длъжно по другъ начинъ да я премахва.

А. г. г. народни представители, въ Видинско се носи и друга мѣлва, която убива духа на българщината — мѣлвата, че Видинъ ще бѣде много по-добре, ако има другъ хинтерландъ. Нека, г. г. народни представители, този край разбере, че съ сегашния си хинтерландъ Видинъ ще бѣде много по-добре, отколкото при всѣкакъвъ другъ, за какъто нѣкои се мъчатъ да му втъплатъ помисълъ, че би билъ благодатъ за него. Казвамъ това, за да го разберете всички, но да не се претѣлкува вънъ отъ тѣзи стени. Надѣвамъ се, че г. министърътъ ще ме разбере добре.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представител г. Димитъръ Джанкардашлийски.

Д. Джанкардашлийски (нац. л.): Г. г. народни представители! Нѣмамъ нищо противъ предложението да гласуваме бюджета на Дирекцията за трудовата повинност съ аklамация, но вземамъ думата, за да направя една бележка по неправдата, която се върши при разпредѣлението на трудовацитѣ.

И. Василевъ (з): Ще отидете утре въ кабинета на г. министра и тамъ ще му разправите това. Тукъ не е време да се говори сега за разпредѣлението на трудовацитѣ.

Д. Джанкардашлийски (нац. л.): Досега, когато се даваха трудоваци, всѣка година, макаръ и за постройка на едно шосе, което трѣбва да свърже два окръжни града, каквито сѫ Бургасъ и Варна, имаше поставена поне по една група мѣстни трудоваци на работа, а тая година това се премахва. Не зная какви сѫ причинитѣ, но тукъ е удобниятъ случай да помоля г. министра да коригира тая грѣшка. Защото хората отъ нашата околия казватъ: „Не щемъ други да ни работятъ, искаме нашитѣ синове да работятъ тукъ“.

Г. Мариневъ (з): Всѣка околия иска това.

Д. Джанкардашлийски (нац. л.): Като правя тая бележка, моля г. министра да коригира неправдата, която е направена.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството.

Министъръ В. Димовъ: Г. г. народни представители! По бележката, направена отъ г. Пѣдаревъ, има да кажа, че никой отъ правителството, па, вървамъ, и никой отъ народнитѣ представители не може да допусне, че може въобще да се провежда една политика на изоставяне на който и да било край отъ България, а най-вече Видинския. Напротивъ, има доказателства, отъ които се виждатъ голѣмитѣ грижи, които държавата полага за този край.

Съ реформата, която Министерството на благоустройството, респективно Дирекцията на трудовата повинност, направи — преустройството на бюрата — съвсемъ не сме имали за целъ изоставянето, пренебрегването на Видинъ. Преди всичко въ Видинъ бюрото не е закрито.

Ние правимъ следната реформа. Досега имаше 10 бюра; но работата на трудовацитѣ, дисциплината, ако щете, целесъобразността, повикването на трудовацитѣ — всичко това диктуваше да намалимъ броя на трудовитѣ бюра отъ 10 на 8 за по-голѣма експедитивностъ и за по-голѣмо удобство въ самата работа. Заради това ние наредихме бюрата, вмѣсто 10, както досега, да бѣдатъ 8, като заедно съ това открихме и две задруги — едната въ Видинъ; другата въ Русе — които си иматъ самостоятелни началници, съ цѣлия персоналъ, който и досега е съществувалъ, съ тая разлика само, че ония служби, които

бѣха излишни, при сливането на бюрата се закриватъ; а началникътъ на задругата, заедно съ необходимия персоналъ по завеждане на бюрото, си остава въ Видинъ. Фактътъ, че всички трудоваци днесъ за Видинския окръгъ се събиратъ въ Видинъ, а не отиватъ въ Плъвенъ и отъ тамъ да бѣдатъ разпредѣлени за Видинъ, показва, че въ Видинъ си има бюро, само че нѣма началникъ на бюро, както досега. Началникътъ на бюрото, за по-голѣмо удобство, ще бѣде началникъ за тритѣ окръга: Плъвенски, Врачански и Видински. Абсолютно въ нищо нѣма да пострада населението тамъ, затова защото самитѣ трудоваци и началницитѣ имъ живѣятъ и зимно и лѣтнo време въ Видинъ — както е било и досега.

Така че г. Пѣдаревъ може да бѣде спокоенъ, а заедно съ него и видинското гражданство, защото Министерството на благоустройството въ това отношение има присърдце интереситѣ на Видинъ. Фактътъ, че ние тая година отдѣлихме частъ отъ трудовацитѣ — нѣщо, което досега не е правено — и ги даваме да работятъ на дигата, показва тази наша грижа. Вмѣсто да чакаме Министерството на земледѣлието да ни даде пари и тогава да даваме трудоваци, ние се съгласихме да отдѣлимъ частъ отъ трудовацитѣ си, издържани отъ нашия бюджетъ, за да помогнемъ за довършването на дигата тая година.

Тукъ трѣбва да подчертая заедно съ това, че ние сме приготвили и планъ за защитата на Видинъ, за повдигане шосето край рѣката Видболъ, а също така и за коригиране на малкитѣ рѣкички, които правятъ голѣми пакости въ Видинската равнина. Азъ познавамъ добре Видинския край, зная болкитѣ на хората, имамъ ги присърдце и затуй министерството ще направи всичко зависящо отъ него, за да се помогне на този заслужилъ — и азъ съмъ съгласенъ напълно съ Васъ, г. Пѣдаревъ — край на държавата и народа.

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): И той ще знае да Ви благодари.

Министъръ В. Димовъ: Ще отговоря съ нѣколко думи и на г. Джанкардашлийски.

Не че нѣкой е желалъ да лиши Анхилска околия отъ трудоваци, но шосето, за което става въпросъ, нѣма нужда отъ трудоваци. Шосето, за което става въпросъ, има нужда отъ пари и отъ предприятие за довършването му. Трудовацитѣ сѫ необходими тамъ, където ще трѣбва да се правятъ землени работи. Тамъ вече ние нѣмаме нужда отъ работници за землени работи, а имаме нужда отъ срдѣства за доставяне на камъни, за чуване на камънитѣ, за настилане на камънитѣ — въобще за довършване на останалата работа. Ние сме предвидили 800 хиляди лева въ нашия планъ, за да довършимъ пѣтя. Не само това, но и сме предвидили да направимъ нѣколко разклонения по този голѣмъ пѣтъ — сега не си ги спомнямъ точно — както и направата на два моста и завършването на всички общински пѣтища.

Така че, г. Джанкардашлийски, и Вие можете да бѣдете напълно спокоенъ, че министерството въ своитѣ грижи не е забравило и Анхилска околия. (Рѣкоплетскания отъ мнозинството)

Докладчикъ И. Велчевъ (з): Г. г. народни представители! Въ обяснителната таблица къмъ § 1, който ви прочетохъ, бюджетарната комисия направи следнитѣ измѣнения:

На стр. 14, въ точка 3, буква а, вмѣсто 600 л., става 800 л., а вмѣсто 14.400 л., става 19.200 л.; въ буква б, вмѣсто 300 л., става 350 л., а вмѣсто 1.800 л., става 2.100 л.; въ буква г, вмѣсто 150 л., става 200 л., а вмѣсто 67.500 л., става 90.000 л.; въ буква д, вмѣсто 100 л., става 120 л., а вмѣсто 60.000 л., става 72.000 л.

Общо кредитътъ по точка трета, вмѣсто 181.200 л., става 220.800 л. Кредитътъ отъ 855.350 л. става 894.950 л.; всичко за безотчетни пѣтни и дневни пари, вмѣсто 945.350 л., става 984.950 л.; а всичко по § 1, вмѣсто 42.390.000 л., става 42.429.600 л.

Като се спаднатъ отъ тѣхъ намаленията по чл. 5, 6 и 7 отъ закона за бюджета на държавата за 1933/1934 г., оставатъ 40.179.600 л.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Приема се.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете)

„Глава II.

Веществени разходи.“

Председателстващъ Н. Захариевъ: Приема се.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете § 2 — вж. прил. Т. I, № 75)
Безъ измѣнение.

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Приема се.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете § 28 — вж. прил. Т. I, № 75)
Безъ измѣнение.

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Приема се.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете § 29 — вж. прил. Т. I, № 75)
Безъ измѣнение.

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Приема се.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): Всичко вешествени разходи се намаляватъ отъ 98.476.800 л. на 98.437.200 л.

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Приема се.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете забележка I къмъ § 29 — вж. прил. Т. I, № 75)
Въ края на алинея първа се прибавятъ думитъ „По наредба, изработена отъ Министерството на благоустройството“.

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Приема се.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете забележка II къмъ § 29 — вж. прил. Т. I, № 75)

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Приема се.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете забележка III къмъ § 29 — вж. прил. Т. I, № 75)

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Приема се.

Докладчикъ И. Велчевъ (з): (Чете забележка IV къмъ § 29 — вж. прил. Т. I, № 75)

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Приема се.
Бюджета на Главната дирекция на трудовата повинностъ е приетъ. (Ръкоплѣскания отъ мнозинството)
Има думата г. министърътъ на благоустройството.

Министъръ В. Димовъ: Предлагамъ да се преустанови заседанието и да се приеме за утрешното заседание следниятъ дневенъ редъ:

1. Второ четене бюджетопроектитъ на:
 - а) Министерството на външнитъ работи;
 - б) Министерството на правосъдието;
 - в) Министерството на търговията;
 - г) Министерството на финанситъ;
 - д) Министерството на вътрешнитъ работи—Администрация и полиция;
 - е) Главна дирекция на народното здраве;
 - ж) Главна дирекция на пошитъ, телеграфитъ и пр;
 - з) Министерството на земледѣлието;
 - и) Министерството на народното просвѣщение;
 - к) Дирекция на държавнитъ дългове.
- Първо четене законопроектитъ:
2. За измѣнение на закона за желѣзнопътната мрежа и на пристанищата — продължение разискванията.
3. За одобрение конвенциитъ, приети отъ международнитъ морски конференции презъ 1929 и 1930 г. въ гр. Лондонъ.
4. За опрощаване даденото за временно употребление облъкло на крайно бедни инвалиди.
5. За допълнение на чл. I отъ закона за разрешаване на Дръновската градска община да сключи заемъ и пр.
6. За освобождаване гаранциитъ на отчетницитъ, служили въ Павликенското мирово сѣдилище и пр.
7. Одобрение предложението за отпущане месечно парично пособие на нѣкои руски ветерани, взели участие въ освободителната война 1877/1878 г.
- Второ четене законопроектитъ:
8. За измѣнение и допълнение закона за трудовитъ земледѣлски стопанства.
9. За уреждане наемнитъ отношения.
10. За кариеритъ.
11. Първо четене предложението за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание.
12. Докладъ на прошетарната комисия.

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Които приематъ за утрешното заседание предложения дневенъ редъ отъ г. министра на благоустройството, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Закривамъ заседанието.

(Закрито въ 21 ч. 37 м)

Подпредседателъ: Н. ЗАХАРИЕВЪ

Секретаръ: ИВ. ВЕЛЧЕВЪ

Зам.-началникъ Стенографското отдѣление: Д. ДУКОВЪ